

*Suomen Pankin taloustieteellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja.
Sarja A:15.*

SUOMEN PANKKI
Kirjasto

TALOUDELLISIA
SELVITYKSIÄ
1954

ESIPUHE

Julkisuuteen saatetaan täten uusi nide Taloudellisia Selvityksiä, joka numerona 15 liittyy Suomen Pankin taloustieteellisen tutkimuslaitoksen julkaisujen A-sarjaan. Esillä oleva nide sisältää pari tutkielmaa luottovolyymien muutoksista ja rakenteesta sekä hintojen ja palkkojen kehityksestä viime vuoden aikana, mitkä esitykset liittyvät jatkona aikaisempien niteiden vastaaviin katsauksiin. Sen lisäksi tässä niteessä on kaksi erikoiskirjoitusta, joista toinen valaisee Suomen talouselämässä esiintyviä kausivaihteluita, toinen käsittelee eräitä käytännössä olevasta veronkantomenettelystä johtuvia seurauksia. Samaten kuin aikaisemmin julkaistaan tässä niteessä liitteinä hintojen ja rakennuskustannusten kehitystä valaisevia lukusarjoja. Tavanomainen luettelo tutkimuslaitoksen julkaisuista on niteen kansilehden sisäsivuilla.

Helsinki, toukokuun 29 pnä 1954.

SUOMEN PANKIN TALOUSTIETEELLINEN
TUTKIMUSLAITOS

A. E. TUDEER

SISÄLLYS

	Sivu
Kausivaihteluita Suomen talouselämässä. Kirj. prof. A. E. Tudeer	5
Ennakkoperintämenettelyn vaikutus valtion tulo- ja omaisuusveron sekä kunnanveron rasitukseen. Kirj. fil. maist. Heikki Valvanne	24
Hinnat ja palkat. Kirj. fil. maist. Kalevi Lagus	44
Luottovolyymien kasvu ja jakaantuminen elinkeinoryhmittäin vuonna 1953. Kirj. fil. maist. Veikko Halme	64

Liitteitä.

Liite 1. Hintojen kehitys vuosina 1938—1954	82
Liite 2. Suomen Pankin rakennuskustannusindeksi vuosina 1952—1954, 1951 = 100	84

KAUSIVAIHTELUITA SUOMEN TALOUSELÄMÄSSÄ.

Johdanto.

Jokainen, joka vähänkin on seurannut talouselämän ilmiöitä, on voinut panna merkille, että näissä ilmenee monenlaisia vaihteluita vuodesta toiseen, kuukaudesta toiseen, eräillä aloilla jopa lyhyemminkin aaltoliikkein. Lisäksi tulee tietysti pitkäaikainen kehityslinja, ns. pääsuunta eli trendi, joka varsinkin tulee näkyviin verrattaessa jonkin ilmiön tasoa vuosikymmenen tai vuosikymmenien väliajoin, mutta joka lasketaan myös lyhyemmiltä ajoilta. Suurin huomio on niin yleisluonteisissa katsauksissa kuin teoreettisessa keskustelussa kohdistettu toisaalta juuri talouselämän pääsuunnan valaisemiseen, toisaalta suhdannevaihteluiden niin lyhyiden kuin pitkienkin aaltojen selvittämiseen. Tällöin on tärkeänä tehtävänä ollut lukusarjojen puhdistaminen muiden tekijöiden häiritsevästä vaikutuksesta. Näitä häiritseviä tekijöitä ovat, paitsi tilapäisiä, erityisten asianhaarojen aiheuttamia poikkeamisia säännöistä, ennen kaikkea ns. kausivaihtelut.

Kausivaihteluilla tarkoitetaan sitä aaltoliikettä, joka vuodesta toiseen uudistuu samanlaisina tai ainakin melkein samanlaisina nousuina ja laskuina vuoden eri aikojen kohdalla. Nämä vaihtelut johtuvat pohjimmaltaan vuodenaajoista, kevään, kesän, syksyn ja talven erilaisen ilmaston vaikutuksesta eräisiin talouselämän tärkeisiin ilmiöihin. Näistä on maatalous kiinteimmin riippuvainen vuodenaajoista. Sama koskee suurelta osalta metsätaloutta. Nämä vaihtelut vaikuttivat menneinä aikoina jyrkästi myös merenkulkuun ja sitä tietä ulkomaankauppaan, ja tätä vaikutusta, varsinkin jääsuhteiden muodossa, jatkuu vielä tänäkin päivänä, vaikka tekniikan saavutusten johdosta melkoista heikompana kuin vielä jokunen vuosikymmen sitten. Nämä luonnonsuhteista johtuvat vaihtelut ulottuvat muihinkin kuljetuksiin, monien tavaroiden kauppaan jne. Näitä teitä vuodenaikojen vaihtelut painavat leimansa myös luotonkysyntään, pääomien kerääntymiseen ynnä moniin muihinkin rahamarkkinoiden ilmiöihin.

Mutta kausivaihteluilla on toisiakin synnyttäjiä. Viitattakoon vain sellaisiin seikkoihin kuin yhteiskunnan maksutapoihin, tilinpäätösaikaan ja veronmaksukausiin. Onpa sellaisilla seikoilla kuin suurilla säännöllisesti palaavilla juhlapäivillä, ennen kaikkea joululla, selvät vaikutuksensa varsinkin kaupan kausiaaltoihin. Tuotantoelämässä palvelevien henkilöiden loma-aikojen viimeaikainen piteneminen sekä niiden kerääntyminen määrättyihin vuodenaikoihin aiheuttaa niinkään selviä kausivaihteluita niin tuotannossa kuin kulutuksessa.

Oman osastonsa kausivaihteluissa muodostavat aivan lyhytaikaiset, ts. viikoittaiset ja päivittäiset heilahtelut. Nämä johtuvat enimmäkseen ihmisten tottumuksista käyttäen eri viikonpäivät eri tavalla, tehdä ostoksia määrättyinä päivinä, huvitella toisina yms. Palkanmaksun järjestymisen kuukausittain, kahdesti kuukaudessa tai viikoittain tapahtuvaksi painaa syvästi leimansa näihin vaihteluihin. Seuraavassa ei kuitenkaan ole tarkoituksena käsitellä näitä ilmiöitä, joilla on merkitystä pääasiallisesti tapojen kuvaajina sekä ennen kaikkea eräiden liikealojen kannalta. Kausivaihteluilla tarkoitetaan näin ollen seuraavassa esityksessä sitä aaltoliikettä, joka tulee näkyviin eri ilmiöiden kuukausiluvuista.

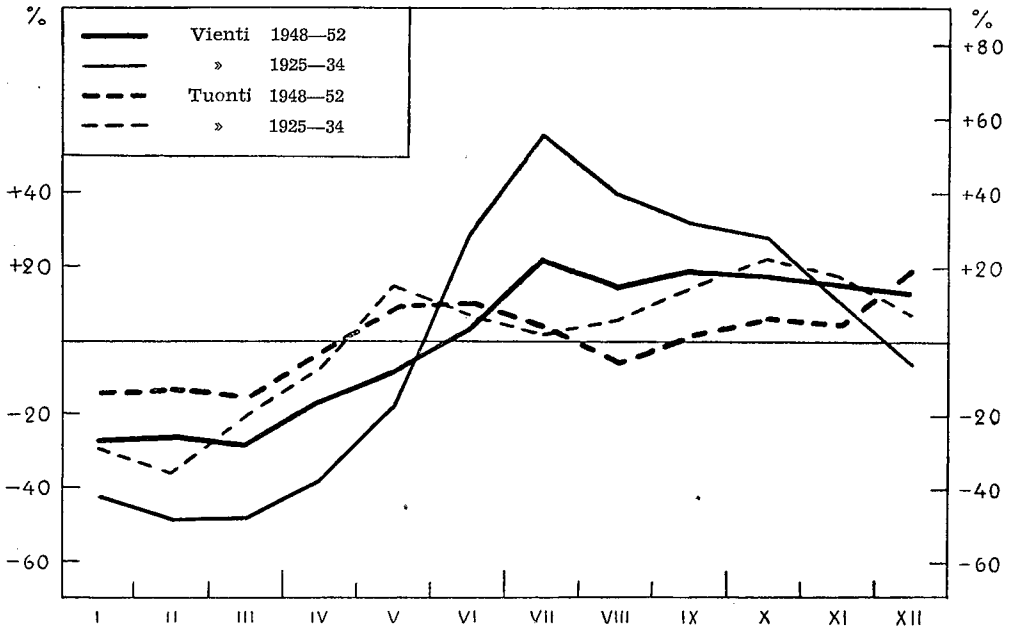
Kansantaloudellisessa tutkimuksessa on yleensä, niinkuin edellä viitattiin, pantu huomiota kausivaihteluihin pääasiallisesti niiden vaikutusten poistamiseksi trendiä ja suhdannevaihteluita tutkittaessa. Mutta ne ansaitsevat sen ohella huomiota myös itsenäisenä ilmiönä. Tämä mielenkiinto on, mikäli se tulee liikeyritysten johtajien puolelta, luonnollinen, sillä näidenhän täytyy suunnitella toimintansa ottaen huomioon kausivaihteluiden tosiasia ja niiden melko suuri erilaisuus eri aloilla, esim. eri tavaroiden kysyntään tai saantiin nähden. Hyvin hoidetut liikkeet tuntevatkin nämä tosiasiat ja voivat kokemustensa perusteella saada selvän käsityksen puheena olevista vaihteluista.

Mutta näillä kausivaihteluilla on yleisempääkin merkitystä, ja ne ansaitsevat enemmän huomiota, kuin tutkimuksissa yleensä on tullut niiden osaksi. Näistä syistä on katsottu aiheelliseksi seuraavassa antaa yleiskuva eräistä Suomen talouselämässä selvästi ilmenevistä kausivaihteluista.

Mitattaessa kausivaihteluita on käytettävä enemmän kuin yhden vuoden tietoja, sillä satunnaisuuksia esiintyy aina, minkä johdosta todelliset kausivaihtelut saadaan selville vain tarkastamalla sopivan pitkää ajanjaksoa. Toiselta puolen on otettava huomioon, että kausivaihteluissakin voi eri syistä tapahtua kehitystä, esim. aaltoliikkeen tasoittumista tai huippu- ja pohjakohojen siirtymistä. Siksi on vältettävä keskiarvojen laskemista liian pitkältä ajanjaksolta ja, mikäli aineisto sen sallii, verrattava eri ajanjaksoina ilmeneviä kausivaihteluita toisiinsa. Seuraavassa on tässä mielessä tarkasteltu kausivaihteluita, sellaisina kuin ne ilmenivät toisen maailmansodan jälkeisenä aikana. Vertailun vuoksi on tämän ohella esitetty eräitä tietoja sotaa edeltäneenä aikana ilmenneistä kausivaihteluista. Sotavuodet ja välittömästi niitä seurannut aika on sitä vastoin poikkeuksellisenä jätetty kokonaan syrjään.

Tässä ei ole aihetta käsitellä kausiliikkeiden selvittämiseen käytettyjä teknillisiä menettelytapoja, mainittakoon vain, että tavallinen tapa tarkastaa kausiluontoista aaltoliikettä on kunkin kuukauden luvun vertaaminen sen 12-kuukautisen ajanjakson keskimäärään, jonka keskellä, tarkoin ottaen seitsemäntenä, sanottu kuukausi on. Siten esim. tammikuun tuonnin suuruutta verrataan edellisen vuoden heinä—joulukuun ja saman vuoden tammi—kesäkuun vastaavien lukujen keskimäärään. Tarpeen vaatiessa voidaan käyttää

Kuvio 1. Ulkomaankaupan kausivaihtelut.
Kuukausiarvot % 12 kuukauden keskiluvuista.

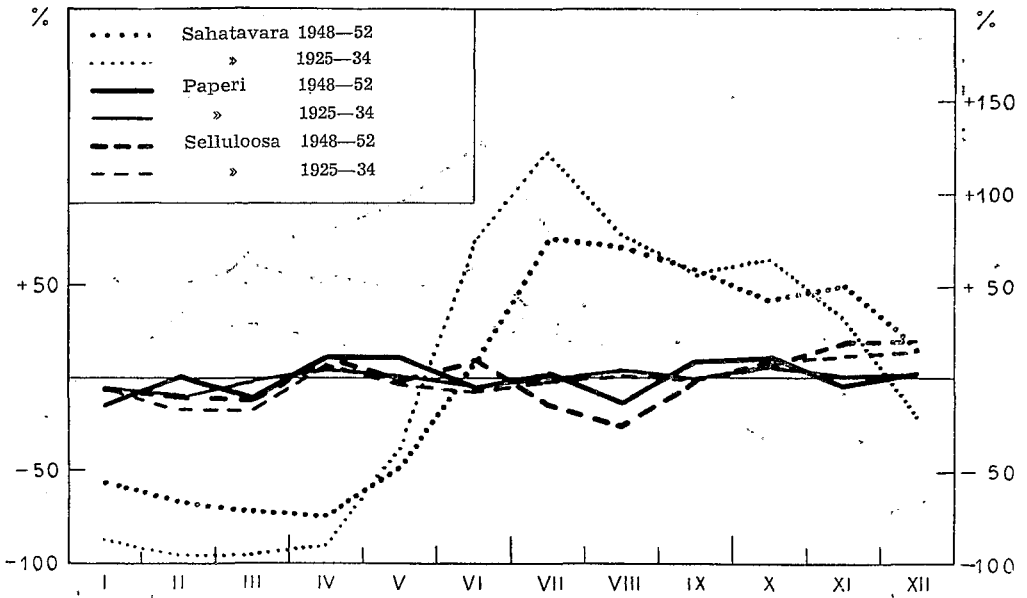
puhdistusmenetelmiä, mutta niitä ei ole aihetta tässä käsitellä. On myös olemassa sellaisia ilmiöitä, joiden kausivaihteluiden esittämiseen ei juuri mainittu menetelmä sovellu, vaan on pyrittävä etsimään muita keinoja. Toisinaan riittää jonkin vuosijakson kuukausilukujen keskimäärien laskeminen.

Seuraava esitys on ollut pakko rajoittaa muutamiin suhteellisen harvoihin edustaviin ilmiöihin. Näiksi on valittu maamme talouselämälle niin tärkeitä ulkomaankauppaa koskevat sekä eräät tuotantoelämää ja rahamarkkinoita valaisevat lukusarjat.

Ulkomaankauppa.

Yleiskuvan tuonnin ja viennin kausivaihteluista saa kuviosta 1, jossa on esitetty kummankin aaltoliikkeet vuosina 1948-52, samaten kuin vuosina 1925-34. Sarjojen perustana olevat luvut on saatu siten, että ensin on laskettu, kuinka monta prosenttia kunkin kuukauden tuonnin tai viennin arvo on vastaavasta 12 kuukauden keskiarvosta ja sitten otettu näiden keskiarvo kysymyksessä olevilta vuosilta. Huomio kiintyy heti kahteen seikkaan, nim. toisaalta siihen, että viennin vaihtelut ovat tuntuvasti voimakkaammat kuin tuonnin, toisaalta taas siihen, että aaltoliike niin viennin kuin tuonnin koh-

Kuvio 2. Tärkeimpien tavarain viennin kausivaihtelut.
Kuukausimäärät % 12 kuukauden keskiluvuista.

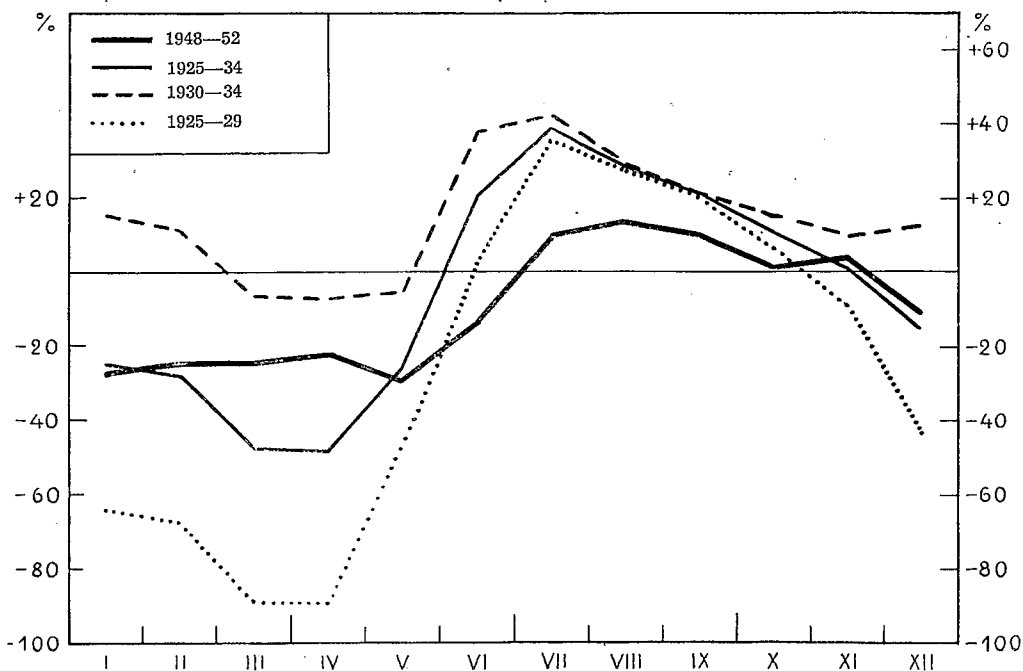

dalla nyt on melkoisesti tasaisempaa kuin ennen sotia, jolloin heilahtelut eritoten viennin kohdalla olivat erittäin jyrkät.

Vienti pysyttelee alkuvuodesta melkoisen vähäisenä, tammi—huhtikuussa 25—30 %, ennen sotaa jopa 40—50 %, keskimääräisen viennin alapuolella, lähinnä tietenkin jäästeiden takia. Huhtikuussa vienti alkaa elpyä, mutta vasta kesäkuussa se saavuttaa keskitason nousten heinäkuussa vuoden huippuun. Koko kesän ja alkusyksyn vienti on melko runsasta, vaikka se vähän aleneekin. Mainittakoon vielä, että viennin arvo vuosina 1948—1952 keskimäärin oli pienimmillään maaliskuussa, jolloin se oli 28 % keskitasoa alempi, kun se taas heinäkuussa oli 22 % sitä korkeampi. Verrattuna laaksonpohjaan huippu oli 70 % korkeampi. Ennen sotia vastaavat suhdeluvut olivat: laaksonpohja (helmikuussa) 48 % keskitason alapuolella ja huippu 56 % sen yläpuolella. Siten vienti heinäkuussa oli keskimäärin noin kolme kertaa niin suuri kuin helmikuussa. Näiden heilahteluiden syihin ja niissä tapahtuneeseen muutokseen palataan alempana.

Tässä on ensiksi todettava, että tuonin kausivaihtelu poikkeaa viennistä sikäli, että tuonti ei alkuvuodesta painu yhtä alhaiselle tasolle kuin jälkimmäinen ja että se jo toukokuussa sivuuttaa keskitason saavuttaen silloin vuoden ensimmäisen huipun. Seuraavina kuukausina se hiukan pienenee nousten vasta lokakuussa uuteen huippuun aletakseen taas hiukan loppuvuodesta. Vuosien 1948—52 aaltoliike poikkeaa tästä yleislinjasta sikäli, että se joulukuussa nou-

Kuvio 3. Viennin ja tuonnin erotuksen kausivaihtelut.
Erotus % viennin arvosta.

see. Tämä on kuitenkin pantava satunnaisuuksien tilille: tosiasia on näet, että tämän nousun aiheutti vuonna 1948 tapahtunut tuonnin äkillinen paisuminen. Tuonnin kausivaihtelut ovat, niinkuin edellä viitattiin ja kuten myös kuviosta näkyy, huomattavasti vähäisemmät kuin viennin. Tuonnin huippu oli vuosina 1948—52 vain 30 % alinta kuukausitasoa korkeampi. Tuonninkin kausivaihteluiden tasoittumista osoittaa se tosiasia, että vastaava erotus vuosina 1925—34 oli 90 %.

Ulkomaankaupan kausivaihtelut johtuvat suurelta osalta jäästeistä, sen lisäksi myös moninaisten tavaroiden myyntikausista. Viennin suurempi kausivaihtelu saanee pääasiallisesti selityksensä sahatavaran viennin jyrkistä heilahteluista vuodenaikojen mukaan. Tosin muussakin viennissä on havaittavissa vastaavanlaista aaltoliikettä, mutta se pysyy yleensä, mikäli on kysymys päävientitartikkeleistamme, paljon ahtaammissa rajoissa.

Näitä eroavaisuuksia valaisee kuvio 2, josta selvästi käy ilmi, kuinka vähäiset paperin ja selluloosan viennin kausivaihtelut ovat sahatavaran viennin

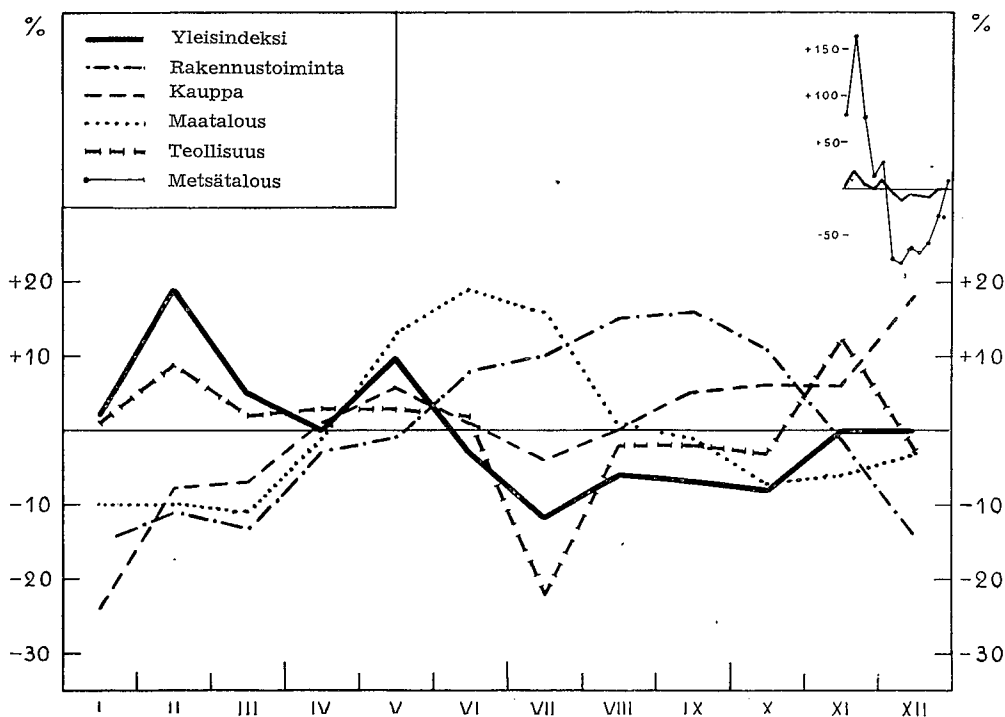
yrkkiin vaihteluihin verrattuina. Tässäkin voidaan todeta tasaantumista verrattuna aikaan ennen sotia. Mainittu kuvio antaa myös osaltaan selityksen siihen äsken todettuun tosiasiaan, että viennin kausivaihtelut ovat hiljentyneet. On näet tunnettua, että sahatavarain vienti on nykyisin pienempi kuin vertailuksi käytettynä ajanjaksona, kun sen sijaan paperin ja selluloosan suhteellinen merkitys on kasvanut. Kun edellisen viennin kausiheilahtelu on voimakkaampaa, on tämän viennin suhteellinen taantuminen jo sinänsä omansa tasoittamaan koko viennin aaltoliikettä. Ilmeisesti on muutenkin tapahtunut kausiliikkeiden tasaantumista, osaksi seurauksena talvimeriliikenteen kehitymisestä, osaksi tuloksena viejien ja tuojien pyrkimyksestä tasaisempaan vaihtoon.

Lienee syytä vielä tehostaa sitä, että tässä esitetyt kausiliikettä valaisevat luvut ovat keskilukuja, joiden ympärillä eri vuosien vastaavat luvut heilahtelevat tuntuvan laajassa asteikossa. Näihin poikkeamisiin vaikuttavat ilmeisesti, paitsi aivan satunnaiset seikat, vuodenaikojen — varsinkin jääsuhteiden — erilainen kehittyminen eri vuosina sekä suhdanteiden kulloinkin nouseva tai laskeva suunta yms. seikat.

Jos vielä kääntää huomion viennin ja tuonnin erotukseen, ts. viennin tai tuonnin enemmyyteen, panee merkille, että kausiliikkeet ovat tuntuvasti suuremmat ja vaihtelevammat kuin kummankaan tekijän aaltoliikkeet erikseen. Tämä onkin luonnollista, kun on kysymys nettotuloksesta, joka on riippuvainen kahdesta tekijästä, varsinkin kun näiden vaihtelut eivät ole yhdenmukaisia. Kuitenkin voidaan todeta, että myös tuonti- ja vientienemmyyteen nähden on olemassa selviä, yhä uudistuvia kausivaihteluita, niinkuin näkyy kuvioista 3. Alkuvuonna syntyy yleensä tuontienemmyyttä — niinkuin vanhastaan tiedetään — kesäkuussa kauppatase paranee pysyen vientivoittoisena koko kesän ja syksyn muuttuakseen joulukuussa taas tuontivoittoiseksi. Huomattava on, että tämä kuvio perustuu hiukan toisenlaiseen menettelmään kuin edelliset. Viivat osoittavat näet, suuriko tuonnin tai viennin enemmyyks keskimäärin oli kunakin kuukautena asianomaisen ajanjakson aikana suhteessa saman ajankohdan viennin keskimäärään. Milloin on kysymys ajanjaksosta, joka pääosiltaan on vientivoittoinen, viiva suurimmalta osaltaan kulkee keskitason yläpuolella, tuontivoittoisena aikana se päinvastoin painuu syvälle sen alapuolelle. Joka tapauksessa käy selville, että kauppatase kesäkautena ja alkusyksynä säännöllisesti on vientivoittoinen, kun sen sijaan alkuvuosi ja yleensä myös joulukuu ovat tuontivoittoisia. Vertailu eri vuosijaksojen välillä osoittaa, että kausiheilahtelut olivat suurimmat vuosina 1925—29 ja pienimmät vuosina 1948—52. Tässäkin suhteessa on siis todettavissa kehitystä vaihteluiden tasoittumiseen päin. Yksityisten vuosien kohdalla poikkeamiset näistä keskiluvuista saattavat olla hyvinkin tuntuvat, mutta yleisuunta on selvä.

Kuvio 4. Tuotantotoiminnan kausivaihtelut.

Kuukausikeskimäärät v. 1950–52 Mercatorin indeksin mukaan.

Kotimainen tuotanto ja kauppa.

Tuotantotoiminnan eri aloilta on sotien edelliseltä ajalta saatavissa hyvin vähän sellaisia tietoja, jotka antaisivat mahdollisuuksia valaista silloisia kausivaihteluita. Seuraavassa tyydytäänkin esittämään eräitä piirteitä tärkeimpien alojen kausivaihteluista niiden indeksilaskelmien valossa, jotka toisaalta Tilastollinen päätoimisto, toisaalta viikkolehti Mercator on julkaissut vuodesta 1950 alkaen. Tiedot käsittävät siten vain kolme vuotta, joten on selvää, että kuva kausivaihteluista jää epätarkaksi, koska muut tekijät liian paljon ovat päässeet vaikuttamaan lukusarjoihin. Kuitenkin kannattaa esittää yleiskuva puheena olevasta aaltoliikkeestä. Tukkukaupasta on sen sijaan käytettävissä pitempiaikainen lukusarja, niinkuin edempänä osoitetaan.

Mercatorin indeksisarjat pyrkivät antamaan yleiskuvan maan koko tuotannosta ja sen tärkeimmistä haaroista. Koska näitä indeksejä ei ole puhdistettu kausivaihteluista, antavat muutamankin vuoden kuukausilukujen keskimäärät melko hyvän kuvan kausivaihteluiden yleispiirteistä. Näitä valaisee

kuvio 4, johon yleisindeksin lisäksi on otettu maataloutta, teollisuutta, rakennustoimintaa ja kauppaa koskevat sarjat. Yleisindeksiin vaikuttavat edellisten lisäksi metsätalous ja liikenne, mutta nämä eivät ole sopineet kuvioon. Edellisen jyrkkien heilahtelujen valaisemiseksi on kuitenkin kuvioon liitetty pienoiskuvio.

Yleisindeksin mukaan taloustoiminta on vilkkaimmillaan vuoden alkupuolella nousten helmikuussa vuoden huippuun. Maalis- ja huhtikuussa talouselämä vähän hiljenee, mutta saavuttaa toukokuussa uuden huipun, minkä jälkeen se taas hiljenee loppuvuodeksi painuen heinäkuussa alimpaan kohtaan. Marras- ja joulukuu ovat jälleen hiukan vilkkaammat. Huipun ja alimman kohdan väli on melkoinen, edellinen kun on runsaasti 35 % jälkimäistä korkeampi.

Alkuvuoden vilkas toiminta johtuu pääasiallisesti teollisuudesta, joka silloin sekä jälleen marraskuussa saavuttaa huippunsa. Sen sijaan sen toiminta heinäkuussa, kesälomien takia, painuu sangen alhaiseksi, niin että vuoden huippu on 44 % juuri mainitun kuukauden lukua korkeampi.

Toinen alkuvuoden yleislukuja korottava tekijä on metsätalous, joka silloin on vilkkaimmillaan. Metsätalouden kausivaihtelut ovat monta vertaa suuremmat kuin minkään muun toimialan. Sen indeksiluvut nousevat näet tammikuussa lähes 80 % yli keskimäärän, helmikuussa vieläpä yli 160 % keskitason yläpuolelle, mutta painuvat sitten kesäkuukausina 70—80 % tuon tason alapuolelle. Toiminta tällä alalla on siten helmikuussa tasaluvuin kymmenen kertaa niin vilkasta kuin kesällä.

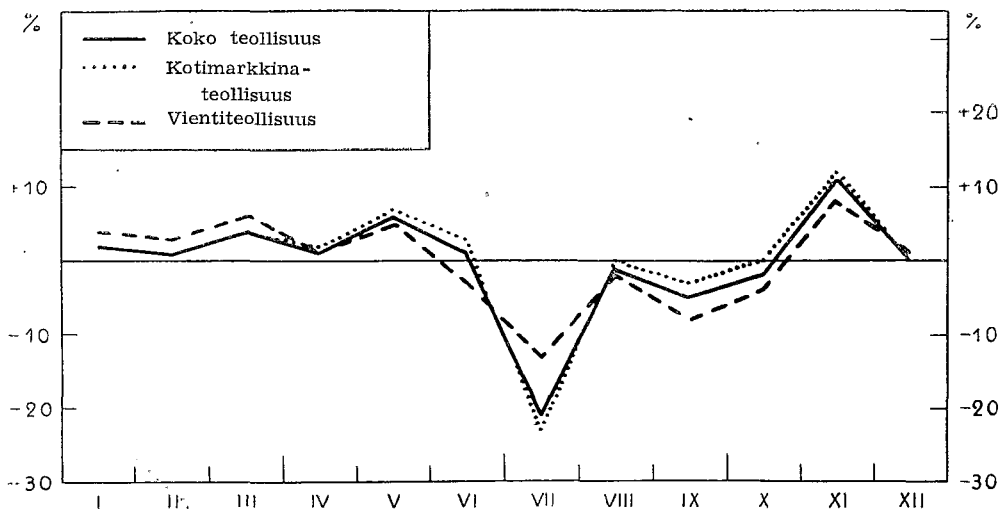
Muut tuotantoalat pysyttelevät alkuvuodesta keskimäärän alapuolella. Varsinkin kauppa, johon on luettu sekä tukku- että vähittäiskauppa, on, niinkuin ennestään hyvin tiedetään, tammikuussa vähäistä. Huhtikuussa ilmenee kaikilla aloilla vilkastumista, mutta sitten kehitys käy epäyhtenäiseksi. Kaupan myynti heikkenee toukokuun huipun jälkeen kesäkauden ajaksi nousuksensa vasta syksyllä ja varsinkin joulukuussa, jolloin joulumyynti kohottaa kauppavaihdon huippuunsa. Tällöin myynti onkin 55 % suurempi kuin tammikuussa, kuolleena aikana.

Sen sijaan maatalouden alalla nouseva suunta kesään mennessä jatkuu, niinkuin luonnollista onkin, mutta elokuussa on huomattavissa melkoista laskea, ja loppuvuosi on vähän keskimääräistä alempi. Huippukuukausi on tällä alalla noin 34 % alinta tasoa korkeampi. Elokuun ja alkusyksyn luvut tuntuvat epäilyttävän alhaisilta, sillä silloinhan sadonkorjuu on menossa.

Myös rakennustoiminnan alalla alkuvuoden hiljaisuutta seurannutta vilkastumista jatkuu aina syyskuuhun saakka, ja vielä lokakuussa toiminta on keskimääräistä suurempi painuakseen talven tullen vähäisemmäksi. Kausiheilahtelu on tällä alalla tuntuvan suuri; vuoden huippu on runsaasti 36 % alinta kuukausilukua korkeampi.

Mainittakoon vielä, että myöskin liikenne on alkuvuodesta suhteellisen

Kuvio 5. Teollisuustuotannon kausivaihtelut.
Kuukausikeskimäärät v. 1950—52 Tilastollisen päätoimiston indeksin mukaan.

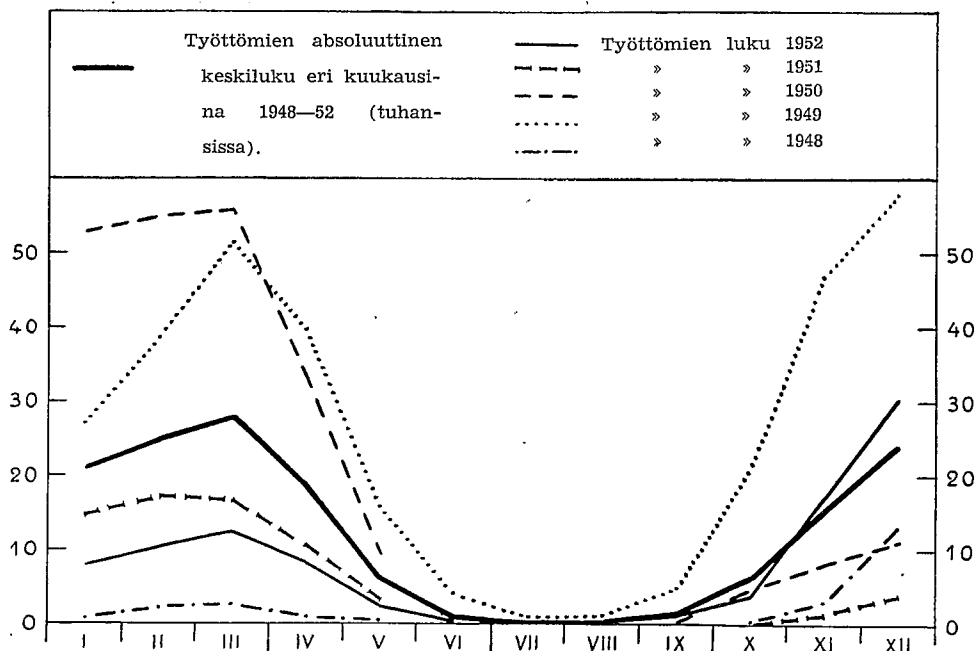

vaatimatonta vilkastuakseen toukokuussa. Huippu saavutetaan syyskuussa, mutta pitkin syksyä liikenne on vuoden alkukuukausia vilkkaampi. Kausivaihtelujen laajuus on jonkin verran vähäisempää kuin yleensä muilla aloilla; huippu on vajaat 28 % matalimman kohdan yläpuolella.

Vertailun vuoksi on vielä syytä esittää teollisuustoiminnan kausivaihtelut, sellaisina kuin ne esiintyvät Tilastollisen päätoimiston indeksien valossa. Kuviossa 5 on esitetty nämä kausivaihtelut koko teollisuuden sekä erikseen vienti- ja kotimarkkinateollisuuden osalta. Niinkuin siitä näkyy, käy koko teollisuuden aaltoliike pääpiirteittäin yhteen Mercatorin indeksin antaman kuvan kanssa. Suurin erotus on helmikuun huipun mataluus ja toukokuun huipun jyrkempi nousu. Kausivaihtelun laajuus on suunnilleen sama molempien laskuperusteiden mukaan. Vientiteollisuuden ja kotimarkkinateollisuuden aaltoliikkeit kulkevat rinnakkain ilman sanottavia poikkeamia toisistaan. Mikäli näin lyhyttä aikaa koskeviin lukuihin voi luottaa, vientiteollisuuden vaihtelut ovat hiukan pienemmät kuin kotimarkkinateollisuuden.

Tuotantoelämän kausivaihteluita valaisee osaltaan negatiivinen tekijä, työttömyys, jonka vaihtelut ovat erittäin jyrkät. Absoluuttisesti oikeita tietoja työttömien luvusta ei tosin ole saatavissa, mutta työttömyyskortistoihin merkittyjen miesten ja naisten luku antaa pätevän yleiskuvan tällä alalla ilmenevistä muutoksista. Niitä tarkasteltaessa on kuitenkin muistettava toiselta puolen, että osaa työttömiä ei, syystä tai toisesta, ole lainkaan ilmoitettu näihin kortistoihin, sekä toiselta puolen, että yleensä valtaosa näitä työttömiä on valtion ja kuntien toimesta sijoitettu työttömyystöihin.

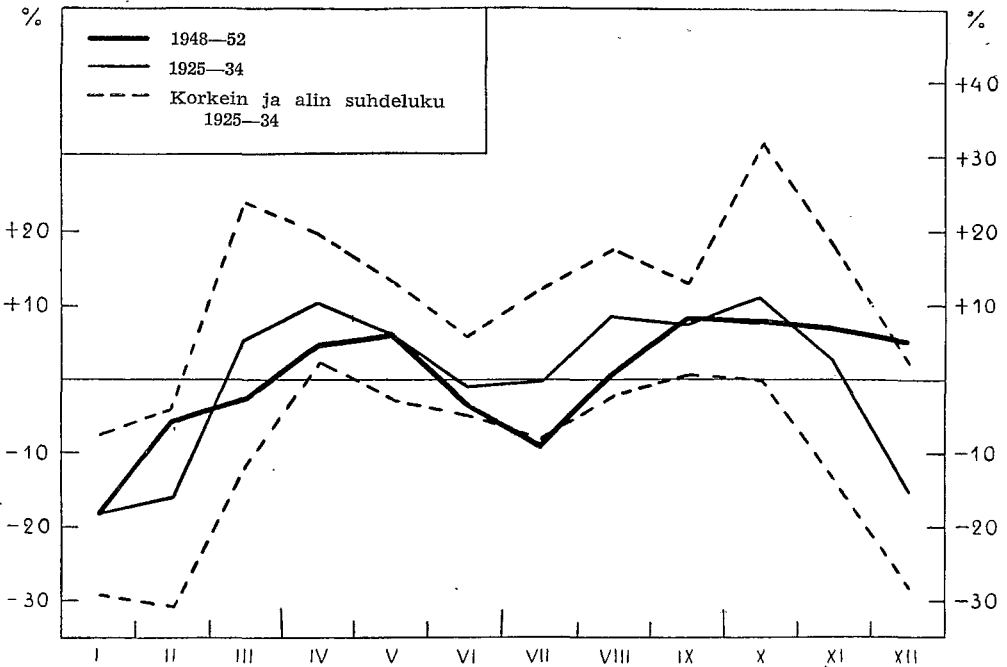
Kuvio 6. Työttömyyden kausivaihtelut.

Kuviossa 6 on valaistu työttömyyden kausivaihteluita toisaalta esittämällä työttömien keskiluvut eri kuukausina vuosina 1948—1952, toisaalta kunakin vuonna erikseen. Niinkuin tästä kuviosta näkyy, työttömyyden kausivaihtelut ovat erittäin jyrkät ja säännölliset. Siitä riippumatta, onko työttömien luku suuri vai pieni, saavuttaa työttömyys yleensä huippunsa maaliskuussa pienentyäkseen huhtikuussa jonkin verran ja toukokuussa hyvää vauhtia. Huonoinakaan vuosina ei kesäkuukausina eikä syyskuussa esiinny työttömyyttä juuri lainkaan, mutta lokakuussa sitä jälleen alkaa ilmetä nouden vuoden loppua kohti — huonoina vuosina jyrkästi, hyvinä vuosina loivasti. Suhdannevaihtelut painavat siten leimansa aaltojen korkeuteen, mutta eivät sanottavasti muuta niiden esiintymisaikaa.

Kotimaankaupasta on, niinkuin edellä on mainittu, käytettävissä aineistoa pitemmältäkin ajanjaksolta. Erotukseksi Mercatorin tuotantoindeksiin sisältyvästä kaupasta tällöin on kysymys vain tukkukaupasta. Niinkuin näkyy kuviosta 7 viimeksi mainitun indeksin osoittamat ja tukkukauppaa vuosina 1948—52 koskevat kausivaihtelut pääpiirteittäin käyvät yhteen Mercatorin kauppaindeksin kanssa. Kuitenkin on muutamia poikkeuksia havaittavissa. Mercatorin indeksin mukaan (vrt. kuvio 4), jossa siis on otettu huomioon muukin kuin tukkukauppa, myynti painuu vielä syvemmälle tammikuussa, ei laske niin alas heinäkuussa ja nousee joulukuussa paljon korkeammalle kuin

Kuvio 7. Tukkukaupan kausivaihtelut.
Kuukausiarvot % 12 kuukauden keskiluvuista.

tukkukaupan myynti. Jälkimmäisen vaihteluiden laajuus siten on tuntuvasti pienempi kuin Mercatorin indeksin mukaan, mikä ilmeisesti johtuu juuri mainitusta aineiston erilaisuudesta. Vertailu vuosijaksojen 1925-34 ja 1948-52 välillä osoittaa, että kausivaihteluissa tälläkin alalla voidaan havaita tasoittumisen merkkejä. Toiselta puolen panee merkille kesäkuukausien ja ennen kaikkea heinäkuun myynnin nyt olevan suhteellisesti hiljaisempaa kuin ennen sotia. Todennäköisesti kesälomien vaikutus on syynä tähän muutokseen.

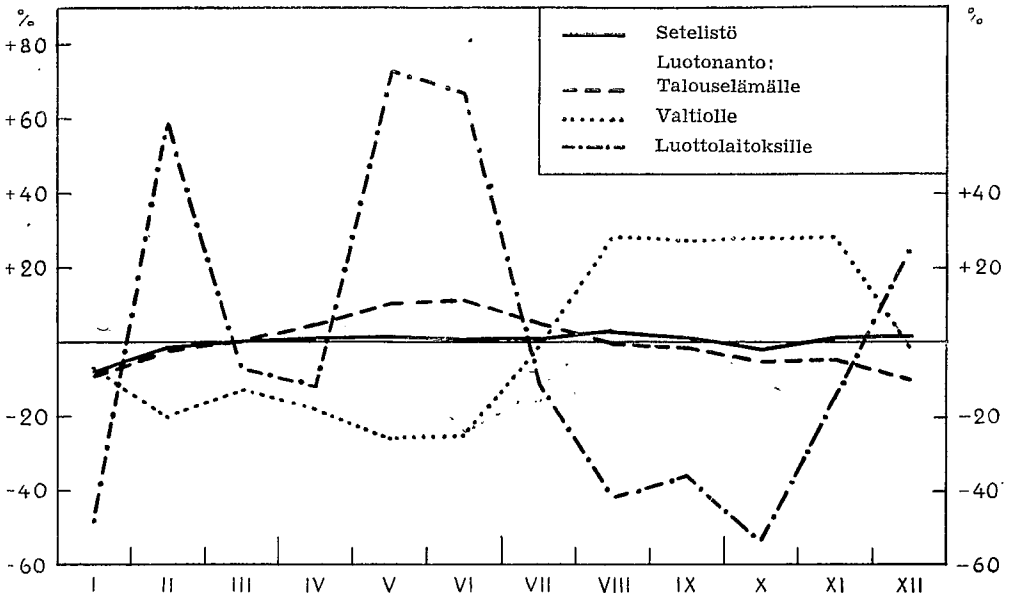
Kuviossa 7 on vielä kaksi ylimääräistä murtoviivaa, jotka liittyvät vuosia 1925-34 koskeviin kausivaihteluihin. Niistä ylempi osoittaa; mihin yksityisten vuosien kunkin kuukauden korkein luku nousi, alempi vastaavasti esittää eri kuukausien alimmat pisteet. Niinkuin kuvioista näkyy, seuraavat molemmat viivat keskimääräistä viivaa vahvistaen siis sitä kuvaa, mikä täten on saatu tukkukaupan kausivaihteluista, mutta osoittaen samalla, että eri vuosien kausivaihtelut saattavat melkoisesti erota toisistaan.

Rahamarkkinat.

Siirryttäessä tarkastelemaan rahamarkkinoilla ilmeneviä kausivaihteluita on pakko jättää syrjään suurin osa niistä lukuisista, eriluonteisista ilmiöistä,

Kuvio 8. Suomen Pankin luotonannon ja setelistön kausivaihtelut v. 1948—52.

Kuukausiluvut % 12 kuukauden keskiluvuista.

jotka tavalla tai toisella sisältyvät käsitteeseen rahamarkkinat. Seuraavassa tyydytään muutamien ilmiöiden esittämiseen ja siten antamaan yleiskuva tällä alalla ilmenevistä kausivaihteluista ja näiden erilaisuuksista. Niinkuin tullaan havaitsemaan, kausivaihtelut eivät rahamarkkinoiden kohdalla yleensä ole yhtä selviä kuin ulkomaankaupan ja tuotantoelämän alalla. Syy on hyvin ilmeinen: suhdannevaihtelut sekä raha- ja rahanarvopoliittikan sanelemat erilaiset toimenpiteet painavat syvästi leimansa näihin ilmiöihin aiheuttaen niin jyrkkiä muutoksia, että kausivaihtelut eivät pääse puhtaina näkyviin. Mutta vaikka eri viisivuotiskausten kausiaallot tästä syystä toisinaan melkoisestikin poikkeavat toisistaan, on kuitenkin tälläkin alalla havaittavissa eräitä selviä kausi-ilmiöitä.

Mitä ensiksikin tulee Suomen Pankin toimintaan liittyviin kausivaihteluihin, saa niistä yleiskäsityksen kuvioista 8, jossa viivat osoittavat, kuinka paljon eri kuukausien luvut poikkeavat, ja mihin suuntaan, vastaavista 12 kuukauden keskiluvuista viisivuotisjaksona 1948—52.

Setelistön kausivaihtelut ovat, niinkuin kuvioista näkyy, sangen pienet. Eihän setelistö pienimmillään ollessaan ole kuin 7.8 % keskimäärän alapuolella eikä nouse enempää kuin 2.7 % sen yläpuolelle, joten setelistö suurimmillaan ollessaan on vajaat 11 % alimman kohdan yläpuolella, kun kuukausi-

luvut ovat vertailun pohjana; viikkotietojen mukaan erotus tietenkin on jonkin verran suurempi. Setelistön liikkeet ovat vanhastaan tutut: tammikuun minimiä seuraa nousua toukokuuhun asti, sitten pientä laskua ja vuoden huippu elokuussa, uusi laakso lokakuussa ja jälleen nousua vuoden loppuun mennessä.

Keskuspankin luotonannon kausivaihtelut ovat tuntuvasti suuremmat. Luotonanto suoraan talouselämälle on vielä suhteellisen tasaista. Se muodostaa yhden kausiluontoisen aallon, joka nousee tammikuusta kesäkuuhun laskeaksensa taas vuoden loppua kohti. Kesäkuussa tämä luotonanto on 11.3 % keskimäärän yläpuolella, kun se taas joulukuussa saavuttaa alimman määrän, 9.8 % keskimäärän alapuolella. Ylimmän ja alimman kohdan etäisyys on siten lähes 24 % jälkimmäisestä.

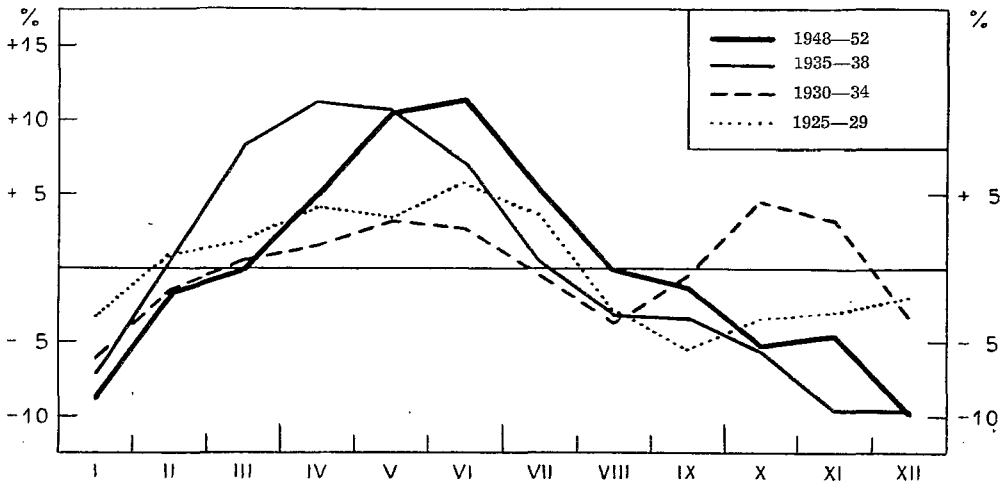
Luotonanto valtiolle osoittaa vielä paljon voimakkaampia heilahteluja. Se pysyttelee vuoden alkupuolella suhteellisen pienenä noustaksensa sitten heinäkuusta alkaen korkealle tasolle, jolla se pysyy joulukuussa tapahtuvaan laskuun saakka. Huippukohta, marraskuu, on noin 72 % toukokuun minimiä korkeampi. Yksityisten vuosien vaihtelut poikkeavat jossain määrin toisistaan, mutta yleissuunta on sama, vaikka tämän luotonannon absoluuttiset määrät vaihtelevatkin. Nämä vaihtelut ovat tietenkin lähinnä seurausta siitä, missä määrin valtio vuoden eri aikoina tarvitsee kassanvahvistusta.

Vielä jyrkempinä esiintyvät luottolaitoksille annetun luoton kausivaihtelut. Onhan tämä luotonanto suurimmillaan ollessaan, toukokuussa, enememmän kuin kolme kertaa niin suuri kuin lokakuussa ja tammikuussa, jolloin se on pienimmillään. On paikallaan todeta, että eri vuosina kehitys — muista kuin kausiluontoisista syistä — kulkee aivan erilaisia linjoja; painuvathan rediskonttaukset toisinaan olemattomiin. Mutta siitä huolimatta voidaan todeta, että rediskonttausten suhteellinen määrä yleensä on pieni tammi-, elo-, syys-, loka- ja vielä marraskuussakin, kun taas huippuja edustavat helmi-, touko-, kesä- ja joulukuu. Määrättyjä kausitendenssejä on siten kaikesta huolimatta todettavissa. — Mielenkiinnolla panee merkille, että rediskonttausten ja valtiolle annetun luoton tunnettu vastakohtaisuus selvästi tulee näkyviin puheena olevan kuvion viivoista.

Rahamarkkinoiden kausivaihteluista saatu kuva on tietysti jossain määrin epäluotettava, kun se perustuu vain viiden vuoden aaltoliikkeisiin. Tämän johdosta on syytä laajentaa esitystä tarkastamalla hiukan pitempää ajanjaksoa. Vertailun vuoksi luodaan sen johdosta silmäys kausivaihteluihin muutamien sodanedellisten viisivuotiskausien aikana.

Tarkastettakoon aluksi Suomen Pankin suoraan talouselämälle antaman luoton kausivaihteluita. Näitä valaisee kuvio 9. Niinkuin siitä näkyy, kausivaihtelut tällä alalla ovat melko yhtenäiset: tammikuun pohjasta luotonanto vähitellen paisuu saavuttaen huipun huhti-kesäkuussa, minkä jälkeen aleneva suunta on vallitsevana vuoden loppuun asti. Tämä aaltoliike johtuu pää-

Kuvio 9. Suomen Pankin talouselämälle antaman luoton kausivaihtelut.
Kuukausiluvut % 12 kuukauden keskiluvuista.

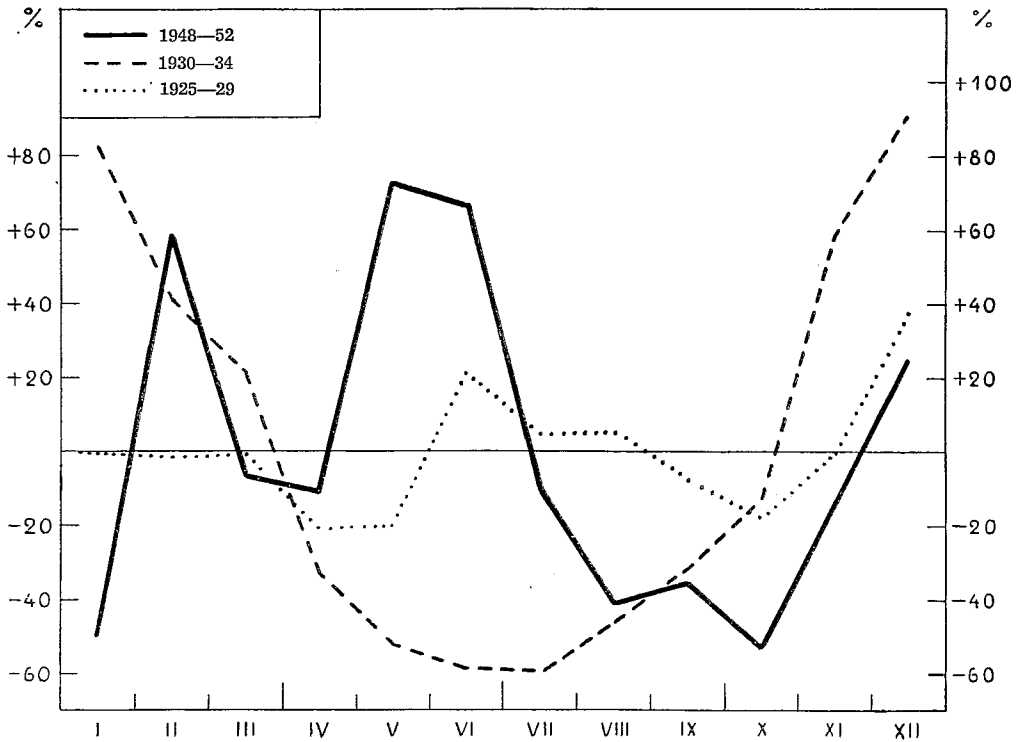

asiallisesti siitä, että vientiteollisuudella on niin merkittävä asema Suomen Pankin luotonannossa, ja tämä teollisuushan tarvitsee kausiluottoa juuri talvella ja keväällä, ennen kuin vienti varsinaisesti pääsee vauhtiin, jolloin luotonsaajat saavat maksun tuotteistaan. Muista vuosijaksoista poikkeaa enimmin lamakauden vallitsema 1930-luvun alkupuoli.

Rediskonttausliikkeestä ei, niinkuin odottaa sopiikin, ilmene yhtä selviä kausiaaltoja, vaan eri viisivuotiskaudet — ja vielä enemmän yksityiset vuodet — eroavat melkoisesti toisistaan. Näitä kausivaihteluita valaisee kuvio 10. Siitä puuttuu kokonaan viisivuotiskausi 1935—39, koska sinä aikana ei rediskonttauksia lainkaan esiintynyt — lukuun ottamatta syyskuukausia 1939, jolloin puhjennut sota nopeasti pakotti liikepankit turvautumaan keskuspankin apuun. Huomattava on myös, että edellisen viisivuotiskauden loppuaikoina rediskonttausten määrä nopeasti pieneni, niin että niitä ei lokakuusta 1933 alkaen enää esiintynyt. Niinkuin puheena olevasta kuvioista näkyy, on eri viisivuotiskausien kausivaihteluiden välillä melkoisia eroavaisuuksia, johtuen tietysti siitä, että rahamarkkinain muut tekijät erittäin voimakkaasti ovat painaneet niihin leimansa. Kuitenkin voidaan havaita eräitä yhteisiä piirteitä. Rediskonttausten tarve on ilmeisesti suurin kahtena ajankohtana, vuoden vaihteessa ja kesän alussa. Näiden välissä on kaksi ajankohtaa, toisaalta loppu-talvi, toisaalta kesän loppupuoli sekä alkusyksy, jolloin rediskonttauksia on suhteellisen vähän. Enimmin poikkeaa muista viisivuotiskausi 1930—34, jolloin ei esiinny lainkaan kesähuippua. Merkille voidaan myös panna, että tämä koskee jokaista mainitun viisivuotiskauden yksityistä vuotta.

Suomen Pankin luotonantoa valtiolle ei lainkaan esiintynyt ennen sotia,

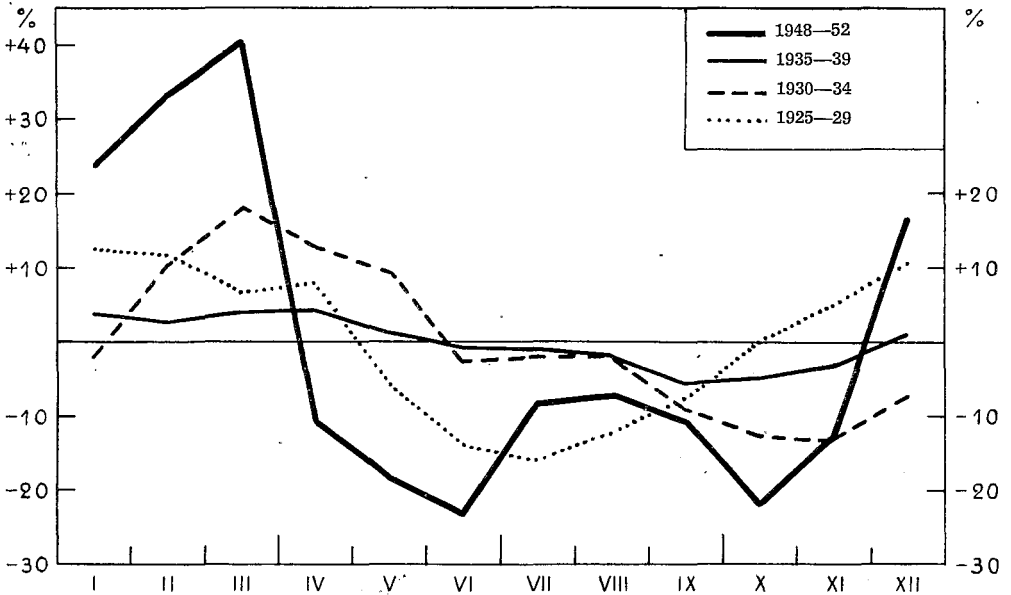
Kuvio 10. Suomen Pankin luottolaitoksille antaman luoton kausivaihtelut.
Kuukausiluvut % 12 kuukauden keskiluvuista.

joten sen kohdalta ei saa vastaavaa vertailua tehdyksi. Sen sijaan on syytä luoda silmäys keskuspankin valuuttavarannossa havaittaviin kausivaihteluihin. Tällöin on tosin pidettävä mielessä, että valuuttavaranto ei ole ainoa pankin ulkomaisia saatavia ja sitoumuksia koskeva tili, mutta lienee aiheellonta laatia laskelmaa näiden kaikkien tilien yhteisestä nettotuloksesta kunkin ajankohtana, koska monenlaiset kirjaamismenetelmät vähentävät tällaisen laskelman arvoa.

Valuuttavarannon kausivaihteluita kysymykseen tulevina viisivuotiskausina valaisee kuvio 11. Vaikka siinä esitetyt viivat melkoisesti poikkeavat toisistaan, ovat eräät yhteiset piirteet aivan ilmeiset — ja myös helposti selitettävät. Kaikkina viisivuotiskausina valuuttavaranto on suhteellisen runsas alkuvuodesta vähetäksensä melko nopeasti kevääseen mennessä; selitys on se, että tuona aikana edellisen vuoden vientivaluutat käytetään tuonnin enemmyyttä rahoittamaan. Kesäkuusi on rauhallisempaa aikaa, mutta syksyllä, kun talven tuonti on rahoitettava, seuraa uusi pienentymiskausi. Vuoden

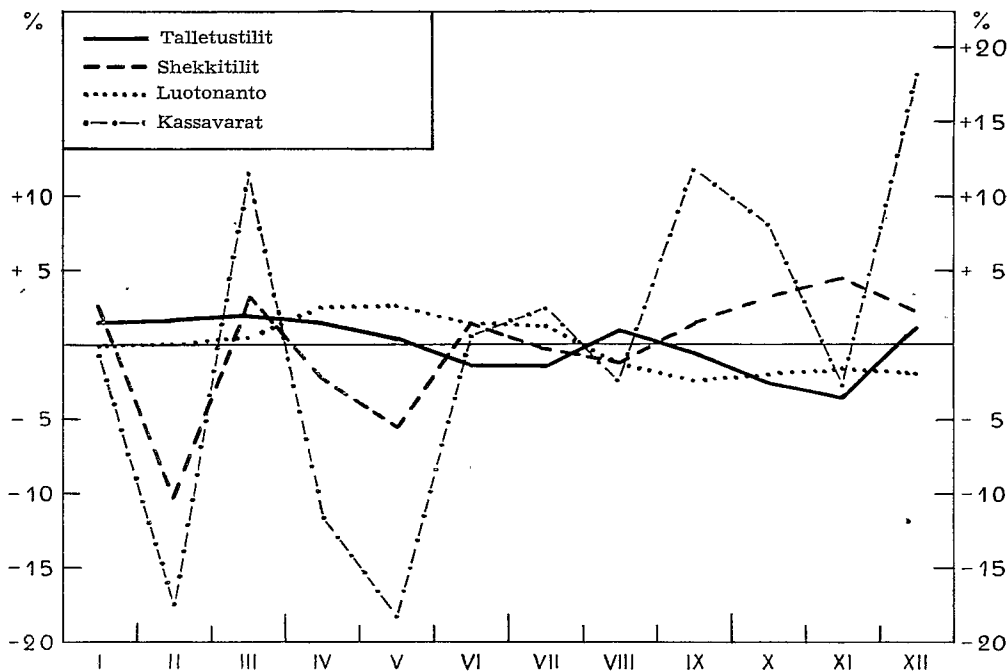
Kuvio 11. Suomen Pankin valuuttavarannon kausivaihtelut.
Kuukausiluvut % 12 kuukauden keskiluvuista.

loppukuukausina valuuttavaranto jälleen paisuu, ilmeisesti suurelta osalta siitä syystä, että silloin kertyy etumaksuja seuraavan vuoden vientiä varten. Päinvastoin kuin ulkomaankaupan suhteen, jossa ilmenee tasaantuvaa kehitystä, täytyy todeta, että valuuttavarannon kausiheilahtelut viisivuotiskautena 1948—52 olivat tuntuvasti jyrkemmät kuin aikaisempina kausina. Syynä tähän lienee se tosiasia, että valuuttavarannon absoluuttiset muutokset puheena olevana ajanjaksona olivat poikkeuksellisen suuret.

Tämän jälkeen on paikallaan luoda silmäys liikepankkien toiminnassa esiintyviin kausiheilahteluihin. Noudattaen aikaisemmin käytettyä menetelmää on saatu eräitä lukusarjoja, joiden pohjalla on laadittu kuvio 12 ja joissa siis on eliminoitu voimakkaasti nouseva trendi. Huomio kiintyy aluksi siihen, että kaksi viivaa kulkee melko tasaisesti, kaksi taas osoittaa paljon nopeampia ja jyrkempiä heilahteluita. Edelliset esittävät luotonantoa ja talletusliikettä, jälkimmäiset shekkiliikettä ja kassavaroja. Niinkuin tästä näkyy, talletusliike on suhteellisen runsasta vuoden alkupuolella, ilmeisesti ainakin osaksi osinkomaksujen, korkojen ym. koko päättyneeltä vuodelta saatujen tulojen johdosta. Samaan suuntaan vaikuttavat metsien myynnistä saadut varat. Alkukesä on heikkoa, mutta elokuu taas edullisempi, kaiketi korvauslainan

Kuvio 12. Liikepankkien kausivaihteluita v. 1948—52.
Kuukausiluvut % 12 kuukauden keskiluvuista.

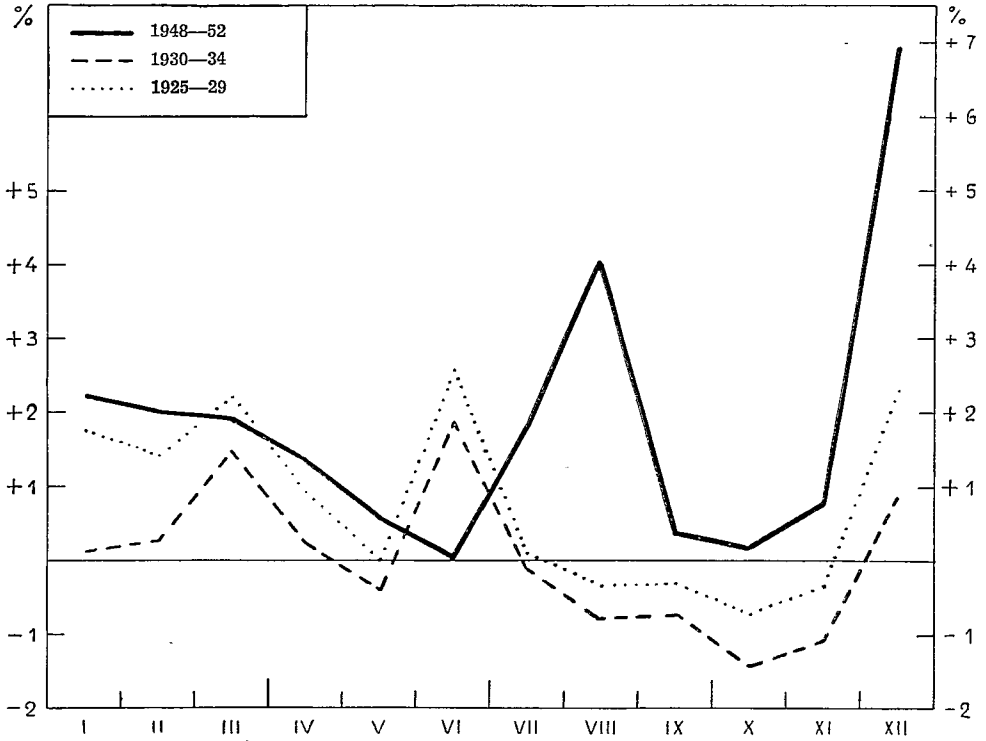
kuoletusten ja siihen liittyvien indeksikorotusten ansiosta. Suhteellisen heikkoa syksyä seuraa joulukuun nousu, minkä tietysti korkohyvitys aiheuttaa.

Liikepankkien luotonannon kausivaihtelut ovat suurin piirtein samat kuin Suomen Pankin talouselämälle suoraan antaman luoton eivätkä kaipaa lisäselvitystä. Todettakoon vain, että vaihtelut ovat tuntuvasti suppeammat kuin keskuspankin vastaavat heilahtelut. Onhan ylin kuukausiluku vain noin 5 % alimman yläpuolella, kun vastaava ero Suomen Pankin luotonannossa oli lähes 24 %.

Shekkitilien kohdalla vaihtelut, niinkuin voi odottaakin, ovat tuntuvasti voimakkaammat. Ilmeisesti satunnaisten seikkojen ja arvattavasti myös rahamarkkinain kiristymisen tai helpponemisen vaihtelut painavat niihin leimansa. Kuitenkin on eräitä säännönmukaisuuksia havaittavissa. Shekkitilit ja rediskonttaukset ovat, niinkuin vertailu kuvioon 8 osoittaa, jossain määrin käänteisessä suhteessa toisiinsa. Kun shekkitilit supistuvat, pankkien helposti tulee pakko vahvistaa maksuvalmiuttaan rediskonttaukseen turvautumalla, ja taas kun shekkitileille kertyy varoja, ne voivat lunastaa vekselinsä Suomen Pankista. Toisaalta shekkitilien vaihtelut ovat suoranaisessa — joskaan ei suinkaan kiinteässä — suhteessa Suomen Pankin valuuttavarantoon. Tämän

Kuvio 13. Liikepankkien talletusliikkeen kausivaihteluita.

Keskimääräinen kuukausimuutos % edellisen kuukauden tilisummasta.

karttuminen merkitsee näet sitä, että vientiliikkeet myyvät keskuspankille saamiaan valuuttoja ja toisaalta lyhentävät pankeilta saamaansa luottoa, toisaalta väliaikaisesti, uusia ostoja ja sijoituksia odottaessaan, sijoittavat varojaan pankkien shekkitileille. Nämä syyt selittävät myös sen, että shekkitilit yleensä syksyllä ovat runsaammat kuin talvella ja keväällä.

Vielä jyrkemmät ovat ne heilahtelut, jotka ilmenevät liikepankkien kassavarojen suuruudessa. Väärinkäsitysten välttämiseksi on syytä tässä palauttaa mieliin, että kuvio ei osoita absoluuttista vaan suhteellista tasoa. Siten absoluuttiselta määrältään verraten vaatimaton kassavarojen muutos ilmenee paljon jyrkempänä kuin absoluuttisesti tuntuvasti suurempikin muutos talletusvarojen määrässä, tämä kun on monta vertaa edellistä suurempi. Äskeisestä kuvioista voidaan havaita, että kassavarat melko uskollisesti seuraavat shekkivarojen vaihteluita, niinkuin luonnollista onkin. Tämä riippuvaisuus on osaksi suoranainen, osaksi rediskonttauksista johtuvaa.

Kysymys talletusvarojen kerääntymisestä luottolaitoksiin vuoden eri aikoina on erityisen mielenkiintoinen, koska pankkien maksuvalmius ja luotonantokyky suuresti riippuvat siitä. Koska äskeisen kuvion tässä suhteessa antama kuva oli varsin ylimalkainen, esitetään vielä kuviossa 13 talletusliikkeen kausivaihtelut toisella tavalla laskettuina. Tämä kuvio osoittaa, kuinka suuri talletusten lisäys tai vähennys oli kunakin kuukautena, keskimäärin eri viisivuotiskausina, laskettuna prosentteissa talletuskannasta edellisen kuukauden päättyessä. Eri kuukausien merkitys näyttäytyy tässä huomattavasti selvempänä kuin edellisessä kuviossa.

Puheena olevasta kuvioista näkyy, että talletusliikkeen kausivaihtelut viimeksi kuluneina vuosina tuntuvasti poikkeavat 1920- ja 1930-luvulla ilmenneistä vaihteluista, mutta että eräät piirteet jatkuvasti ovat yhteiset. Niinpä talletusten kasvu kaikkina kausina vuoden alkukuukausina oli runsas, mikä johtuu edellisessä jo mainituista syistä. Yhteistä on myös talletusliikkeen heikkeneminen keväällä, varsinkin toukokuussa. Tämän asettaisi mielellään yhteyteen kevätvarusteiden hankkimisen kanssa. Talletusten runsas kasvu kesäkuussa edellisinä viisivuotiskausina erotuksena viimeisestä saa selityksensä siitä, että aikaisemmin hyvitetiin korko kahdesti vuodessa, kesä- ja joulukuussa, sotien jälkeen vain kerran, joulukuussa. Tämä selittää myös joulukuun lisäyksen kaksinkertaisen voiman viimeksi kuluneena viisivuotiskautena. Heinä- ja elokuun tuntuva nousu uusimman viisivuotiskauden aikana johtuu Holding-osuuksien ja varsinkin korvauslainan obligaatioiden kuoletuksista; näitähän ei ollut ennen viime sotia. Syyskuukausien heikko talletusliike on kaikille kausille ominainen, ja ilmeistä on, että joulukuussakin otot yleensä ylittävät panojen määrän, vaikka lopputulos korkojen johdosta on runsas. Yleensä siis syksyllä ja joulun edellä kulutetaan vanhojakin säästöjä.

Talletusliikkeen kausivaihteluiden muuttuminen, josta kuvio 13 antaa selvän kuvan, on siten seurausta sellaisista vähäisiltä näyttävistä seikoista kuin koronmaksujärjestelmän muuttumisesta ja eräiden arvopaperien kuoletusajoista.

Edellä annettu yleiskuva Suomen talouselämän kausivaihteluista on puutteellinen. Varsinkin niihin ilmiöihin nähden, joita voidaan valaista vain lyhyeltä vuosijaksolta, kuva jää epäluotettavaksi. Ja sanomattakin on selvää, että kausivaihteluihin nähden on hyvin paljon selvittämättä, niin hyvin mitä tulee ilmiöihin sellaisinaan kuin niiden syihin ja seurauksiin nähden. Tässä suhteessa, niinkuin niin monella muullakin alalla, taloudellisella tutkimuksella vielä on paljon selvitettävänä, monta mielenkiintoista ongelmaa ratkaistavana.

Heikki Valvanne:

ENNAKKOPERINTÄMENETTELYN VAIKUTUS VALTION TULO- JA OMAISUUSVERON SEKÄ KUNNANVERON RASITUKSEEN.

Ennakkoperintämenettely on nykyisessä muodossaan ollut meillä käytännössä vuoden 1944 alusta valtion tulo- ja omaisuusveron sekä vuoden 1947 alusta kunnanveron (ja kansaneläkemaksun) koonnissa. Kuluneelta ajalta on jo runsaasti aineistoa havaintojen tekemiseksi menettelyn käyttökelpoisuudesta ja joustavuudesta sekä sen vaikutuksesta tosiasialliseen verorasitukseen. Seuraavassa on esitetty laskelmia verojen maksuunpanosta ja koonnista kyseisenä aikana sekä selvitetty, missä määrin verot on käytännössä kyetty perimään ennakolta. Tämän nojalla on pyritty selvittämään, miten tosiasiallinen verorasitus on ennakkoperintämenettelyn johdosta ja veroasteikkojen osoittamasta rasituksesta poiketen jakaantunut toisaalta eri vuosien, toisaalta eri veronmaksajaryhmien osalle. Lopuksi on kosketeltu ennakkoperintämenettelyn suhdannepoliittista merkitystä.

A. Tutkimuksen suoritus.

Laskelmat koskevat pelkästään sitä aikaa, jolloin ennakkoperintämenettely on nykyisessä muodossaan ollut käytännössä. Valtion tulo- ja omaisuusveron osalta kyseessä ovat siten vain vuosien 1944—1952 tuloista ja omaisuudesta maksuunpannut verot ja kunnanveron osalta vuosien 1947—1952 tuloista maksuunpannut verot.

Valtion tulo- ja omaisuusveron maksuunpanoa ja perintää koskevissa laskelmissa on nojaututtu kolmeen eri tilastoon, nimittäin Tilastollisen päätösmiston viralliseen vuositilastoon tulo- ja omaisuusveron maksuunpanosta vuosilta 1945—1951¹, valtiovarainministeriön veroasiainosaston kokoamaan vuositilastoon tulo- ja omaisuusveron maksuunpanosta ja koonnista vuosilta 1944—1952 ja tulo- ja menoarvio- sekä tilinpäätösosaston kokoamaan kuukausitilastoon tulo- ja omaisuusveron kertymisestä vuosina 1949—1953. Nämä tilastot poikkeavat toisistaan nimenomaan ryhmittelynsä, mutta myös ilmoitettujen veromäärien puolesta, eivätkä ne kaikki, kuten huomataan, ulotu ajallisestikaan yhtä pitkälle. Tilastojen yhdistely on tehty siten, että verojen maksuunpanossa on, mikäli mahdollista, suoranaisesti seurattu virallista tilastoa, ja sen mukaan on veronmaksajat myös jaettu yrityksiin, yrittäjiin ja palkannauttijoihin. Laskelmat verojen koonnista on kokonaisuudessaan laadittu muiden mainit-

¹ Tulo- ja omaisuusveron maksuunpanosta vuodelta 1944 ei ole laisinkaan laadittu virallista tilastoa.

tujen tilastojen avulla. Tietoja tällä tavalla palapelin tapaan yhdisteltäessä on monessa kohdin jouduttu turvautumaan harkintaan ja arvioimiseen.

Veronmaksajia ryhmiteltäessä on yrityksiin luettu osakeyhtiöt, osuuskunnat, avoimet yhtiöt sekä kommandiitti- ja laivanisännistöyhtiöt, säästöpankit, vakuutus- ym. laitokset, taloudelliset yhdistykset sekä säätiöt ja aatteelliset yhdistykset. Huomattakoon kuitenkin, että Alkoholiliikettä ei ole koko tutkimuksessa otettu ensinkään lukuun. Yrittäjiin on taas luettu ne yksityiset henkilöt, ns. yhteisveroilmoittajat ja jakamattomat kuolinpesät, joiden ammattiasema on itsenäinen. Palknauttijiin on luettu kaikki muut veronmaksajat (nekin, joiden ammatti tai elinkeino on tuntematon).

Kunnanveron maksuunpanon ja perinnän osalta on nojaututtu Tilastollisen päätoimiston virallisiin vuositilastoihin kaupunkien, kauppaloiden ja maalaiskuntien verotuksesta vuosien 1947—1951 tuloista. Vuoden 1952 tulojen verotuksen osalta on käytetty hyväksi päätoimiston laatimaa pikatilastoa maalaiskuntien verotuksesta sekä Suomen Kunnallislehdessä (N:o 8/1953) julkaistuja tietoja kaupunkien ja kauppaloiden verotuksesta. Lisäksi on Kansaneläkelaitokselta saatu tietoja veroennakkoihin sisältyneistä kansaneläkemaksuista.

Kunnanverotuksen osalta on veronmaksajien ryhmittely toimitettu siten, että kiinteistö-, elinkeino-, liike- ja ammattituloista maksuunpannut verot on katsottu yritysten ja yrittäjien maksamiksi ja palkkatuloista määrätyt verot palknauttijain maksamiksi. On ilmeistä, että tämä tulojen laadun mukaan tehty jaottelu poikkeaa valtionverotuksessa noudatetusta veronmaksajan ammattiaseman mukaisesta jaottelusta — yrittäjillä on myös joukko palkkatuloja ja palknauttijoilla taas kiinteistö- ym. tuloja — mutta yhdenmukaisempaan jakoon eivät käytetyt tilastot anna mahdollisuutta.

Laskelmien luotettavuus kärsii tietenkin jossain määrin niihin sisältyvistä arvioluvuista, mutta ainakin tämän selvityksen tarkoitusten kannalta virheet voidaan katsoa verrattain pieniksi. Laskutoimitusten lukuisuuden vuoksi on arvioidutkin luvut esitetty miljoonin markoin.

B. Veronkoontimenettely.

Aluksi on tarpeen hieman selostaa veronkoontimenettelyn tekniikkaa. Verojen ennakkoperintä tapahtuu kahta toisistaan olennaisesti poikkeavaa menetelmää käyttäen. Palkkatuloista ja niihin verrattavista tuloista pidätetään — säännöllisestä tulosta erityisten pidätystaulukkojen mukaan ja muista tuloista prosenttipidätyksinä — palkanmaksun yhteydessä sekä valtion tulovero että (vuodesta 1947 lukien) kunnanvero ja kansaneläkemaksu. Pidättämänsä kunnanveron ja kansaneläkemaksun valtio tilittää kunnille neljännesvuosittain. Sen sijaan kiinteistö-, elinkeino-, liike- ja ammattituloista sekä kaikesta omaisuudesta valtio perii tulo- ja omaisuusveron ennakot neljännes-

vuosittain. Samaten kukin kunta perii vastaavista tuloista kunnanveron ennakon neljännesvuosittain. Valtionverotuksessa näiden ns. verolippuennakkojen suuruus määrätään soveltamalla voimassa olevia veroasteikoita viimeksi toimitetussa tulo- ja omaisuusverotuksessa vahvistettuun tuloon ja omaisuuteen. Kun veroliput jaetaan verovelvollisille ao. verovuoden alussa, tämä merkitsee käytännössä sitä, että esim. vuoden 1952 aikana kannettujen verolippuennakkojen suuruus määrättiin soveltamalla vuodeksi 1952 vahvistettuja tuloveroja omaisuusveroasteikkoja verovelvollisen vuoden 1950 verotettuun tuloon ja omaisuuteen. Vastaavalla tavalla menetellään kunnanverotuksessakin, niin että esim. vuoden 1952 verolippuennakkojen suuruus määrättiin soveltamalla kussakin kunnassa vuodeksi 1952 vahvistettua ennakkoveroäyrin hintaa viimeksi taksoitettuun eli vuoden 1950 tuloon.

Kultakin vuodelta lopullisesti maksuunpantujen verojen ja sinä vuonna pidätettyjen tai verolipuilla kannettujen veroennakkojen erotus, jota seuraavassa sanotaan jäännösveroksi, peritään verovelvollisilta jälkikäteen yhdessä tai useammassa erässä. Kunnanveron jäännösvero peritään kunnittain, sitten kun taksoitus on toimitettu, ja se ehditään kaikissa kunnissa yleensä kantaa kokonaisuudessaan verovuotta seuraavan vuoden kuluessa. Valtion tulo- ja omaisuusveron jäännösvero sen sijaan peritään koko maassa yht'aikaisesti valtiovarainministeriön määrääminä aikoina, jotka vuosittain ovat melkoisesti vaihdelleet.¹

C. Laskelmat verojen maksuunpanosta ja suorituksesta.

Tiedot verotetusta tulosta ja omaisuudesta on esitetty taulukossa 1 ja laskelmat verojen maksuunpanosta ja suorituksesta taulukoissa 2—4. Taulukossa 5, jota on edelleen havainnollistettu kuviolla, on esitetty veroennakkojen prosenttinen osuus maksuunpannuista veroista vuosittain. Seuraavassa tarkastellaan veronmaksajaryhmittäin laskelmien antamia tuloksia. Jotta niiden yksityiskohtaisempi arvosteleminen olisi mahdollista, on kulloinkin luettelomaisesti selvitetty, millaisten veroasteikkojen mukaan toisaalta ennakot ja toisaalta lopulliset verot on kunakin vuonna määrätty.

¹ Jäännösverot vuosilta 1944 ja 1945 perittiin kokonaisuudessaan ao. verovuotta seuranneena vuotena. Vuoden 1946 jäännösverosta perittiin puolet vuoden 1947 lopussa ja toinen puoli vuoden 1948 alussa. Vuoden 1947 jäännösvero perittiin kokonaisuudessaan vasta vuoden 1949 alussa. Vuoden 1948 jäännösverosta perittiin puolet vuoden 1949 lopussa ja toinen puoli vuoden 1950 alussa, ja vastaavalla tavalla on myöhempienkin vuosien jäännösverot peritty.

Taulukko 1. Verotettu tulo ja omaisuus, mrd mk.

	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952
Valtionverotus								
Verotettu tulo	72.2	112.8	138.6	170.0	175.1	252.5	328.3	..
Yritykset	8.1	12.5	15.2	20.6	26.0	36.8	53.6	50.0e
Yrittäjät	16.8	25.0	29.9	29.0	31.3	44.4	51.3	..
Palkannauttijat.....	47.3	75.3	93.5	120.4	117.8	171.3	223.4	..
Verotettu omaisuus.....	232.6	266.3	365.0	297.5	376.3	626.3	799.7	..
Yritykset	72.3	82.4	115.0	125.9	161.9	255.4	320.2	372.5e
Yrittäjät	125.0	146.2	200.9	139.8	174.8	289.7	366.3	..
Palkannauttijat.....	35.3	37.7	49.1	31.8	39.6	81.2	113.2	..
Kunnanverotus								
Verotettu tulo			161.2	221.2	244.6	322.2	439.6	476.3e
Palkkatulot			105.2	151.7	164.4	220.7	300.4	323.5e
Muut tulot.....			56.0	69.5	80.2	101.5	139.2	152.8e

e = ennakkotieto

1. Yritysten tulo- ja omaisuusvero.

Tulovero: Lopullinen vero oli 20 % tuloista vuodelta 1944, 27 % vuosilta 1945—1946, 32 % vuosilta 1947—1948, 50 % vuodelta 1949, 45 % vuodelta 1950 ja 32 % vuosilta 1951—1952. Verolippuennakot on kulloinkin määrätty näitä samoja verokantoja noudattaen lukuun ottamatta vuosia 1949 ja 1950, jolloin ennakot määrättiin 32 %:n mukaan. Ennakkoja määrättäessä valtiovarainministeriö korotti vuoden 1947 ennakkojen pohjaksi pantua (eli siis vuoden 1945) tuloa 40 % ja vuoden 1948 ennakkojen pohjaksi pantua (eli vuoden 1946) tuloa 20 %. Omaisuusvero: Lopullinen vero on koko ajan ollut 8 ‰ omaisuudesta. Verolippuennakot määrättiin 5.4 ‰:n mukaan vuosina 1944—1945, 4 ‰:n mukaan vuosina 1947—1948 ja 8 ‰:n mukaan muina vuosina.¹

Laskelmat osoittavat, että yritysten tuloveroennakot ovat säännöllisesti jääneet erittäin tuntuvasti lopullista tuloveroa pienemmiksi. V. 1944—1948 ennakot eivät peittäneet lopullisesta tuloverosta enempää kuin 60—73 %, vaikka ne määrättiin yhtä korkean asteikon mukaan kuin lopullinen tuloverokin

¹ Sellaisten yritysten kohdalla, joiden vuositulo on ollut alle 300 000 mk tai omaisuus alle 2 milj. mk, ei tulo- eikä omaisuusvero kuitenkaan ole ollut proportionaalinen, vaan se on määrätty alenevien asteikkojen mukaan.

Yrityksiin tässä tutkimuksessa luettuja avoimia yhtiöitä sekä kommandiitti- ja laivanisännistöyhtiöitä on sekä tulosta että omaisuudesta verotettu samojen progressiivisten asteikkojen mukaan kuin fyysisillä henkilöillä (ks. s. 32).

Taulukko 2. Vuosilta 1944—1952 maksuunpantu valtion

	1944	1945	1946
A. Tulovero			
Maksuunpantu vero	2 670	7 177	13 294
Yritykset	1 302	2 083	3 255
Yrittäjät	450	1 469	2 590
Palknauttijat	918	3 625	7 449
Veroennakot	1 957	5 248	10 020
Yritykset	778	1 355	2 386
Yrittäjät	290	582	1 139
Palknauttijat	889	3 311	6 495
Jäännösvero	713	1 929	3 274
Yritykset	524	728	869
Yrittäjät	160	887	1 451
Palknauttijat	29	314	954
B. Omaisuusvero			
Maksuunpantu vero	932	1 530	1 790
Yritykset	453	568	647
Yrittäjät	335	666	820
Palknauttijat	144	296	323
Veroennakot	355	500	932
Yritykset	220	266	453
Yrittäjät	95	164	335
Palknauttijat	40	70	144
Jäännösvero	577	1 030	858
Yritykset	233	302	194
Yrittäjät	240	502	485
Palknauttijat	104	226	179
C. Yhteensä			
Maksuunpantu vero	3 602	8 707	15 084
Yritykset	1 755	2 651	3 902
Yrittäjät	785	2 135	3 410
Palknauttijat	1 062	3 921	7 772
Veroennakot	2 312	5 748	10 952
Yritykset	998	1 621	2 839
Yrittäjät	385	746	1 474
Palknauttijat	929	3 381	6 639
Jäännösvero	1 290	2 959	4 132
Yritykset	757	1 030	1 063
Yrittäjät	400	1 389	1 936
Palknauttijat	133	540	1 133

tulo- ja omaisuusvero sekä sen suoritus, milj. mk.

1947	1948	1949	1950	1951	1952
17 474	18 903	22 330	33 760	37 272	33 812
4 630	6 465	12 555	16 195	16 897	15 757
3 220	2 804	2 602	4 423	4 559	4 200
9 624	9 634	7 173	13 142	15 816	13 855
12 978	16 423	13 463	21 114	26 901	30 669
3 360	4 309	4 696	6 527	9 564	13 875
2 235	2 309	1 925	2 278	2 694	3 333
7 383	9 805	6 842	12 309	14 643	13 461
4 496	2 480	8 867	12 646	10 371	3 143
1 270	2 156	7 859	9 668	7 333	1 882
985	495	677	2 145	1 865	867
2 241	-171	331	833	1 173	394
2 476	1 647	2 230	4 022	5 027	5 437
911	993	1 290	2 072	2 569	2 989
1 139	447	639	1 286	1 565	1 548
426	207	301	664	893	900
765	895	1 511	1 647	2 230	4 022
284	324	911	993	1 290	2 072
333	410	410	447	639	1 286
148	161	190	207	301	664
1 711	752	719	2 375	2 797	1 415
627	669	379	1 079	1 279	917
806	37	229	839	926	262
278	46	111	457	592	236
19 950	20 550	24 560	37 782	42 299	39 249
5 541	7 458	13 845	18 267	19 466	18 746
4 359	3 251	3 241	5 709	6 124	5 748
10 050	9 841	7 474	13 806	16 709	14 755
13 743	17 318	14 974	22 761	29 131	34 691
3 644	4 633	5 607	7 520	10 854	15 947
2 568	2 719	2 335	2 725	3 333	4 619
7 531	9 966	7 032	12 516	14 944	14 125
6 207	3 232	9 586	15 021	13 168	4 558
1 897	2 825	8 238	10 747	8 612	2 799
1 791	532	906	2 984	2 791	1 129
2 519	-125	442	1 290	1 765	630

ja vaikka ennakkojen pohjana olevaa tuloa viimeisinä vuosina korotettiin. V. 1949 ja 1950 peittävyys putosi jälkikäteen toimitettujen veronkorotusten johdosta peräti 37 ja 40 %:iin. Mutta ilman näitä korotuksiakin peittävyys olisi jäänyt niin alhaiseksi kuin 58 ja 56 %:ksi, joka jäi myös vuoden 1951 tasoksi. Vasta v. 1952 peittävyys lopultakin parani nousten 88 %:iin sen ansiosta, että yritysten verotetut tulot tänä vuonna laskivat.

Yritysten omaisuusveroennakkojen peittävyys on ollut vieläkin huonompi kuin tuloveroennakkojen. Vain kolmena vuotena peittävyys on noussut 70 %:n tasolle. Muina kuutena vuotena on ainoastaan 1/3—1/2 lopullisesta verosta suoritettu ennakoita. Omaisuusveroennakkojen huonompi peittävyys on johtunut lähinnä siitä, että ennakot on useana vuotena määrätty alemman asteikon mukaan kuin lopullinen vero ja että ennakkojen pohjana olleen omaisuuden arvoa ei ole minään vuonna korotettu.

Näistä syistä ovat yritysten koko tulo- ja omaisuusveron ennakot riittäneet vain suhteellisesti hyvin pieneen osaan lopullisesta tulo- ja omaisuusverosta. Peittävyyttä v. 1944—1951 osoittavien prosenttilukujen keskimäärä on vain 57 % (vuosien 1949 ja 1950 jälkikäteiset veronkorotukset huomiotta jätettäessä se olisi 61 %). Olennaisen positiivisen poikkeuksen muodostaa vuosi 1952.

Taulukko 3. Vuosilta 1947—1952 maksuunpantu kunnanvero sekä sen suoritus, milj. mk.

	1947	1948	1949	1950	1951	1952
Maksuunpantu vero	14 938	22 001	25 851	34 210	47 491	52 020
Yritykset ja yrittäjät	5 104	6 830	8 351	10 595	15 037	16 484
Palkannauttijat	9 834	15 171	17 500	23 615	32 454	35 536
Veroennakot	10 901	19 302	22 321	28 017	42 451	49 733
Yritykset ja yrittäjät	3 064	4 557	5 897	6 767	9 172	13 877
Palkannauttijat	7 837	14 745	16 424	21 250	33 279	35 856
Jäännösvero	4 037	2 699	3 530	6 193	5 040	2 287
Yritykset ja yrittäjät	2 040	2 273	2 454	3 828	5 865	2 607
Palkannauttijat	1 997	426	1 076	2 365	— 825	— 320

¹ Sulkeissa mainitut luvut viittaavat asetuskokoelman numeroihin.

2. Yrittäjien tulo- ja omaisuusvero.

Tulovero: Lopullinen vero vuoden 1944 tuloista oli v. 1943 määrätyn progressiivisen asteikon (888/43)¹ mukainen, vuosien 1945—1946 tuloista 35 % äskeitä korkeampi, vuoden 1947 tuloista uuden alennetun asteikon (822/46) mukainen, vuoden 1948 tuloista jälleen alennetun asteikon (838/48) mukainen, vuosien 1949—1950 tuloista jälleen alennetun

asteikon (328/50) mukainen, vuoden 1951 tuloista jälleen alennetun asteikon (489/50) mukainen ja vuoden 1952 tuloista jälleen alennetun asteikon (554/51) mukainen. Verolippuennakkojen suuruus määrättiin vuosina 1944—1947 samojen asteikkojen mukaan kuin lopullinen verokin, vuonna 1948 korkeamman asteikon (951/47) mukaan kuin lopullinen, vuosina 1949—1950 alemman asteikon (839/48) mukaan kuin lopullinen ja vuosina 1951—1952 samojen asteikkojen mukaan kuin lopullinen vero. Verolippuennakkojen suhteen on lisäksi huomattava, että vuoden 1947 ennakkojen pohjana ollutta (eli vuoden 1945) tuloa korotettiin 40 %, vuoden 1948 ennakkojen pohjana ollutta (vuoden 1946) tuloa korotettiin maa- ja metsätaloudesta sekä ammatista saadun tulon osalta 40 % ja elinkeinosta sekä liikkeestä saadun tulon osalta 20 % ja vuoden 1949 ennakkojen pohjana ollutta (vuoden 1947) tuloa korotettiin maa- ja metsätaloudesta saadun tulon osalta 30 %. Yrittäjien palkanpidätysten suuruus on sama kuin s. 32 esitetty. **O m a i s u u s v e r o:** Lopullinen vero vuosien 1944—1947 omaisuudesta oli vuoden 1943 progressiivisen asteikon (888/43) mukainen vero kaksinkertaisena ja vuosien 1948—1952 omaisuudesta uuden alennetun asteikon (839/48) mukainen. Ennako vuosien 1944—1945 omaisuudesta oli vuoden 1943 asteikon mukainen vero korotettuna 35 %:lla, vuoden 1946 omaisuudesta lopullisen asteikon mukainen, vuosien 1947—1948 omaisuudesta vuoden 1943 asteikon mukainen korottamattomana ja vuosien 1949—1952 omaisuudesta lopullisen asteikon mukainen. Edelleen on mainittava, että vuosien 1947 ja 1948 ennakkojen pohjana olleiden (eli vuosien 1945 ja 1946) omaisuuksien arvoa korotettiin maatalouskiinteistöjen osalta 20 %.

Yrittäjät, joista suurimman ryhmän muodostavat maanviljelijät¹, maksavat valtion tuloveron ennakoista valtaosan verolipuilla, sillä palkkatulojen osuus heidän kokonaistuloistaan on suhteellisen pieni. Mainittakoon, että yrittäjien palkanpidätysten määrä oli esim. v. 1952 vain noin 0.7 mrd mk heidän verolippuennakoihinsa sisältyneen tuloveron ollessa samaan aikaan 4.7 mrd mk.

Katsoen siihen, että yrittäjien tulovero määrätään progressiivisen asteikon, mutta yritysten tulovero proportionaalisen asteikon mukaan, odottaisi yrittäjien tuloveroennakoiden peittäneen lopullisesta tuloverosta yleensä pienemmän osan kuin yritysten tuloveroennakoiden. Yrittäjien tuloveroennakoiden peittävyys näyttää tarkasteluaikana kuitenkin olleen suunnilleen samaa suuruusluokkaa kuin yritystenkin: peittävyyttä v. 1944—1951 osoittavien prosenttilukujen keskimäärä oli yrittäjien osalta 61 % vastaavan luvun ollessa yritysten kohdalla 64 % huomioon ottamatta jälkimmäisten kohdalla vuosien 1949 ja 1950 jälkikäteisiä veronkorotuksia. Se, ettei ero ole suurempi, johtuu ilmeisesti mm. ennakkojen lukuisammista korotuksista, verotettavan tulon alarajan jatkuvasta noususta sekä siitä, että ennakkojen peittävyys on ollut suhteellisen hyvä yrittäjien palkkatulojen osalta. Maatalous- ja metsätaloustulon verotuksessa sovellettu kolmen vuoden liukuvan keskiarvon menetelmä (ks. edempänä s. 36—37) on myös ollut omansa hidastamaan yrittäjien verotettavien tulojen nousua, mikä sinänsä on parantanut ennakkojen peittävyyttä.

Kuten edellisestä voi päätellä, yrittäjien tulo- ja omaisuusveron ennakot

¹ Tuloista verotettujen maanviljelijäin luku v. 1950 oli 69 % kaikkien tuloista verotettujen yrittäjien luvusta. Maanviljelijöille vuodelta 1950 maksuunpanttu tulo- ja omaisuusvero taas oli 41 % yrittäjille yhteensä maksuunpannusta tulo- ja omaisuusverosta.

eivät yleensä kokonaisuudessaankaan peittäneet lopullisesta verosta niin suurta osaa kuin yritysten ennakot. Peittävyys jäikin yrittäjien kohdalla keskimäärin 56 %:ksi v. 1944—1951. Yrittäjien kohdalla ei parhaaksi muodostunutkaan vuosi 1952 vaan vuosi 1948, jolloin peittävyys nousi 84 %:iin sen ansiosta, että sekä tulo- että omaisuusveron ennakot määrättiin korkeampien asteikkojen mukaan kuin lopulliset verot.

Taulukko 4. Vuosilta 1947—1952 maksuunpantu valtion tulo- ja omaisuusvero ja kunnan- vero yhteensä sekä niiden suoritus, milj. mk.

	1947	1948	1949	1950	1951	1952
Maksuunpannut verot	34 888	42 551	50 411	71 992	89 790	91 269
Yritykset ja yrittäjät	15 004	17 539	25 437	34 571	40 627	40 978
Palkannauttijat	19 884	25 012	24 974	37 421	49 163	50 291
Veroennakot	24 644	36 620	37 295	50 778	71 582	84 424
Yritykset ja yrittäjät	9 276	11 909	13 839	17 012	23 359	34 443
Palkannauttijat	15 368	24 711	23 456	33 766	48 223	49 981
Jäännösvero	10 244	5 931	13 116	21 214	18 208	6 845
Yritykset ja yrittäjät	5 728	5 630	11 598	17 559	17 268	6 535
Palkannauttijat	4 516	301	1 518	3 655	940	310

3. Palkannauttijoiden tulo- ja omaisuusvero.

Tulovero: Lopullinen vero on määrätty samojen asteikkojen mukaan kuin yrittäjienkin. Verotettavaa tuloa laskettaessa verovelvollinen on saanut palkka- ja eläketuloistaan vähentää 10 % vuosina 1947—1950, 15 % vuonna 1951 ja 10 % vuonna 1952 (vähennyksen enimmäismäärä oli 60 000 mk vuosina 1948—1950 ja 90 000 mk vuosina 1951—1952). Palkanpidätyksissä käytetyt pidätystaulukot on kulloinkin laadittu samojen asteikkojen nojalla, joiden mukaan yrittäjien verolippuennakot on määrätty. Huomattakoon kuitenkin, että vuoden 1947 huhti-joulukuussa veroa pidätettiin vain 85 % pidätystaulukon osoittamasta määrästä ja että vuonna 1951 käytetyissä pidätystaulukoissa oli palkka- ja eläketuloista sallittavan vähennyksen suuruus edellytetty vain 10 %:ksi. **Omaisuusvero:** Kuten yrittäjien.

Palkannauttijain osalta voidaan todeta, että tuloveron pidätykset ovat kaikkina muina vuosina paitsi v. 1947 erittäin hyvin vastanneet heille lopullisesti maksuunpantua tuloveroa. Näin on tapahtunut siitä huolimatta, että palkkatulot ovat kyseisinä vuosina voimakkaasti kasvaneet markkamääräisesti ja että veroasteikoita sekä monenlaisia verotuksessa sallittuja tulonvähennyksiä on jatkuvasti muuteltu. Se, että vuoden 1947 pidätykset peittivät poikkeuksellisesti vain 77 % lopullisesta verosta, johtui edellä luettelossa mainitusta pidätysmäärien alentamisesta. Alennus oli tarkoitettu vastaamaan sitä

suunniteltua ja sittemmin vahvistettua veronhuojennusta, jonka mukaan veronmaksaja sai valtion verotuksessa vähentää verotettavasta tulostaan palkkatulojen osalta 10 %. Pidätysmääriä alennettiin kuitenkin enemmän kuin mitä tämä huojennus edellytti.

Taulukko 5. Veroennakkojen osuus maksuunpannuista veroista, %.

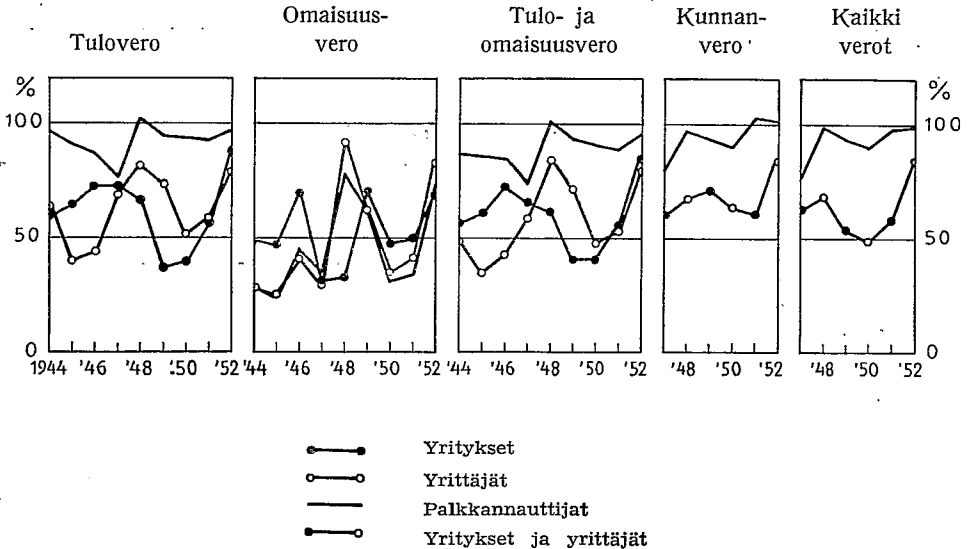
	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952
Valtion tulovero:									
Yritykset.....	60s	65s	73s	73s	67s	37a (58s)	40a (56s)	57s	88s
Yrittäjät.....	64s	40s	44s	69s	82k	74a	52a	59s	79s
Palkannauttijat.....	97s	91s	87s	77a	102k	95a	94a	93a	97s
Valtion omaisuusvero:									
Yritykset.....	49a	47a	70s	31a	33a	71s	48s	50s	69s
Yrittäjät.....	28a	25a	41s	29a	92k	64s	35s	41s	83s
Palkannauttijat.....	28a	24a	45s	35a	78k	63s	31s	34s	74s
Tulo- ja omaisuusvero yhteensä:									
Yritykset.....	57a	61a	73s	66a	62a	41a (60s)	41a (55s)	56s	85s
Yrittäjät.....	49a	35a	43s	59a	84k	72a	48a	54s	80s
Palkannauttijat.....	87a	86a	85s	75a	101k	94a	91a	89a	96s
Kunnanvero:									
Yritykset ja yrittäjät..				60	67	71	64	61	84
Palkannauttijat.....				80	97	94	90	103	101
Kaikki verot:									
Yritykset ja yrittäjät..				62	68	54	49	58	84
Palkannauttijat.....				77	99	94	90	98	99

Kirjaimet osoittavat, että ennakot on määrätty alemman (a), korkeamman (k) tai saman (s) veroasteikon mukaan kuin lopulliset verot.

Kun palkannauttijain omaisuusveron ennakot on määrätty samoin perustein kuin yrittäjienkin, omaisuusverojen ennakkojen peittävyys on ollut miltei sama palkannauttijain kuin yrittäjienkin kohdalla ja siis yleensä varsin huono. Palkannauttijain omaisuusveron määrä on kuitenkin pieni verrattuna heidän tuloveronsa määrään, niin että omaisuusveroennakkojen pienuus ei ole sanottavasti alentanut kokonaisennakkojen peittävyttä. Palkannauttijain koko tuloja omaisuusveron ennakkojen peittävyys olikin v. 1944—1951 keskimääräisesti niin korkea kuin 89 % eli pyöreästi puolet parempi kuin yritysten ja yrittäjien.

Tässä yhteydessä on paikallaan mainita, että vaikkakin palkannauttijain

Veroennakkojen osuus maksuunpannuista veroista.

ennakot yhteensä ovat yleensä varsin hyvin vastanneet heille lopullisesti maksuunpantua veroa, yksityisten palkkannauttijain kohdalla ennakkojen ja lopullisten verojen vastaavaisuus ei silti ole ollut perin hyvä. Onkin oikeampaa sanoa, että yhteenlaskettujen jäännösverojen (netto) pienuus on johtunut siitä, että toisilta palkkannauttijoilta perityt jäännösverot ovat olleet suurin piirtein samansuuruiset kuin toisille palkkannauttijoille suoritettujen liikaennakkojen palautukset. Mainittakoon, että yrittäjille ja palkkannauttijoille suoritettujen veronpalautusten kokonaismäärä on esim. v. 1948—1952 vaihdellut 1.4—2.6 miljardin markan välillä, mistä määrästä valtaosa on epäilemättä ollut palkkannauttijain osuutta.

4. Kunnanvero.

Lopullisten kunnanäyrien punnittu keskihinta ilmenee taulukosta 8 (yritysten ja yrittäjien maksuunpantu kunnanvero % kunnan verottamasta tulosta). Ennakoäyrien punnittua keskihintaa ei ole mahdollista laskea, mutta se ei liene paljoakaan poikennut edellisistä päätellen siitä, että ennakoäyrien aritmeettinen keskiarvo ei minään tarkasteluvuotena ole ollut edes yhtä markkaa suurempi tai pienempi kuin lopullisten äyrien aritmeettinen keskiarvo. — Kuntien verolippuennakoiden pohjana olevia tuloja korotettiin v. 1947—1949 samalla tavalla kuin valtionkin ennakkoverotuksessa (ks. s. 31).

Kuten jo on mainittu, kunnanveron osalta ei ole saatavissa tietoja erikseen yrityksistä ja yrittäjistä, joten näitä ryhmiä on tässä käsiteltävä kokonaisuutena. Edellä esitetyistä taulukoista sekä kuviosta näkyy, että yritysten ja yrittäjien kunnanveroennakot ovat v. 1947—1951 verrattain tasaisesti peittä-

neet noin kaksi kolmannelle lopullisista kunnanveroista. Keskimääräisesti peittävyys on siten ollut suurin piirtein sama kuin yritysten ja yrittäjien maksamien valtion tuloveroennakkojen kohdalla (vuosien 1949 ja 1950 veronkorotukset sivuutettaessa).

Palkannauttijoiden kunnanveroennakkojen peittävyys on ollut yhtä hyvä kuin valtion tuloveron ennakkojenkin. Vuoden 1947 poikkeuksellisen heikko peittävyys johtui kunnanveron — kuten valtion tuloveronkin — kohdalla silloisesta pidätysmäärien alentamisesta (ks. s. 32).¹

Yhteenvedon voidaan lyhyesti todeta, että valtion tulo- ja omaisuusveron sekä kunnanveron ennakkojen peittävyys yhteensä oli yritysten ja yrittäjien osalta v. 1947—1951 keskimäärin 58 %, jos vuosien 1949 ja 1950 veronkorotukset otetaan huomioon, ja 62 %, jos nämä jätetään huomiotta. Palkannauttijain osalta peittävyys oli aivan olennaisesti korkeampi, 92 %.

D. Veroennakoiden riippuvuus tulon ja omaisuuden muutoksista.

Kuten edellä on todettu, veroennakoiden peittävyys on tarkasteluajana riippunut aivan olennaisesti siitä, onko ennakot peritty veronpidätyksinä vaiko verolippuennakkoina. Kun veronpidätykset peritään palkkatuloista heti tulon »lähteellä», ne sekä vastaavat kyseisen verovuoden tulo- ja verotasoa että »automaattisesti» nousevat (laskevat) palkkatulojen vuoden aikana lisäantyyssä (vähentyessä). Tämän veronpidätyksen hyvän tulojoustavuuden ansiosta palkannauttijain veroennakot ovat palkkatulojen jatkuvasta ja voimakkaasta kasvusta huolimatta vuosittain erittäin hyvin peittäneet heidän lopulliset tuloveronsa. — Todettakoon tässä yhteydessä, että veronpidätysmenettelyn ulottaminen vuoden 1947 alusta lukien koskemaan myös kunnanveroa oli koko tuloverotuksen joustavuuden kannalta erittäin merkityksellinen toimenpide: kun palkannauttijoille vuodelta 1947 maksuunpannun kunnanveron määrä oli vielä samansuuruinen kuin heille määrätyn valtion tuloveron, vuodelta 1952 määrätyn kunnanveron määrä oli jo 2 ½ kertaa niin suuri kuin valtion tuloveron.

Verolippuennakkojen peittävyys on sen sijaan ollut varsin huono miltei koko tarkasteluajan. Tämä on tietenkin johtunut ensi sijassa siitä, että ennakot on kulloinkin määrätty kaksi vuotta vanhan tulon ja omaisuuden nojalla. Oloissa, jolloin tulot ja omaisuusarvot ovat vuosittain kasvaneet, ennakot eivät siten ole läheskään voineet vastata kyseisen verovuoden tulo- ja verotasoa. Verolippuennakkojen huono peittävyys on toiseksi joh-

¹ Sen teknillisen menettelyn vuoksi, jota veroviranomaiset käyttävät jakaessaan kertyneitä veronpidätyksiä toisaalta valtion tuloveron ja toisaalta kunnanveron ja kansaneläkemaksun osalle, vuoden 1947 pidätysmäärien alennus, joka asiallisesti oli tarkoitettu pienentämään vain valtionveron pidätyksiä, vähensi myös sitä osuutta, mikä veronpidätyksen yhteismäärästä katsottiin kunnanveron ennakkosuorituksiksi.

tunut myös siitä, että kun ennakkojen markkamäärä on vahvistettu koko vuodeksi etukäteen, vuoden aikana tapahtuneella tulojen tai omaisuuden kasvulla ei ole ollut mitään vaikutusta ennakkojen määrään.

Edellä sanottua havainnollistaa seuraava asetelma, jossa on yritysten osalta esitetty valtion verotuksessa verotetun tulon ja omaisuuden (ks. taulukko 1) prosenttinen nousu vuodesta 1944 vuoteen 1946, vuodesta 1945 vuoteen 1947 jne.

	Verotettu tulo	Verotettu omaisuus
1944/1946	82	46
1945/1947	87	59
1946/1948	65	53
1947/1949	71	41
1948/1950	78	103
1949/1951	106	98
1950/1952	36	46

Asetelman mukaan ennakkojen sataprosenttinen peittävyys olisi kyseisinä vuosina edellyttänyt yleensä erittäin suuria ennakkojen korotuksia. Kuten luetteloista edellä (s. 27 ja 31) kävi ilmi, valtion taholta korotettiin kuitenkin vain vuosien 1947—1949 tuloveroennakkoja ja niitäkin riittämättömästi.

Vastaavanlaisen asetelman esittämistä yrittäjien osalta vaikeuttaa se, että näiden verotettavan tulon alarajaa on miltei vuosittain jatkuvasti alennettu ja myös verotettavan omaisuuden alarajaa alennettiin tuntuvasti vuoden 1948 alusta. Mutta myös yrittäjien tulon ja omaisuuden kasvu kahden vuoden jaksoin on selvästi ollut erittäin suuri. Mainittakoon vain, että näiden verotettujen tulojen nousu oli 53 % v. 1948/1950 ja 64 % v. 1949/1951 verotetun omaisuuden kasvun ollessa samoina aikoina 107 ja 110 %.

Todettakoon tässä yhteydessä samalla, että tulonkasvun ja veronkasvun välinen ajallinen viivästys on maanviljelijäin kohdalla vielä paljon suurempi kuin muiden yrittäjien taikka yritysten kohdalla. Tämän havainnollistamiseksi esitetään seuraavassa kaavamainen esimerkki, josta samalla näkee, miten verot yleensä reagoivat tulojen kasvuun niiden veronmaksajain kohdalla, jotka maksavat ennakkonsa verolipuihin. Yksinkertaisuuden vuoksi on tyydytty oletamaan, että tulovero on 10 % tuloista ja että tietyn veronmaksajaryhmän verotetut tulot ovat ennen vuotta 1951 olleet usean vuoden ajan 1 000 milj. mk. Seuraava asetelma osoittaa verotuksen kulun, kun kysymyksessä on a) maanviljelijäryhmä, jonka tulot talousvuodelta 1950/1951 nousevat 1 300 milj. markkaan pysyen seuraavinakin talousvuosina tällä tasolla, tai b) ryhmä muita yrittäjiä taikka yrityksiä, joiden tulot verovuodelta 1951 nousevat 1 300 milj. markkaan jääden pysyvästi tälle tasolle (luvat milj. mk).

Vero- vuosi	Verotettu tulo	Verolippu- ennakot	Lopullinen tulovero	Jäännös- vero	Verovuonna maksetut verot ¹
----------------	-------------------	-----------------------	------------------------	------------------	--

a) Maanviljelijät

1950	1 000	100	100	—	100
1951	1 100	100	110	10	100
1952	1 200	100	120	20	105
1953	1 300	110	130	20	125
1954	1 300	120	130	10	140
1955	1 300	130	130	—	145
1956	1 300	130	130	—	135
1957	1 300	130	130	—	130

b) Muut yrittäjät taikka yritykset

1950	1 000	100	100	—	100
1951	1 300	100	130	30	100
1952	1 300	100	130	30	115
1953	1 300	130	130	—	160
1954	1 300	130	130	—	145
1955	1 300	130	130	—	130

Asetelmasta näkyy, että kertakaikkisen tulojen kasvun johdosta maanviljelijäin ennakot jäävät »automaattisesti» neljänä perättäisenä vuotena (1951—1954) lopullista veroa pienemmiksi, mutta muiden yrittäjien taikka yritysten ennakot vain kahtena vuonna (1951—1952). Huomiota kiinnittää edelleen se, että maanviljelijäin tulotason noustua talous- tai hakkuuvuonna 1950/1951 kunkin vuoden aikana maksettavien verojen määrä asettuu vasta vuonna 1957 tälle uudelle tasolle. Muiden yrittäjien taikka yritysten kohdalla vastaava tasaantuminen tapahtuu »jo» v. 1955.

E. Yritysten ja yrittäjien maksamat verot verrattuna maksuunpantuihin veroihin.

Verorasituksen tosiasiallinen suuruus ei tietenkään riipu vain veroasteikoista ja verotettavan tulon sekä omaisuuden määrittelystä vaan aivan yhtä paljon myös siitä, milloin maksuunpannut verot joudutaan todellisuudessa maksamaan. Seuraavassa siirrytään tarkastelemaan, missä määrin edellä puheena ollut veronkoonnin viivästyminen on suurentanut tai pienentänyt verorasitusta siitä, mikä se on veroasteikkojen mukaan nimellisesti ollut. Tosiasiallisella verorasituksella tarkoitetaan tällöin tietyn verovuoden aikana makset-

¹ Tosiasiallisten kantoaikojen mukaan (ks. s. 26).

tujen verojen suhdetta tämän saman vuoden verotettuun tuloon tai omaisuuteen. Kun veronkoonnin viivästys todettiin palkannauttijain osalta varsin vähäiseksi, huomio kohdistetaan seuraavassa enää vain yrityksiin ja yrittäjiin.

Taulukko 6. Yritysten ja yrittäjien maksama valtion tulo- ja omaisuusvero sekä kunnanvero, milj. mk.

	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952
Vaihtoehto I								
Tulo- ja omaisuusvero..	3 524	6 732	7 711	8 852	13 308	16 496	25 624	33 133
Yritykset	2 378	3 869	4 175	5 165	8 916	13 052	20 346	25 627
Yrittäjät	1 146	2 863	3 536	3 687	4 392	3 444	5 278	7 506
Kunnanvero				6 597	8 170	9 221	13 000	19 742
Verot yhteensä				15 449	21 478	25 717	38 624	52 875
Vaihtoehto II								
Tulo- ja omaisuusvero..	3 524	6 732	9 211	11 040	11 299	19 389	27 918	31 969
Yritykset	2 378	3 869	4 707	6 530	8 432	15 758	21 601	24 559
Yrittäjät	1 146	2 863	4 504	4 510	2 867	3 631	6 317	7 410
Kunnanvero				6 597	8 170	9 221	13 000	19 742
Verot yhteensä				17 637	19 469	28 610	40 918	51 711

Vaihtoehto I: Valtion tulo- ja omaisuusveron jäännösverot on jaettu eri vuosiin tosiasiallisten maksuaikojen mukaan.

Vaihtoehto II: Valtion tulo- ja omaisuusveron jäännösvero on edellytetty kulloinkin maksetuksi kokonaan verovuotta seuraavana vuotena.

Taulukossa 6 on esitetty, paljonko yritykset ja yrittäjät ovat kunkin vuoden aikana käytännössä maksaneet valtion tulo- ja omaisuusveroa sekä kunnanveroa ennakkoina tai jäännösveroina. Vaihtoehdossa I on jäännösverot jaettu eri vuosiin todellisten maksuaikojen mukaan (ks. s. 26). Koska on selvää, ettei se seikka, maksetaanko jokin veroerä joulukuussa vai tammikuussa, merkitse suuriakaan yritysten varainkäyttöpolitiikassa, on vaihtoehdossa II oletettu valtion jäännösverokin kokonaisuudessaan maksetuksi aina verovuotta seuraavan vuoden kuluessa.

Taulukosta 7 näkee havainnollisesti, kuinka paljon maksettujen verojen määrä on vuosittain poikennut maksuunpannuista veroista. Vaihtoehdon I mukaan yritykset ja yrittäjät maksoivat valtion tulo- ja omaisuusveroa vuosien

Taulukko 7. Yritysten ja yrittäjien vuosittain maksamat verot suuremmat (+) tai pienemmät (—) kuin niille samoilta vuosilta maksuunpannut verot, milj. mk.

	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952
Vaihtoehto I								
Valtion tulo- ja omaisuusvero	-1 262	-580	-2 189	-1 857	-3 778	-7 480	+ 34	+8 639
Yritykset	- 273	- 33	-1 366	-2 293	-4 929	-5 215	+880	+6 881
Yrittäjät	- 989	-547	- 823	+ 436	+1 151	-2 265	-846	+1 758
Kunnanvero				- 233	- 181	-1 374	-2 037	+3 258
Verot yhteensä				-2 090	-3 959	-8 854	-2 003	+11 897
Vaihtoehto II								
Valtion tulo- ja omaisuusvero	-1 262	-580	- 689	+ 331	-5 787	-4 587	+2 328	+7 475
Yritykset	- 273	- 33	- 834	- 928	-5 413	-2 509	+2 135	+5 813
Yrittäjät	- 989	-547	+ 145	+1 259	- 374	-2 078	+ 193	+1 662
Kunnanvero				- 233	- 181	-1 374	-2 037	+3 258
Verot yhteensä				+ 98	-5 968	-5 961	+ 291	+10 733

Vaihtoehdot samat kuin taulukossa 6.

1945—1950 aikana yhteensä huomattavasti vähemmän, kuin mitä niille oli maksuunpantu, mutta v. 1952 ne maksoivat valtionveroa tässä mielessä huomattavasti »liikaa», kuten kunnanveroakin. Vaihtoehdossa II ovat luvut hiukan toiset. Mutta kannattaa panna erityisesti merkille, että kummankin vaihtoehdon mukaan yritykset ja yrittäjät yhteensä maksoivat veroja v. 1949—1950 noin 12 mrd mk »liian vähän» ja v. 1952 taas melkein saman verran »liikaa».

Näissä luvuissa tuntuu tietenkin hyvin olennaisesti se, että yritysten valtion tuloveroa vuosilta 1949 ja 1950 korotettiin jälkikäteen. Jos oletettaisiin, että näitä korotuksia ei olisi toimitettu, saataisiin tulokseksi, että yritykset ja yrittäjät olisivat v. 1950—1951 maksaneet yhteensä 13 mrd mk »liian vähän» ja v. 1952 taas vajaat 10 mrd mk »liikaa» veroa.

Katsottiinpa asiaa miltä näkökulmalta hyvänsä, saatu kuva on se, että yritysten ja yrittäjien verotus on veronkoontiteknikan johdosta käytännössä olennaisesti lykkääntynyt. Tämä seikka on hyvin merkitsevä kahdessakin suhteessa. Sellaisissa oloissa, jolloin tulot inflaation vuoksi tai muista syistä vuosittain voimakkaasti kasvavat, veronmaksun viivästyminen merkitsee verovelvollisille huomattavaa etua, sillä heidän saavat maksaa veronsa huonommassa rahassa ja suuremmista tuloista. Tämän edun suuruudesta saa käsityk-

Taulukko 8. Yritysten ja yrittäjien maksuunpantujen ja maksettujen verojen rasisitus.

	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952
Yritysten valtion tulovero % valtion verottamasta tulosta								
Maksuunpantu vero ...	25.7	26.1	30.5	31.3	48.3	44.0	31.5	31.5e
Maksettu vero	23.2	25.0	27.9	27.1	26.4	39.1	35.9	42.4e
Yritysten omaisuusvero ‰ verotetusta omaisuudesta								
Maksuunpantu vero ...	7.9	7.9	7.9	7.9	8.0	8.1	8.0	8.0e
Maksettu vero	6.9	9.2	4.2	7.6	9.8	5.4	7.4	9.0e
Yrittäjien valtion tulovero % valtion verottamasta tulosta								
Maksuunpantu vero ...	8.8	10.4	10.8	9.7	8.3	10.0	8.9	..
Maksettu vero	4.4	8.1	12.3	11.4	7.7	6.7	9.4	..
Yrittäjien omaisuusvero ‰ verotetusta omaisuudesta								
Maksuunpantu vero ...	5.3	5.6	5.7	3.2	3.7	4.4	4.3	..
Maksettu vero	3.2	5.7	4.1	8.7	2.6	2.3	4.0	..
Yritysten ja yrittäjien kunnanvero % kunnan verottamasta tulosta								
Maksuunpantu vero ...			9.1	9.8	10.4	10.4	10.8	10.8e
Maksettu vero				9.5	10.2	9.1	9.3	12.9e

Maksetut verot taulukon 6 vaihtoehdon II mukaisesti.

e = ennakkotieto.

sen taulukosta 6 — on vain huomattava, että inflaation vuoksi taulukon »liian pieniä» veroja osoittavat luvut olisi ensin muunnettava rahan nykyarvoon.

Verotuksen viivästyminen osoitetulla tavalla on toiseksi merkityksellinen sikäli, että yritysten ja yrittäjien verotus näyttää muodostuneen suhdanteita myötäileväksi. Yleensä katsotaan, että suhdanteiden tasaamiseksi verotusta tulisi nousukausina kiristää ja laskukausina alentaa. Mutta äskeisten taulukkojen mukaan verotus näyttääkin meillä muodostuneen tarkoitettua keveämmäksi nousuvuosina, mutta huonona vuotena 1952 se kiristyi aivan olennaisesti.

Jälkimmäinen ilmiö tulee ehkä selvemmin ilmi tarkasteltaessa, millaiseksi suhteellinen verorasitus on käytännössä muodostunut. Taulukossa 8 on esitetty sekä maksuunpantujen että kunakin vuonna maksettujen verojen suhde kyseisen vuoden verotettuun tuloon tai omaisuuteen. Maksetut verot on tällöin tulkittu taulukon 6 vaihtoehdon II mukaisesti, koska se seikka, onko jokin

jäännöserä maksettava joului- vai tammikuussa, on ilmeisesti lähinnä lyhyen tähtäimen likviditeettikysymys eikä esim. vaikuta yritysten vuotuisiin hankinta- ja sijoitusuunnitelmiin.

Taulukosta voi tehdä useita mielenkiintoisia havaintoja. Yritysten valtion tuloveron tosiasiallinen rasitus oli v. 1945—1950 pienempi kuin nimellinen, asteikon mukainen rasitus. Jos vuosien 1949 ja 1950 veronkorotukset jätettäisiin huomiotta, maksetun tuloveron rasitus olisi ollut 27.0 % v. 1950 ja 27.4 % v. 1951, missä tapauksessa tosiasiallinen rasitus olisi myös v. 1951 ollut pienempi kuin nimellinen. Suhdannekäänteen tavattoman suuren vaikutuksen verorasitukseen näkee siitä, että säännönmukaisen (korottamattoman) tuloveron rasitus nousi 27.4 %:sta v. 1951 aina 42.4 %:iin v. 1952! — Yritysten omaisuusveron todellinen rasitus on sekini enimmäkseen ollut nimellistä rasi- tusta pienempi.

Yrittäjien tuloveron ja omaisuusveron rasitusta kuvaavista prosenttisar- joista ei löydy mitään selvää kehityssuuntaa, mikä tietenkin johtuu lähinnä siitä, että veroasteikot ovat progressiiviset ja että niitä on miltei vuosittain muuteltu. Omaisuusveron tosiasiallinen rasitus näyttää olleen nimellistä rasi- tusta alempi useammin kuin tuloveron.

Yritysten ja yrittäjien kunnanveron nimellinen rasitus kuvaa samalla tämän ryhmän punnittua keskimääräistä äyrinhintaa ja se on — niinkuin tiedetään- kin — jatkuvasti kasvanut. Kunnanveron tosiasiallinen rasitus on, samoin kuin yritysten säännönmukaisen valtion tuloveron rasituskin, vain v. 1952 ollut nimellistä korkeampi.

F. Loppupäätelmiä.

Ennakkoperintämenettelyn etevämmyytenä jälkiperintämenettelyyn ver- rattuna pidetään lähinnä sitä, että perittäessä verot ennakoilta verojen määrä nopeammin mukautuu sekä verotettavan tulon ja omaisuuden muutoksiin että veroasteikkojen muutoksiin. Ennakkoperintämenettely onkin niin meillä kuin monessa muussakin maassa otettu käytäntöön juuri inflaatioaikoina, jolloin yksityisten tulot ja valtion menot nopeasti kasvavat valtion verotulojen jaksamatta jälkiperintämenettelyn vuoksi seurata samassa tahdissa. Tämä alun perin ahtaasti, valtiontaloudellisista syistä toteutettu veronkoonti uudistus on sittemmin yhä enemmän asetettu palvelemaan laveampia suhdannepoliittisia päämääriä. Eräänä keinona suhdanteiden tasaamiseenhan on juuri sellainen verotusmenettely, jolloin veromäärät »automaattisesti» kasvavat (supistuvat) yksityisten tulojen kasvaessa (vähentyessä).

Edellä esitetyn selvityksen nojalla näyttää kuitenkin siltä, että ennako- perintämenettelyn käyttö on meillä vain osittain, nimittäin palkannauttijain verotuksen osalta, auttanut kyseisen suhdannepoliittisen tavoitteen saavutta-

misessa. Yritysten ja yrittäjien verotuksen osalta nykyinen ennakkoperintämenettely on tosiasiallisesti eräänlaista muunnettua jälkiperintää — ennakkotahan määrätään vanhentunein perustein — eikä se ilmeisesti ole parantanut näiden verotuksen suhdanneherkkyyttä.¹ Yrittäjien kohdalla tämä olisikin vaikeata katsoen siihen, että pääosan näistä muodostavat maanviljelijät ja metsänomistajat, joiden verotukseen sovelletaan kolmen vuoden liukuvaa keskiarvoa. Tämän menettelyn sinänsä kiitettävä tarkoitushan on se, että verorasitus ei suuristakaan sadon tai metsäntuoton vaihteluista huolimatta kovin paljon muuttuisi vuodesta toiseen. Kun tämä kuitenkin merkitsee samalla, että maanviljelijät ja metsänomistajat maksavat tulojen kasvaessa vähemmän ja tulojen supistuessa enemmän veroja kuin vuotuisia tuloja verotettaessa tapahtuisi, tulos on juuri päinvastainen, kuin mihin suhdannepolitiikassa pyritään. Mutta selvityksen perusteella näyttää siltä, että myöskin yritysten verotus on ennakkoperintämenettelyn johdosta suhdanteita paisuttava, sillä yritysten tulojen kasvaessa tosiasiallinen verorasitus »automaattisesti» alenee noustakseen taas tulonkasvun pysähtyessä tai tulojen alentuessa. Kuvaava on juuri edellä selostettu yritysten verotuksen kehitys v. 1949—1952.

Samalla kun ennakkoperintämenettely vain osittain tyydyttää suhdannepoliittisia vaatimuksia, samalla se on toisaalta johtanut uusiin epäkohtiin, joita jälkiperintää käytettäessä ei tunnettu. Verorasituksen tosiasiallinen suuruus riippuu nimittäin nykyisin olennaisesti siitä, onko veronmaksaja palkannauttaja, jolta verot pidätetään, vaiko yrittäjä, joka suorittaa verolippuennakkoja. Yrittäjät hyötyvät noususuhdanteen aikana ja häviävät laskusuhdanteen aikana palkannauttajiin verrattuina — tai niiden kustannuksellakin, sikäli kuin tietynä vuotena kerättävien verojen määrä voidaan katsoa annetuksi. Kun tulojen nousua esiintyy useampina vuosina kuin tulojen laskua — ja näinhän on sodan jälkeen ollut ainakin toistaiseksi laita — yrittäjät saavat lopullista etua siitä huolimatta, että he maksavat veroa samojen asteikkojen mukaan kuin palkannauttijat.

Nämä ennakkoperintäjärjestelmämme puutteet ovat suurelta osalta seurausta siitä, että järjestelmää laadittaessa ilmeisesti edellytettiin normaaleiksi sellaiset olot, jolloin tulot ja omaisuusarvot eivät vuosittain sanottavasti vaihtelee. Tulon ja omaisuuden muutoksiin varauduttiin vain poikkeussäännöksiin, ja näitäkään ei ole käytännössä läheskään riittävästi sovellettu. Nyt saadut kokemukset pakottanevat kuitenkin kehittämään ennakkoperintämenettelyä siten, että se toimii mahdollisimman kitkattomasti ja tehokkaasti myös tulojen ja omaisuusarvojen vaihdellessa. Tässä ei ole paikallaan tehdä ehdotuksia järjestelmän parantamiseksi. Riittää, jos huomautetaan siitä ilmeisestä

¹ Vrt. kirjoittajan aikaisempaa tutkimusta »Yhteisöjen verotus Suomessa vuosina 1938—1945» (Suomen Pankin taloustieteellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja, Sarja B: 26, Helsinki 1947), s. 68—83.

seikasta, että verolippuennakkojen suuruutta olisi olosuhteiden muuttuessa tarkistettava verovuoden aikana joko valtion toimesta tai asettamalla verovelvolliset itse vastuuseen ennakkojen riittävydestä. Muuten jää ainoaksi mahdollisuudeksi korottaa nousuaikana veromääriä nopeasti se, että säädetään ylimääräisiä veroja taikka lisätään aikaisempia jäännösveroja korottamalla taannehtivasti edellisen verovuoden asteikkoja! Viimeksi mainittua poikkeuksellista ja tavallisten verotusperiaatteiden vastaista keinoa onkin, kuten mainittu, käytetty meillä jo kahdesti.

HINNAT JA PALKAT.

Tämän julkaisusarjan edellisessä niteessä (A: 14) käsiteltiin hinta- ja palkka-kehitystä vuoden 1952 kesäkuusta vuoden 1953 kesäkuuhun. Sekä hinta- että palkkakehitys katsauskautena oli suhteellisen vakaa, elinkustannukset ja palkat kohosivat 2—3 %, mutta tukkuhinnat alenivat 5—6 %, joten rahanarvo hiukan vahvistui. Katsauskauden lopulla alkoi puunjalostustuotteiden vientihintojen romahdus kuitenkin vaikeuttaa taloudellista tilannetta. Inflaatiokautena korkeaksi kohonneen kustannustasomme takia kansainvälinen kilpailukykyimme heikontui, vienti supistui ja työllisyystilanne heikkeni. Seuraavassa luodaan lyhyt yleiskatsaus sen jälkeen tapahtuneeseen kehitykseen, kriisin torjumiseksi valmistettuihin suunnitelmiin sekä hinta- ja palkkamarkkinain kehityksen pääpiirteisiin.

Hinnat ja kustannukset.

Kuten jo aikaisemmissa Selvityksissä on esitetty, seurailee kotimainen hintatasomme normaalioloissa tuonti- ja vientihintojen välityksellä sangen läheisesti ulkomaiden hintakehitystä. Katsaus maailmanmarkkinain hintoihin on niin ollen tälläkin kertaa sopiva lähtökohta tarkastelullemme.

Maailman raaka-ainemarkkinoilla, jotka herkästi seuraavat suhdanteiden vaihtelua, vallitsi lähes koko vuoden 1953 se yleissuunta, joka alkoi osittain jo vuoden 1951 toisella neljänneksellä. Tästä alenevasta kehityksestä antavat havainnollisen kuvan Moodyn ja Reuterin tunnetut raaka-aineindeksit (1931 = 100). Moodyn amerikkalainen indeksi, joka kuvastaa suhdanneherkkien tavara-ain hintoja, alentui vuoden 1953 maaliskuun pisteluvusta 419 pistelukuun 394 saman vuoden lokakuussa. Punta-alueen hintoja kuvastava Reuterin indeksi taas aleni vastaavasti 510:stä 478 pisteeseen. Lokakuussa 1953 tapahtui kuitenkin selvä muutos ylöspäin. Maaliskuun lopussa vuonna 1954 Moodyn indeksi oli jo pisteluvussa 434 eli 10 % pohjatasoa ylempänä. Hitaampi-
liikkeinen Reuterin indeksi oli taas pisteluvussa 492, joten nousu on kuluvan vuoden aikana ollut vain 2.5 %.

Raaka-aineitten hinnat.

		31. 12. 1951	31. 12. 1952	31. 12. 1953	25. 3. 1954
Vehnä					
Winnipeg, North I ..	c/60 lbs	243 $\frac{3}{8}$	220	188 $\frac{5}{8}$	180 $\frac{1}{4}$
	mk/kg	20:60	18:70	16:—	15:30
Ruis					
Winnipeg	c/56 lbs	206 $\frac{5}{8}$	168	101 $\frac{3}{4}$	95 $\frac{1}{2}$
	mk/kg	18:80	15:30	9:20	8:70
Kaura					
Chicago	c/32 lbs	94 $\frac{1}{2}$	82 $\frac{7}{8}$	79 $\frac{1}{16}$	75 $\frac{7}{16}$
	mk/kg	15:—	13:—	12:60	12:—
Vuodat					
New York	c/lb	—	19.65	15.16	14.21 $\frac{1}{2}$
	mk/kg	—	100:—	77:—	72:—
Kahvi					
New York, Santos 2 ..	c/lb	55 $\frac{1}{4}$	54 $\frac{3}{8}$	66 $\frac{1}{2}$	94 $\frac{3}{4}$
	mk/kg	281:—	277:—	338:—	480:—
Kaakao					
New York	c/lb	32 $\frac{1}{2}$	32 $\frac{3}{8}$	49.05	58.85
	mk/kg	165:—	165:—	250:—	299:—
Raakasokeri					
New York	c/lb	5.85	6.05	6.06	6.10
	mk/kg	29:80	30:80	30:80	31:—
Raakakumi					
London, RSSI	d/lb	41 $\frac{1}{2}$	27	17 $\frac{1}{4}$	16 $\frac{5}{8}$
	mk/kg	246:—	160:—	102:—	99:—
Villa					
Bradford, 64" s warp ..	d/lb	156	154	153	147
	mk/kg	924:—	912:—	907:—	871:—
Puuvilla					
New York	c/lb	42.74	33.60	33.75	35.20
	mk/kg	218:—	171:—	172:—	179:—
Kaupparauta					
New York	\$/longt.	58	59	58 $\frac{1}{2}$	58 $\frac{1}{2}$
	mk/longt.	13 400:—	13 600:—	13 500:—	13 500:—
Teräsromu					
New York	\$/longt.	43	45	31 $\frac{1}{2}$	25
	mk/longt.	9 930:—	10 400:—	7 280:—	5 780:—
Tina					
New York	c/lb	103	121 $\frac{1}{2}$	85	94 $\frac{1}{2}$
	mk/kg	524:—	618:—	432:—	481:—
Lyijy					
New York	c/lb	21 $\frac{1}{4}$	13 $\frac{1}{4}$	11 $\frac{3}{8}$	11 $\frac{1}{2}$
	mk/kg	108:—	67:—	58:—	59:—
Kupari					
New York	c/lb	27.50	34.91	29.—	29.87 $\frac{1}{2}$
	mk/kg	140:—	178:—	148:—	152:—

31. 12. 1951 . 31. 12. 1952 31. 12. 1953 25. 3. 1954

Sinkki					
New York	c/lb	19 ½	12 ½	10	9 ¾
	mk/kg	99:—	64:—	51:—	50:—
Alumiini					
New York	c/lb	18 ½	20	21 ½	21 ½
	mk/kg	94:—	102:—	109:—	109:—
Nikkeli					
New York	c/lb	58.2	56.5	60.0	60.0
	mk/kg	296:—	287:—	305:—	305:—

Lähde: Hamburger Kreditbank, Statistische Übersichten.

Taulukko osoittaa eräitten tavarapörsseissä noteerattujen maailmanmarkkinatavarain viimeaikaisia yksikköhintoja. Taulukosta havaitaan, että katsauskautena etenkin kumin, metallien ja viljan hinnat ovat merkittävästi laskeneet. Huomattava nousu, 50—60 %, on havaittavissa vain kahvin ja kaakaon hinnoissa. Tämä siirtomaatavarain kallistuminen aiheutti sen pienen nousun, joka tämän vuoden puolella on raaka-aineindeksissä havaittavissa. Saksan kasvaneen kulutuksen ja Brasilian kahvikadon vuoksi saattavatkin kahvin ja kaakaon hinnat jatkuvasti pysytellä korkeina. Maaliskuussa 1954 alkoi myös tinan hinta nousta jyrkästi, mutta yleinen hintasuunta on kuitenkin vakaa, sillä ns. strategisten raaka-aineiden tuotanto on nykyisin riittävä, mistä osoituksena voidaan pitää mm. sitä, että kansainvälinen raaka-aineiden jakelu-järjestelmä tarpeettomana lopetettiin syksyllä 1953. Mikäli maailmanpolitiikassa tai USA:n suhdanteissa ei tapahdu jyrkkiä muutoksia, voidaan olettaa, että tuontiraaka-aineittemme hintakehitys ei kuluvanakaan vuonna aiheuta hinnannousupainetta talouselämässämme. Toisaalta ovat useitten raaka-aineitten hinnat jo laskeneet niin alas, että jatkuva aleneminen ei liene mahdollista ilman kannattavuuden vaarantumista. Näyttää siis siltä, että kolme vuotta jatkunut selvästi aleneva yleistendenssi olisi päättymässä, vaikka yksityisten tavarain kohdalla voikin jatkuvasti tapahtua heilahteluja puoleen tai toiseen.

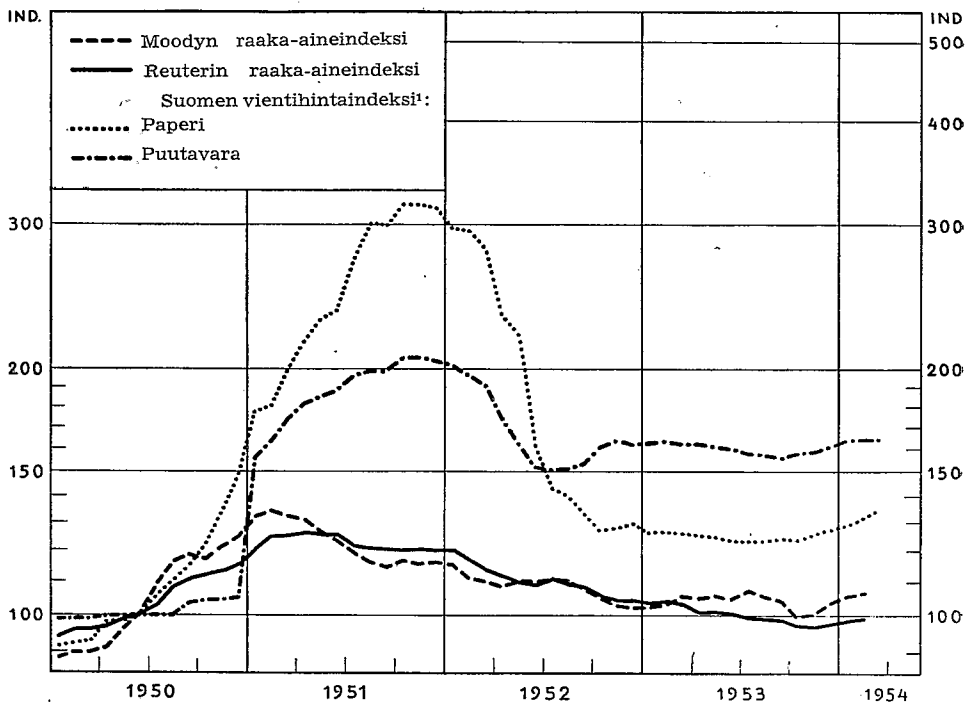
Kuvioon 1 on piirretty Moodyn ja Reuterin indeksit, jotka kuvastanevat parhaiten maailman hintatason kieltämättä hieman hämärää käsitettä. Koska nämä indeksit eivät sisällä lainkaan puunjalostustuotteita, on kuvioon piirretty myös Tilastollisen päätoimiston laatima vientihintaindeksi paperin ja sahatavaran osalta. Nämä Tilastollisen päätoimiston indeksit (fob) lasketaan solmituissa kaupoissa noteerattujen hintojen perusteella, ja siksi ne antavat nopeamman kuvan hintojen kehityssuunnasta kuin Tullihallituksen vastaava indeksi, joka lasketaan laivausten perusteella. Kuviosta kuvastuu selvästi, miten etenkin paperituotteiden hinnat laskivat Korean huipputasolta.

Tukkuhintaindeksi, joka antaa yleiskuvan kotimaan hintatasosta, oli

Kuvio 1. Maailmanmarkkinahinnat.

Kesäk. 1950 = 100

Log. ast.

¹ Tilastollisen päätoimiston fob-indeksin alaindeksit.

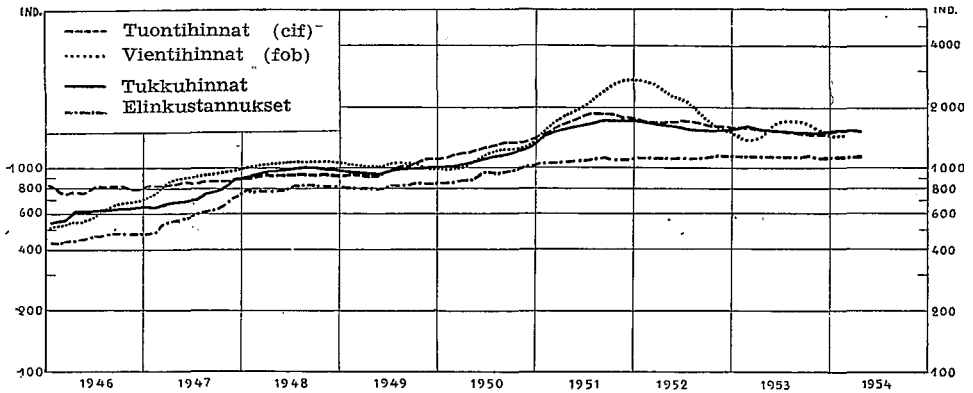
vuonna 1953 vakaa, vakaampi kuin yhtenäkkään vuonna sodan jälkeen, laskien 1 765 (1935 = 100) pisteestä joulukuussa 1952 1 709 pisteeseen joulukuussa 1953, eli 3.2 %. Kun puhtaasti kotimaiset tekijät olivat miltei merkityksettömät, johtuivat tukkuhintojen yleistasossa tapahtuneet muutokset osaksi tuontihintojen laskusta, osaksi vientihintojen aaltoliikkeestä. Vientihintojen liikkeet ilmenivät myös metsätaloustuotteiden hinnoissa, jotka alenivat 5.6 %. Helmikuussa 1954 oli tukkuhintaindeksiin sisältyvien tuontitavarain indeksi 1 492 (1935 = 100), maataloustuotteiden 1 735, metsätaloustuotteiden 2 892, teollisuustuotteiden 1 529 ja kotimaisten tavarain 1 846, joten eri ryhmien välinen hajaanto on melkoinen. Tuontihinnat olivat noin 8 % alemmat kuin vuonna 1953, ja vain koneitten ryhmässä oli havaittavissa pientä nousua. Kun 31.9 % tukkuhintaindeksin tavaravalikoimasta on tuontitavaroita, on tukkuhintojen vakaa taso siten etupäässä tuontihintojen ansiota.

Taloudellisen hyvinvointimme kannalta tärkeitä ulkomaankaupan vaihtosuhdetta »terms of trade» on Taloudellisissa Selvityksissä seurattu tullihallituksen indeksien mukaan (tuonti cif, vienti fob). Kuten taulukosta näkyy, vaihtosuhte vuonna 1953 oli noin 15 % huonompi kuin edellisenä vuonna.

Kuvio 2. Hintojen kehitys.

1938 = 100

Log. ast.

Vaihtosuhte

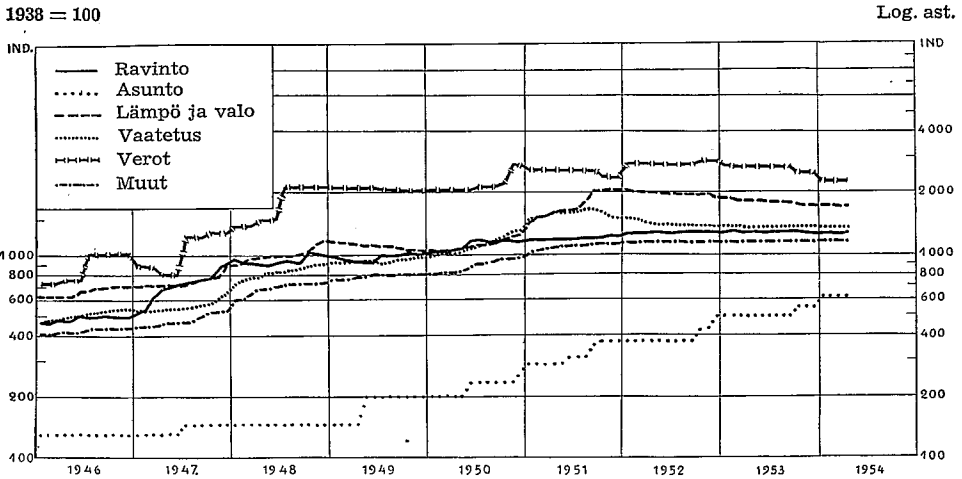
1935 = 100

Vuosi	Tuontihinta- indeksi	Vientihinta- indeksi	Vaihto- suhte
1935	100	100	100
1938	113	131	116
1939	115	128	111
1940	182	161	88
1941	247	190	77
1942	333	244	73
1943	420	304	72
1944	457	323	71
1945	709	452	64
1946	896	799	89
1947	950	1 175	124
1948	1 036	1 383	133
1949	1 105	1 336	121
1950	1 403	1 500	107
1951	1 946	2 801	144
1952	1 841	2 614	142
1953	1 695	2 074	122
1954 I—IV	1 709	1 856	109

Alkuvuodesta 1953 vaihtosuhte oli vain 102, mutta parani loppuvuodesta vientihintojen nousun ansiosta. Mikäli tuontihinnat jatkuvasti alenevat, saattaa vaihtosuhte hieman parantua kuluvana vuonna, mutta missään tapauksessa se ei muodostu yhtä edulliseksi kuin vuosina 1951—1952.

Ns. uusi elinkustannusindeksi, johon palkat ovat sidotut (lokakuu 1951 = 100), oli vuonna 1953 keskimäärin 103. Elinkustannukset pysyivät siis katsauskautena melko vakaina, vaikka mm. marraskuussa oltiin pakotettuja vero-

Kuvio 3. Elinkustannusindeksin ryhmät.

kahvin ja hedelmien hinnan alennuksella »keinotekoisesti» alentamaan indeksiä. Vanhojen talojen vuokria korotettiin vuoden 1954 alusta 20 %. Kun noin 20 % elinkustannusindeksin punnuksista on yhä hintasäännöstelyssä, on mahdollista edelleen tarvittaessa jarruttaa indeksin nousua esim. laskemalla kauppaan halpoja tuontitavaroita. Maaliskuussa aleni indeksi pisteellä eli 103:een. Näyttää siis siltä, että indeksi ei toistaiseksi ylitä kriittistä 105 pisteen rajaa. Kun uusien talojen osuus asuntokannasta jatkuvasti kasvaa, tulevat kuitenkin mm. vuokramenot edelleenkin aiheuttamaan hinnannousupainetta indeksissä. Ns. vanha elinkustannusindeksi (1935 = 100), joka sisältää myös verot, oli vuonna 1953 joulukuussa 1 205 eli 1 % alempi kuin vuotta aikaisemmin. Alenevaa suuntaa osoittivat mm. lämpö ja valo, vaatetusmenot sekä verot, jotka kunnallisveropalautusten johdosta alenivat noin 6 %. Muuttuneiden kulutustottumusten takia on indeksibudjetin laskentaperusteet jälleen todettu vanhentuneiksi, joten uudistus on muodostumassa ajankohtaiseksi. Samoin on ilmeisesti paikkakuntien kalleusryhmitysten uudistaminen tulemassa tarpeelliseksi.

Suomen Pankin rakennuskustannusindeksi oli vuonna 1953 keskimäärin 101 eli 2 pistettä alempi kuin edellisenä vuonna.

Kustannusongelma.

Korean sodan luoma ainutlaatuinen puunjalostussuhdanne loppui melkein yhtäkkiä marras—joulukuussa 1951. Jokseenkin kaikkien puutavalarajien kysyntä pysähtyi, ja hinnat alkoivat laskea. Syksyllä 1952 etenkin sahatavaran kysyntä seuraavan vuoden laivauksiin alkoi tosin lisääntyä, mutta hinnat eivät

sanottavasti nousseet. Kun sahatavaran, selluloosan ja paperipuun hinnat vuonna 1951 olivat olleet £100 std, £120 ton ja \$22 pm³, olivat vastaavat noteeraukset vuoden 1953 alkupuolella nomin 30—70 % huippuhintoja alhaisemmat. Suhdannemuutos yllätti täydelleen vientiteollisuuden, joka huippusuhdanteen rohkaisemana oli ryhtynyt suuriin uudistus- ja laajennusinvestointeihin. Kun kustannuksia ei kyllin nopeasti pystytty alentamaan, heikkeni teollisuuden kannattavuus, rahoitustilanne vaikeutui, ja metsätalouden tuotanto supistui vuoden 1953 ensimmäisellä neljänneksellä jo noin 20 % edelliseen vuoteen verrattuna. Välttääkseen toimintatappioita työskentelivät esim. eräät selluloosatehtaat vain noin 50 %:n teholla, ja kun raaka-ainehankinnat vastaavasti supistuivat, syntyi jo talvikautena 1952—53 huomattavaa työttömyyttä, joka oli hoidettava valtion varoilla. Talouselämäämme uhkasi samanaikaisesti sekä inflaation että deflaation vaara.

Valtiovarainministeriön kansantalousosaston suorittamien laskelmien mukaan kotimainen kustannustasomme oli keskimäärin ainakin noin 20 % ulkomaista korkeampi, ja valtioneuvoston asettaman komitean tutkimusten mukaan tuotti maaliskuussa 1953 selluloosateollisuus tappiota 9 000 mk/ton, sahatavara 5 500 mk/ton, vaneriteollisuus 2 200 mk/m³, säkkipaperiteollisuus 6 350 mk/ton ja sanomalehtipaperi 1 290 mk/ton. Kun kustannukset kaikilla tutkituilla tuotannon aloilla ylittivät vientihinnat, pelkäsi puunjalostusteollisuus tilanteen vähitellen johtavan täydelliseen katastroofiin ja odotti valtiovallan ryhtyvän pikaisesti toimenpiteisiin vientiteollisuuden toimintaedellytysten parantamiseksi.

Tässä tarkoituksessa valmisti Suunnitteluneuvosto ensin ns. AT-ohjelman, jonka sisältämin toimenpitein oli tarkoitus pyrkiä alentamaan hinta- ja kustannustasoa »kertaheitolla» noin 13 %. Kun mm. elinkustannusindeksi olisi saatu pistelukuun 90, olisi palkoista poistettu 15 %:n indeksilisät. Varsinkin kauppa vastusti kuitenkin suunnitelmaa, koska mm. varastoista olisi koitunut tappiota ja jo puhe odotettavissa olleista hinnanalennuksista vähensi kauppojen liikevaihtoa. Kun suunnitelma ei muillakaan tahoilla saanut kannatusta osakseen, raukeni kertadeflaation ajatus. Kun Suomen Pankki toisaalta palkkojen indeksisidonnaisuuteen pohjautuvan inflaatiovaaran takia jyrkästi vastusti devalvaatiota, ei periaatteellisesti ollut jäljellä kuin kustannustason alentaminen tavalla tai toisella. Kesäkuussa 1954 pääministeri Kekkonen esittikin 19 kohtaa käsittävän ns. K-ohjelmansa, jossa hintojen ja palkkojen asteittain alentamiseksi ehdotettiin sekä kontraktiivisia että ekspansiivisia toimenpiteitä, mm. lapsilisän poistamista ensimmäiseltä lapselta, työnantajain vapauttamista lapsilisämaksuista, korkokannan ja liikevaihtoveron sekä tuloveron alentamista, teollisuuspuulle asetettavia hintanormeja (100 mk/kj merenrantasahalla ja 2 000 mk/km³ kuusipaperipuulle tehtaalla) sekä kahden indeksilisän poistamista palkoista 1. 9. 54 lähtien. Sosialidemokraattinen hallitusryhmä ei kuitenkaan antanut kannatustaan K-ohjelmalle, vaan esitti puolestaan oman ns.

kynnysohjelmansa, jossa hylättiin ehdotukset palkansäännöstelypäätösten ja lapsilisälain muuttamisesta sekä suositeltiin erillisiä toimenpiteitä puunjalostusteollisuuden hyväksi, mm. uutta vientisuhdanteiden tasausjärjestelmää, teollisuuspuun normihintoja ja pakkohakkuita, liikennemaksujen ja korkokannan alentamista sekä tilapäisluottoja yksityisille teollisuuslaitoksille. Devalvaatioon suhtautui sosialidemokraattinen ryhmä niinikään kielteisesti, katsoen sen johtavan aiheettomiin tulonsiirtoihin.

Kun jatketuissakaan neuvotteluissa ei päästy yhteisymmärrykseen keinoista taloudellisen kriisin torjumiseksi, kustannustason alentamiseksi ja työllisyyskysymyksen hoitamiseksi, jätti pääministeri tasavallan presidentille eronpyynnön 29. 6. 1953. Pääministeri Kekkonen muodosti neljännen hallituksensa 7. 7. 53 ja 20. 7. annettiin eduskunnalle lievennetty K-ohjelman mukainen esitys kustannustason alentamiseksi. Kun suuri valiokunta kuitenkin hylkäsi ohjelman perustana olevan lapsilisälain muutosehdotuksen, hallitus veti esityksensä takaisin, ja K-ohjelman kohtalo raukesi lopullisesti. Valtionmenojen supistamisesta, verotuksen alentamisesta ja kustannuskysymyksestä julkisuudessa jatkuvasti käyty väittely oli kuitenkin eräänä syynä niihin sisäpoliittisiin ristiriitoihin, jotka johtivat hallituksen vaihdokseen marraskuussa 1953 ja eduskunnan hajoittamiseen ja uusiin vaaleihin maaliskuussa 1954.

Syitä K- ym. deflatooristen ohjelmien osakseen saamaan vastarintaan on monia. Teoriassa voidaan kenties ajatella, että eri etupiirejä edustavat voimakkaat järjestöt joukkovoimallaan ja yhteistoiminnalla voisivat saada aikaan niin tiiviin valtiovallan takaaman »yhteiskuntasopimuksen», että sen nojalla kävisi päinsä ajaa läpi vaikka yleinen hintojen ja palkkojen alennus. Mutta tällainen »yleinen uhrauslinja» voi onnistua vain, mikäli tavoitteesta ollaan niin yksimielisiä, että siitä pidetään kiinni, vaikka jokin ryhmä joutuisi siitä kärsimäänkin. Tällä kertaa nimenomaan palkannauttijapiirit eivät uskoneet teollisuuden asemaa niin heikoksi, kuin oli esitetty, koska mm. kustannuskomitean luvut osaksi perustuivat Pohjois-Suomen tehtaisiin, jotka tiettävästi toimivat epäedullisimmissa olosuhteissa. Kokemus osoittaa niinikään, että saavutettua nimellistä palkkatasoa on hyvin vaikea saada alenemaan, ja hintojen alennukseen tähtäävät radikaaliset dekreettideflaatiot ovat taas yleensä parhaiten onnistuneet keskusjohtoisissa kansantalouksissa. Joka tapauksessa on kustannuskriisistä käyty keskustelu ainakin tuonut kustannusongelman elävästi koko kansan tietoisuuteen, sillä sanottu ongelma on vielä olemassa piilevänä, vaikka nimenomaan puunjalostusteollisuuden asema onkin osaksi kustannusten laskun, osaksi vientihintojen nousun takia jonkin verran parantunut. Kansainvälinen korkeasuhdanne alkoi nimittäin jo elo—syyskuusta 1953 lähtien lisätä puun ja sen jalosteiden kysyntää, joten kysynnän vilkkauden ansiosta voitiin markkinoilla suorittaa eräitä hinnantarkistuksia mm. Englannin markkinoilla.

Sahatavaran suhteellisen vakaa hintataso johtuu osaksi Länsi-Euroopan maissa vilkkaana jatkuvasta rakennuskaudesta, osaksi Englannin tuonti- ja

käyttörajoituksen poistamisesta syksyllä 1953. Koska heikkommanlaatuisen sahatavaran hinnat eivät ole sanottavasti nousseet, eivät kuluvan vuoden keskimääräiset vientihinnat kuitenkaan paljon ylittäne edellisen vuoden tasoa, vaikka prima 7" mäntysoiron maailmanmarkkinahinta onkin nykyisin £79—80 std eli £4—5 korkeampi kuin vuosi sitten. Valkaistu sulfaattiselluloosa maksaa nykyisin Englannin itärannikolla noin £57 per 1 016 kg, valkaisematon sulfiitti £46—47 per 1 016 kg ja sulfaatti £42—43, eli keskimäärin 4—6 puntaa enemmän kuin kesällä 1953, jolloin hinnat olivat alimmillaan. Kun liikevaihtoveron poistaminen kemikaaliolta tekee noin 1 000 mk tonnilta, kun selluloosan vientihinnat ovat nousseet noin 4 000—5 000 mk tonnilta, kantohinnat ja metsäpalkat hieman laskeneet ja kun suhdannepidätysten palautus, 4 miljardia markkaa, helpottaa rahoitusta, ovat selluloosateollisuudenkin toimintaedellytykset ilmeisesti parantuneet vuoden 1953 alusta. Positiivisena seikkana on vielä mainittava, että teollisuudelle kuluvana vuonna verotuksessa on myönnetty lisäpoisto-oikeus käyttöomaisuudesta, mikä koko teollisuudelle merkitsee noin 3 miljardin helpotusta.

Vähänkin tarkemmat kannattavuuslaskelmat ovat mahdottomia ilman perusteellisia kustannuslaskenta-, kirjanpito- ja tilinpäätöstutkimuksia, mutta kun tiedetään, että teollisuuden tuotanto on tällä hetkellä ennätyskorkeudessa, että hakkuut ovat kasvaneet noin 18 %, niin että hakkuukauden 1953—54 tuloksen arvellaan nousevan 33 miljoonaan pinokuutiometriin, on teollisuus varmaan pystynyt kuluneen vuoden aikana rationalisoimaan ja tehostamaan tuotantoaan, vaikka useat teollisuuslaitokset ajoittain ovatkin joutuneet toimimaan tappiolla.

Tällä hetkellä näyttää siis siltä, että devalvaatiosta luopuminen vuosi sitten oli onnellinen ratkaisu ainakin sikäli, että se on suorastaan pakottanut kotimaisen tuotantomme etsimään kaikkia keinoja kustannusten alentamiseksi, mihin säännöstely- ja inflaatiokautena ei ole ollut yhtä polttavaa tarvetta. Talouselämämme vinosuuntauksesta on kuitenkin selvänä osoituksena se, että korkeasta tuotannon tasosta huolimatta koko talvikautena on ilmennyt huomattavan suurta työttömyyttä.

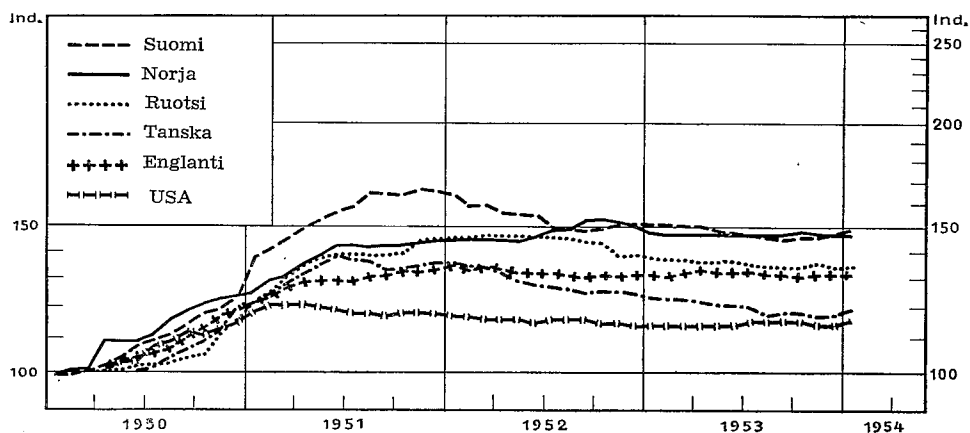
Ns. kotimarkkinateollisuus, jonka tuotanto metalliteollisuuden kasvun ansiosta on nykyisin kaksinkertainen sodan edelliseen aikaan verrattuna, ei katsauskautena ole lisenssisuojan ja alhaisten valuuttakurssien ansiosta kovin pahoin kärsinyt »kustannuskriisistä». Kysymys tulee sen kohdalla polttavaksi vasta, jos tuonti vapautetaan, sillä alhaisten valuuttakurssien takia ulkomainen tavara on halpaa, vaikka tuontitullit onkin ehdotettu korotettavaksi 50 % eli 15-kertaiseksi sodanedelliseen tasoon verrattuna.

Kansainvälisen kilpailukyvyyn ja valuuttojen ostovoiman summittainkin vertailu on hankalaa ilman pitkäjänteisiä laskutoimituksia. Avainasemassa valuuttakurssien tasoa määrättäessä ovat meillä puunjalostusteollisuuden vienti-

Kuvio 4. Tukkuhinnat¹ eräissä maissa.

I nelj. 1950 = 100

Log. ast.

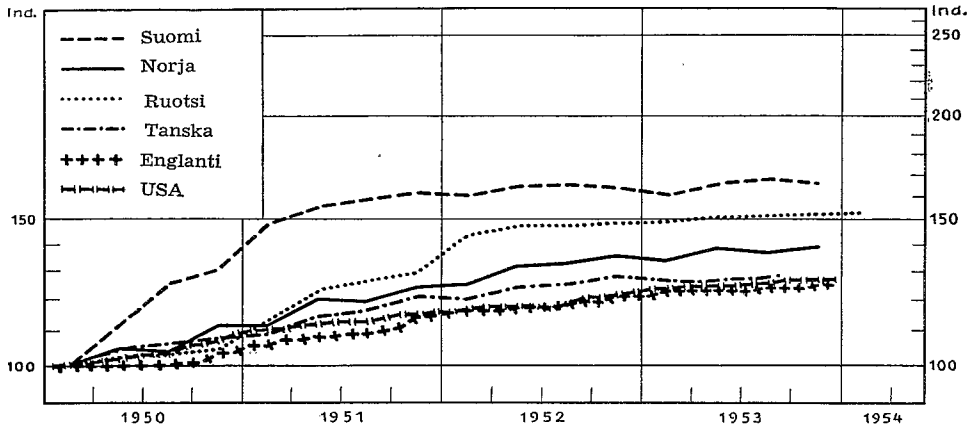
¹ Laskettu International Financial Statistics'in tietojen mukaan.

hinnat. Tukkuhintaindeksin katsotaan kuitenkin nykyisin parhaiten edustavan maan yleistä hintatasoa, ja palkat edustavat teollisuusmaissa noin 60–65 % tuotantokustannuksista, jos ajatellaan kansantaloutta »yhteisenä liikeyrityksenä». Kuvioista 4 ja 5 havaitaan, että kehityksen yleissuunta kaikissa maissa on sama, mutta että sekä hinnat että palkat ovat Suomessa nousseet eniten vuoden 1950 alusta lähtien. Jos oletetaan, että valuuttakurssit olivat suunnilleen tasapainossa vuoden 1950 alussa, voidaan kuvioista päätellä, että kilpailukyky on heikentynyt etenkin Englantiin, USA:han ja Tanskaan nähden. Sen sijaan ei hinta- ja palkkatasomme nousu vuodesta 1950 ole kuin 15–20 % suurempi kuin Ruotsin ja Norjan. Kun kuitenkin voidaan laskea, että esim. vuonna 1950 Ruotsin teollisuudessa tuotannon markkina-arvo oli noin 7-kertainen, mutta meillä vain 5.5-kertainen työläisen palkkaan verrattuna, vaikka palkat Ruotsissa olivat noin 20 % korkeammat kuin meillä, on ilmeistä, että rationalisointi, koneellistaminen ja työn tehokkuus ovat yhä Ruotsissa meitä edellä. Samoin on laita rakennustoiminnassa ja maatalouden piirissä. Rakentamisessa tarvitaan meillä ihmistyötä huomattavasti suurempi määrä kuutiometriä kohti, ja maataloudessa on suhteellinen tuotannon tulos niinkään muita pohjoismaita heikompi. Kustannuksia kohottavana seikkana on vielä mainittava korkeat sosiaalimenomme ja kallis sähkön hinta, raskas verotus sekä korkea korkokanta. Vaikka säästäminen verovapauden ja vakaan rahanarvon ansiosta onkin viime aikoina kasvanut suotuisasti, on ilmeistä, että ilman ulkomaisia lainoja on vaikeata tehostaa tuotantoamme tarpeeksi. Suoritettujen laskelmien mukaan on kotimarkkinateollisuuden investointitarve vuosittain 14 miljardia, vientiteollisuuden ja maatalouden tarve on suhteellisesti samaa suuruusluokkaa,

Kuvio 5. Teollisuustyöväen palkkaindeksit.¹

I nelj. 1950 = 100

Log. ast.

¹ Laskettu International Financial Statistics'in tietojen mukaan.

ja esim. kotimarkkinateollisuuden koneista 1/3 on hankittu jo ennen ensimmäistä maailmansotaa.

Erääksi syyksi puunjalostusteollisuuden heikkoon kannattavuuteen vuoden 1953 alussa todettiin myös korkeat kantohinnat. Kantohinnat ovat kuitenkin aina olleet se kustannuserä, joka herkimmin seuraa suhdanteiden vaihtelua. Hakkuualueiden ja »nollarajan» vaihtelun takia on vaikeata esittää täysin päteviä indeksisarjoja, mutta Metsähallituksen ja Metsäntutkimuslaitoksen hintasarjat antavat kuitenkin havainnollisen yleiskuvan kehityksestä. Molempien laitosten sarjojen mukaan ovat viimeaikaiset raakapuun hinnat 30—50 % alhaisemmat kuin pari vuotta sitten. Kun raaka-aineen kiertoaika tehtaissa on 1—2 vuotta, on ilmeistä, etteivät huippuhintaan hankitut raaka-aineet enää ole korottamassa kustannuksia, vaikka nykyiset kantohinnat ylittänevätkin noin 20—30 % ns. K-ohjelmassa tavoitellut alhaiset normihinnat.

Aikaisemmissa Selvityksissä on esitetty Metsähallituksen laskelmiin perustuva taulukko sahapuun kantohinnasta valtion pystymyynneissä vuodesta 1936 lähtien. Seuraava taulukko osoittaa Metsäntutkimuslaitoksen laskemat yleiset läänittäiset kantohintojen keskiarvot viime hakkuukuukausilta.

Metsähallituksen tilaston mukaan oli vuonna 1953 sahapuiden punnittu keskihinta 43:25 mk/j³ eli noin 9- à 10-kertainen sodanedelliseen verrattuna. Metsäntutkimuslaitoksen tilastojen mukaan ovat nykyiset hinnat noin 13- à 14-kertaiset 1930-luvun hintoihin verrattuna. Tämä on selitettävissä siten, että Metsähallituksen metsät sijaitsevat valtaosaltaan Pohjois-Suomessa, missä pitkät kuljetusmatkat painavat alas hintoja, ja että Metsähallitus mm. syksyllä 1953 valtioneuvoston toivomuksen mukaisesti möi Pohjois-Suomen

Kantohinnat. (Metsäntutkimuslaitoksen tietojen mukaan)

	Koko maa	Uuden- maan lääni	Turun ja Porin lääni	Hämeen lääni	Kymen lääni	Mikkelin lääni	Kuopion lääni	Vaasan lääni	Oulun lääni	Lapin lääni
Havusahapuu, mk/j ³										
<i>Hakkuukausi</i>										
1949—50	33	41	49	43	30	23	21	38	28	21
1950—51	65	80	95	80	60	52	48	76	55	42
1951—52	117	130	141	143	116	110	101	123	106	81
1952—53	80	86	97	93	81	79	75	87	64	54
Kuusipaperipuu, mk/pm ³										
<i>Hakkuukausi</i>										
1949—50	350	439	465	410	390	337	281	391	312	126
1950—51	726	866	878	793	706	614	604	890	765	415
1951—52	1 952	2 141	2 268	2 075	1 977	1 841	1 698	2 178	1 957	1 435
1952—53	942	985	1 065	922	1 029	944	884	1 003	962	683
Koivuhalko, mk/pm ³										
<i>Hakkuukausi</i>										
1949—50	219	305	336	283	243	168	138	265	156	76
1950—51	388	568	619	523	410	304	229	463	263	117
1951—52	726	919	978	903	776	671	533	811	599	341
1952—53	523	703	695	672	501	402	373	685	445	230

sahoille sahapuuta alennettuun hintaan. Toisaalta saattavat Metsäntutkimuslaitoksen luvut olla hiukan liian korkeita, koska ne perustuvat etupäässä ns. I menekkiyöhykkeen hintoihin.

Kuluvan vuoden alkupuolella arvioi Metsäntutkimuslaitos sahapuun hinnan nousseen keskimäärin 5 mk/j³ ja kuusipaperipuun 200 mk/pm³. Tämä nousu on havaittavissa myös tukkuhintojen metsätaloustuotteiden indeksissä.

Maataloustuotteiden hinnat.

Maatalouden hinta- ja tukipolitiikassa ei katsauskautena ole tapahtunut oleellisia muutoksia. Voimassa on yhä valtioneuvoston päätös 13. 11. 1952, jonka mukaan maataloustulo, maatalouden hinnat ja maatalouden saama tuki ovat sidotut lokakuussa 1951 vallinneeseen tasoon. Valtioneuvosto määrää aina ennen maaliskuun 15 päivää tuotteiden tavoitehinnat siten, että maatalouden yleisen tulon ja palkkatason suhde pysytetään samana, kuin se oli lokakuussa 1951. Yleinen 5 %:n palkkojen korotus aiheuttaa välittömästi tarkistuksen. Hintoja ei kuitenkaan muuteta, ellei maataloustulon ja kustannustason suhde ole muuttunut vähintään 3 %.

Edellisissä Selvityksissä selostetun valtioneuvoston päätöksen mukaisesti 14. 3. 1953 vahvistettiin rukiin ja vehnän tuottajahinnaksi 1. 1. 1954 lukien 33 mk/kg, vuoden 1953 elo—syyskuun porrastetun hinnan ollessa mk 31:60 ja porrastuksen 35 p. kuukaudessa. Yllä mainittu viljan hinnan korotus 2—3 mk/kg suoritettiin maatalouden sisäisenä tulonsiirtona alentamalla rypsin hintaa 6 mk/kg eli 52 markkaan kg. Jottei viljan kuluttajahinta kohoaisi, määrättiin myllyt alentamaan vastaavasti ulkomaisen viljaseoksen hintaa. Valtioneuvoston periaatepäätöksellä 26. 2. 1954 asetettiin viljalle entiset tavoitehinnat, sianlihan tavoitehinnaksi määrättiin 210 mk/kg (ennen 220 mk/kg), kananmunien hinnaksi 205 mk/kg. Voin ja juuston hinnat päätettiin asettaa siten, että maidon tuottajahinta pysyy elokuussa 1953 vahvistettujen hintojen edellyttämällä tasolla. Tämä hintapäätös on jälleen tarkistettava 1. 9. 1954 suoritettavan maataloustulolaskennan perusteella.

Seuraava taulukko osoittaa, miten maataloustuotteiden luovutushinnat katsauskautena ovat kehittyneet.

Taulukosta havaitaan, että hinnat ovat pysytelleet melko vakaina, sianlihaa ja kananmunia lukuun ottamatta, joiden hinta kuluvana vuonna ylituotannon johdosta laskisi ilmeisesti vieläkin, jollei ylijäämää vietäisi valtion tukipalkkioin ulkomaille. Jo tehtyjen sopimusten puitteissa maksaa valtio voista tukipalkkiota noin 150 mk/kg, sianlihasta noin 80 mk/kg, kananmunista 30 mk/kg 25 %:n clearingkuntamaksun lisäksi. Juustosta, jota arvioidaan kuluvana vuonna vietävän noin 12 000 tonnia, maksaa valtio vientipalkkiota noin 60 mk/kg. Voin vientitarpeen arvioidaan vuonna 1954 olevan noin 4 miljoonaa kiloa.

Maataloustuotteiden luovutushinnat ja luovutushintaindeksit.

1937/39 = 100

(Pellervo-Seuran Markkinatutkimuslaitoksen mukaan)

	1937/39	1953 maaliskuu	1953 lokakuu	1954 maaliskuu
Maito	1: 24	19:77	21: 17	20: 40
Kananmunat	14: 20	206: 24	221: 80	169: 98
Sianliha	11: 75	225: 64	211: 70	171: 80
Naudanliha	7: 25	164: 64	160: 60	182: 30
Lampaanliha	9: 11	187: 90	177: 90	197: 05
Vehnä	2: 62	31: 18	30: 27	32: 52
Ruis	2: 25	28: 79	30: 47	31: 78
Ohra	2: 07	27: 20	24: 67	23: 60
Kaura	1: 62	24: 66	16: 16	19: 25
Herne	3: 20	41: 35	44: 04	44: 53
Peruna	—: 62	7: 75	5: 42	8: 79
Luovutushintaindeksit:				
Kotieläintuotteet	100	1 673	1 666	1 622
Peltoviljelystuotteet	100	1 284	1 165	1 295
Kaikki maataloustuotteet.....	100	1 530	1 483	1 503
Maataloustarvikkeet	100	1 162	1 179	1 191
Koneet ja kalusto	100	1 394	1 451	1 451
Väkirehut	100	895	864	877
Väkilannoitteet	100	703	689	719
Rakennustarvikkeet	100	1 665	1 702	1 700
Maatalouspalkat	100	2 455	2 455	2 455
Tukkuhintaindeksi	100	1 526	1 431	1 460

Toistaiseksi eivät vientiin liikenevät määrät ole siis erityisen suuria, mutta maataloutemme pienviljelysvaltaisuuden ja kotieläintuotteita suosineen hintapolitiikan takia saattaa kotieläintuotteiden vienti ennen pitkää muodostua pysyväksi ongelmaksi, mikäli tapahtunut viljan hinnan korotus ja lisääntynyt koneistus eivät vähitellen saa aikaan tuotantos suunnan muutosta. Leipäviljan viljelys on nimittäin supistunut siinä määrin, että vain 15—20 % kauppaan tulevasta viljasta on viime vuosina ollut kotimaista ja ulkomailta on vuosittain tuotu 250—300 miljoonaa kiloa, mihin tarvitaan valuuttaa noin 8—9 miljardin markan arvosta. Varastoimisvaikeuksien ja liikaostojen takia on Viljavarasto niinkään ollut pakotettu ulkomaille jälleenmyymään joitakin eriä 110 dollarin tonninhintaan ostettua vehnää hintaan 80 dollaria tonnilta.

Maatalouden hintajärjestelyistä on vielä syytä mainita, että 14. 12. 1953 meijerivoin ja juuston vähittäishintaa alennettiin 24 ja 11 mk kilolta. Kun

maidon hinnan vapauttaminen ei johtanut niin suureen kulutusmaidon hinnan nousuun, että se olisi peittänyt voim ja juuston hinnan alentamisesta johtuneen maataloustulon alenemisen, peitettiin erotus budjettivaroista meijereille maksettavin korvauksin ja kuljetusavustuksin.

Maatalouden hintapolitiikkaan kiinteästi liittyvänä seikkana on niinkään syytä mainita, että valtiolta kuluvana satokautena jakaa vähintään 1/2 ha viljeltyä maata käsittävälle pientiloille 2.5 mrd markkaa käytettäväksi väkilannoitteiden, kalkin ym. oston. Edellisenä vuonna tuli ilmaisjakelusta osalliseksi noin 308 000 tilaa ja avustuksen määrä tilaa kohti oli keskimäärin 7 050 markkaa.

Säännöstelyn purkaminen.

Valtalakia eli lakia talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa, johon mm. hintasäännöstely ja pyöreän puun vientivalvonta perustuvat, jatkettiin koko vuoden 1953, ja 18. 12. 1953 annetulla asetuksella jatkettiin säännöstelyvaltuuksia ja lain voimassaoloaikaa edelleen vuoden 1954 loppuun. Eräänä osoituksena pyrkimyksestä vapaampiin taloudellisiin oloihin voidaan pitää kuitenkin sitä, että laista poistettiin rakennussäännöstelyvaltuudet.

Hinnantasausrahaston toimintaa jatkettiin koko vuoden 1953. Hinnantasausmaksuja perittiin 5.1 miljardin markan arvosta ja tasauskorvauksia maksettiin yhteensä 2.4 miljardia. Vuoden lopussa rahaston vapaat varat olivat 5.08 miljardia markkaa. Eniten perittiin tasausmaksuja hedelmistä, kahvista, sokerista ja bensiinistä. Hinnanalennuskorvauksia käytettiin taas pääasiallisesti koksien, väkirehujen ja margariinin raaka-aineitten hintojen alentamiseen. Autojen hinnantasauksista perittiin yhteensä 260 miljoonaa markkaa. Parhailaan on harkittavana hinnantasausrahaston purkaminen. Valtion tilintarkastajat ovat mm. kiinnittäneet huomiota ko. rahaston liian itsenäiseen asemaan, ja finanssitoimikunta on ehdottanut kauppa- ja teollisuusrahaston ja hinnantasausrahaston liittämistä välittömästi eduskunnan budjettioikeuden piiriin. Vaikka hinnantasausten menetelmän voidaankin katsoa ehkäisevän normaalin hintarakenteen kehittymistä, on tällä menetelmällä tietty oikeutuksensa, niin kauan kuin nykyiset valuuttakurssit ja indeksisidonnaisuusjärjestelmä ovat voimassa, vaikka valtaosa toiminnasta onkin kohdistunut tarvikkeisiin, joilla ei ole suoranaista vaikutusta indeksiin.

Kaikkialla maailmassa on parina viime vuonna ollut havaittavissa selvää pyrkimystä vapaampaan hinnanmuodostukseen. On osoittautunut, että yleensä käytännössä ollut bruttohintajärjestelmä on muodostunut kehityksen jarruksi ja kuluttajalle epäedulliseksi, koska maksimihinta on käytännössä muodostunut minimihinnaksi, jota harvoin on alitettu, eikä tavarain laatu ole saanut sille kuuluvaa arvoa hinnanmuodostuksessa.

Vakauttamistoimenpiteiden yhteydessä toimeenpantiin maassamme vuonna

1951 uudelleen miltei täydellinen hintasäännöstely, sillä 25. 1. 1951 ja 1. 4. 1951 annettujen asetusten mukaan kaikille maahan tuoduille ja maassa valmistetuille tavaroille oli haettava hinnanvahvistus. Osa näistä oli kuitenkin sosiaaliministeriön eri aikoina antamilla päätöksillä vapautettu hintasäännöstelystä. Elokuussa 1953 otettiin pitempi askel hintasäännöstelyn purkamiseksi. Valtioneuvoston päätöksellä 28. 8. 1953 poistettiin hinnanvahvistusvelvollisuus lukuisten hintojen ja maksujen osalta, ja säännöstelyn alaisiksi jäivät vain erikseen luetellut tavarat ja palvelukset. Vapautettujen tavarain hintakehitystä valvottiin kuitenkin tarkkailemalla myyntihintoja koko maassa. Hintatarkkailun alaisiksi jätettiin vielä käytetyt tarvikkeet, mm. autot, koska tuonnin vähentyessä oli todettu hintojen nousseen kiskurimaisesti. Kun vapautettujen tarvikkeiden hintakehitys osoittautui suotuisaksi ja kun tuontimahdollisuudet syksyn mittaan paranivat, kun palkkatulot eivät paisuneet ja kun talletusten kasvu osoitti, ettei yleisöllä ollut erityistä ostokiihkoa, ryhtyi Tuomiojan hallitus joulukuussa 1953 säännöstelyn laajempaan purkamiseen. Joulukuun 11:n ja maaliskuun viimeisen päivän välisenä aikana vapautettiin asteittain mm. jauhot, maito ja kerma, makeiset, keksit, makaroonit, villateollisuustuotteet, miesten puvut, jalkineiden korjausmaksut, jalkineet ja työrukkaset, kotivoi, saunamaksut, sanomalehtien tilausmaksut, katto- ja vuoraushuovat, linja-autoja raitiotiemaksut, vuodat, makkarat ja paistinrasva, sirotokeri jne. Säännöstelyn piiriin jäivät niin ollen elintarvikkeista vain eräät maataloustuotteet, kuten meijerivoi, juusto, peruna ja sipuli sekä edelleen omena, ruokaleipä, tavallinen kahvileipä, silakka, silli ja margariinin raaka-aineet. Maataloustuotteiden säännöstely ei johtunut tarjonnan puutteesta, sillä vuoden sato oli erinomainen, vaan siitä, että maataloustulo on vielä lakisääteisesti sidottu, kuten toisessa yhteydessä on esitetty. Eräät metallit, mm. rauta, erinäiset metallituotteet, kuten maatalouskoneet, polkupyörät ym. metallituotteet, jätettiin toistaiseksi säännöstelyn piiriin, koska kotimaisten valmisteiden ja tuontitavarain hintaerot ovat niin suuret, että niiden välillä on pitänyt tehdä hinnantasauksia. Tekstiilialalla kohdistuu hintasäännöstely vielä eräisiin erikoislaatuihin, samoin koskee hintasäännöstely vielä mm. lannoitteita, väkirehuja ja koksia, nestemäisiä polttoaineita, hedelmiä, autoja ym. tuontitavaroita. Kuten aikaisemmin esitettiin, nämä tarvikkeet ovat kuuluneet hinnantasausrahaston toimintapiiriin. Tarkoituksena on kuitenkin heti valuuttatilanteen salliessa ryhtyä purkamaan myös tuontitavarain hintasäännöstelyä. Kompensaatio- ja paralleellikauppojen sekä ns. vaihtovaluuttaa käyttäen tuotujen tarvikkeiden hinnat ilmeisesti kuitenkin tulevat edelleen kuulumaan säännöstelyn alaisiin.

Jakelusäännöstely lopetettiin kahvin ja riisin osalta maaliskuun alussa 1954, joten viimeinenkin ostokortti kävi tarpeettomaksi. Yleisön tyydytykseksi päättyi 14 vuotta 5 kuukautta kestänyt jakelukorttikausi, joka enimmillään oli käsittänyt 55 ostokorttia. Kun vielä vuokrasäännöstely huhtikuussa 1954

lopetettiin 60 paikkakunnalla, voidaan todeta, että äskenen hallitus ohjelma-julistuksensa mukaisesti pyrki nopeasti vapautumaan talouselämää ja hinnan-muodostusta tarpeettomasti rajoittavasta säännöstelystä. Ainakin tähän saakka kokemukset ovat olleet myönteiset, sillä mm. vapautettujen tavarain hinnat ovat laskeneet noin 1—2 % ja uusi elinkustannusindeksi laski maaliskuussa pisteen.

Palkkatason kehitys.

Naapurimaissamme Ruotsissa ja Norjassa on jo luovuttu palkkojen täydelli-sestä indeksisidonnaisuudesta. Meillä sen sijaan on yhä voimassa syyskuussa 1951 sovittu täysautomaattinen säännöstelyjärjestelmä, jota työmarkkina-järjestöt ovat edelleen pitäneet tarpeellisena nimenomaan työmarkkinarauhan kannalta. Voimassa olevien määräysten mukaan palkkojen tarkistus on suori-tettava kunkin vuosineljänneksen kultakin kuukaudelta laskettavien indeksien keskiarvon perusteella. Koska elinkustannusindeksissä ei ole tapahtunut sää-dettyjä muutoksia, ovat palkkatasossa tapahtuneet pienet liikkeet luonnollisen työllisyysvaihtelun seurauksena. Työllisyystilanteen kiristytessä etenkin syksyllä 1953 oli havaittavissa pientä palkkojen alentumista mm. metsä- ja ahtaustöissä, koska erikoislisät ja ns. mustat palkat vähenivät, mutta joka tapauksessa ovat yleisessä tasossa tapahtuneet muutokset vähäisiä. Teollisuustyöväen palkoista antaa parhaan käsityksen Työnantajain Keskusliiton laatima palkka-tilasto, joka nykyisin lasketaan noin 165 000 työntekijän palkkojen perusteella. Keskimääräinen tuntiansio kaikilla virallisen palkkatilaston käsittämällä teolli-suusaloilla oli viime vuoden IV neljänneksellä miesten kohdalla mk 164: — ja naisten kohdalla mk 113: —, joten miesten ansiot olivat 1 %:n ja naisten 4 % korkeammat kuin vuotta aikaisemmin. Kun elinkustannukset ovat katsaus-kautena pysyneet käytännöllisesti katsoen paikoillaan, ovat etenkin naisten reaali-palkat hiukan nousseet. Ns. vanha palkkaindeksi (1939 = 100) oli miehillä vuonna 1953 IV neljänneksellä 2 005, naisilla 2 451. Jos taas vuoden 1951 loppupuoliskoä käytetään perusajankohtana, olivat indeksit miehillä 104 ja naisilla 106.

Seuraavasta taulukosta käy ilmi keskituntiansiot teollisuusaloittain IV neljänneksellä 1953.

Korkeimmat olivat ansiot posliinitehtaissa ja puulaivaveistämöillä, alhai-simmat puusepäntehtaissa. Kun työntekijäkunnan laatu sekä tuotannon tehokkuus aina jonkin verran vaihtelevat, eivät eri ajankohtien tilastot ole täysin vertailukelpoisia. Kuitenkin voidaan todeta, että ansiot edellisestä vuodesta ovat eniten nousseet posliini-, lasi- ja kalkkitehtaissa, jotka kysynnän vilk-kauden ansiosta ovat toimineet täydellä teholla.

Metsä- ja uittotyöväen palkkasäännöstelyssä ei katsauskautena ole tapahtu-nut oleellisia muutoksia. Maa on jaettu 13 palkkausalueeseen, joilla kullekin

Virallinen palkkatilasto IV neljännekseltä 1953.

Teollisuusala	Miehet	Naiset
	Keskituntiansio mk	Keskituntiansio mk
Malmikaivokset (ei rauta-) ja rikastamot	155	..
Kalkkikivilouhimot ja -rouhimot	178	111
Kalkki- ja sementtiteollisuus	171	106
Lasitehtaat	168	100
Posliinitehtaat	189	126
Metalliteollisuus	173	118
Nahka-, kenkä-, nahkateos- ja kumitarateolli- suus	148	108
Kutomateollisuus	152	114
Vaateteollisuus	151	111
Paperi- ja puumassateollisuus ¹	167	116
Saha-, vaneri- ja puutaloteollisuus ¹	153	109
Puulaiva- ja veneveistämöt	185	..
Sokeri- ja makeisteollisuus	154	113
Tupakkateollisuus	154	108
Sähkölaitokset	154	106

on vahvistettu urakka- ja päiväpalkka sekä uittotöissä tuntipalkkanormit. Annettujen määräysten noudattamista ja ansioiden kehitystä seuraavat erityi-
set palkkatarkkailijat, jotka kuukausittain lähettävät tilanneselostuksen sosi-
aaliministeriön palkkaosastoon. Syys—marraskuussa 1953 vaihtelivat hakkuu-
miesten keskimääräiset päiväansiot Pohjois-Suomessa ja Lapissa 1 000—1 100
markan ja muualla Suomessa 850—950 markan vaiheilla. Keskimääräinen päi-
väansio koko maassa oli 923 markkaa eli noin 40 markkaa pienempi kuin vas-
taavana aikana vuonna 1952. Kun metsän laatu, työllisyystilanne, paikalliset
olosuhteet ja palkkausalueet huomattavasti vaikuttavat keskimääräiseen ansion-
muodostukseen ei mainittua 3—4 %:n alennusta voida kuitenkaan pitää kiis-
tattomana osoituksena yleisen palkkatason alenemisesta. Jotta ansiot erilaa-
tuisissa töissä pysyisivät oikeudenmukaisessa suhteessa, tarkistettiin kuitenkin
hakkuu- ja kuorintatöiden yksikköpalkat 1. 4. 1954 lähtien. Tarkistus ei koske-
nut ajotöitä. Ajomiesten keskimääräinen päiväansio talvikautena 1953 oli koko
maassa 2 131 markkaa.

Virkamiesten palkkauksessa, joka on suuntaa-antavana etenkin ns. henkisen
työn palkoille, ei katsauskautena ole tapahtunut mitään yleisluontoisia paran-
nuksia, vaikka valtion palkkalautakunta onkin esittänyt ehdotuksensa virka-
miesten palkkaluokkiin sijoituksen tarkistamiseksi, jotta toimen laatu ja ammat-
tiopinnot tulisivat paremmin huomioon otetuiksi. Eräät yksityiset ryhmät, mm.
metsänhoitajat ja yliopiston assistentit, saivat kuitenkin avoimen palkkatais-
telun jälkeen ajetuksi lävitse pienehkön tasokorotuksen 1. 1. 1953 lukien.

¹ Erillisine apuosastoineen.

Maataloustyöväenkään palkoissa ei katsauskautena ole tapahtunut oleellisia muutoksia. Sosiaalisen tutkimustoimiston laskelmien mukaan oli omaruokaisten maataloustyömiesten keskimääräinen päiväansio koko maassa 9 tunnin työajalta elokuussa 1952 mk 753:16 ja elokuussa 1953 mk 760:50. Naisten vastaava keskiansio oli mk 631:20 eli noin 1 %:n suurempi kuin edellisenä vuonna. Vuoden 1939 vastaavaan palkkaan verrattuna ovat ansiot noin 21—27-kertaiset.

Kuntien soveltamat palkanormit ovat yleensä 10—15 % korkeammat kuin valtion. Jotteivät palkat työllisyystöissä ylittäisi normaalien seka-, metsä- ym. töiden ansioita, määräsi hallitus syksyllä 1953 työllisyystöissä noudatettavaksi valtion ao. töiden paikallisia normeja. Tämä päätös kumottiin kuitenkin kevättalvella 1954. Keskituntiansio valtion tie-, rata- ym. töissä oli vuonna 1953 joulukuussa koko maassa mk 132:60.

Ammattityöläisten keskiansioista maassa on kalleus- ym. eroavaisuuksien takia vaikea esittää täysin vertailukelpoisia lukuja. Mainittakoon kuitenkin, että Helsingin kaupungin palveluksessa olevien ammattityöläisten keskituntiansio aika- ja urakkatöissä oli joulukuussa 1953 mk 196:24.

Seuraava taulukko antaa yleiskäsityksen ansioiden kehityksestä eräillä aloilla vuodesta 1939 lähtien.

Ansioiden kehitys vuodesta 1939.
1939 = 100.

	1939	1948	1949	1950	1951	1952	1953
Maataloudessa:							
Kesäpäiväläiset omassa ruoassa			IV nelj.	IV nelj.	IV nelj.	IV nelj.	IV nelj.
Miehet.....	100	1 252	1 303	1 711 ¹	2 018 ¹	2 050 ¹	2 112 ¹
Naiset	100	1 611	1 686	2 229 ¹	2 693 ¹	2 700 ¹	2 717
Teollisuudessa: ²							
Miehet.....	100	1 164	1 199	1 596	1 972	1 993	2 005
Naiset	100	1 362	1 427	1 869	2 321	2 364	2 450 ¹
Virkamiehet: ³							
Palkkaluokat							
28—38 (30—40).....	100	519	545	866	1 008	1 008	1 011
21—27 (23—29).....	100	549	572	877	1 022	1 022	1 058
11—20 (13—22).....	100	671	705	1 061	1 236	1 236	1 244
1—10 (5—12).....	100	754	785	1 165	1 356	1 356	1 365
	XII	XII	XII	XII	XII	XII	XII
Elinkustannusindeksi	100	790	817	988	1 060	1 106	1 095
» ⁴					100	102	103

¹ III nelj.

² Keskituntiansio.

³ Peruspalkka.

⁴ Lokakuu 1951 = 100, ilman veroja ja lapsilisä.

Taulukosta havaitaan, ettei eri ryhmien välisissä palkkasuhteissa ole tapahtunut oleellisia muutoksia. Keskiansiot ovat kohonneet vuonna 1953 noin 1—2 prosenttia. Lapsilisämaksujen perusteella voidaan taasen päätellä, että kokonaispalkkasumma vuonna 1953 oli 358 miljardia markkaa, eli noin 1.5 % suurempi kuin vuonna 1952. Kun kokonaistuotanto oli suunnilleen edellisen vuoden tasoa, eivät palkat kuluneenakaan vuonna ilmeisesti lisänneet inflaattorista painetta. Hintaindeksien kehitys ja säästämisen kasvu osoittavat niinkään markan arvon jatkuvaa vahvistumista.

Saavutettu tasapaino on kuitenkin yhä keinotekoinen. Hintatason nykyinen vakiintuminen on osaksi hyvien vientisuhdanteiden, osaksi jatkuvan valuuttakurssien ja ulkomaankaupan säännöstelyn ja jäykän palkkojen indeksisidonnaisuuden varassa. Kustannustasomme on yhä korkea tuotantotehoomme verrattuna, ja vientisuhdanteiden huononeminen tai elinkustannusindeksin nousu vaikeuttaisivat jälleen tilannetta.

10. 5. 1954.

Veikko Halme:

LUOTTOVOLYYMIN KASVU JA JAKAANTUMINEN ELINKEINO- RYHMITÄIN VUONNA 1953.

Vuoden 1953 viimeiseltä päivältä suoritettu tutkimus rahalaitosten luottovolyymien jakaantumisesta elinkeinoryhmittäin perustuu samanlaiseen tiedusteluun kuin vastaavat aikaisemmat selvitykset.¹

1. Luottovolyymien kasvu.

Yhdenmukaisesti vuonna 1953 jatkettuna kireän rahapolitiikan kanssa luottovolyymien kasvu oli suhteellisesti vieläkin hitaampaa kuin edellisenä vuonna. Vuoden 1953 lisäys, 39.7 miljardia markkaa, oli vain 62.4 % edellisenä vuonna tapahtuneesta vastaavasta kasvusta. Muistettakoon, että vuonna 1952 kasvu oli 24.0 % suurempi kuin edellisenä vuonna, jolloin nousua taas oli jopa 71.5 % enemmän kuin sitä edeltäneenä vuonna. Luottovolyymien kasvun hidastuminen on ollut siten sangen tuntuva parin viime vuoden aikana, mikä on omalta osaltaan samalla ollut merkki inflaation pysähtymisestä.

Rahapolitiikka oli vuonna 1953 oikeastaan vieläkin tiukempaa, kuin mihin luottovolyymien kasvun jääminen edellisen vuoden lisäystä pienemmäksi viittaa, sillä rahalaitosten ottolainauksessa havaittavissa ollut merkittävä vilkkaus olisi ehkä antanut aihetta odottaa vastaavaa luotonannon entistä suurempaa kasvua. Varsinaiset talletukset tosin lisääntyivät vähemmän kuin edellisenä vuonna, mutta shekkitilit kasvoivat runsaasti mm. tuonnin vähentymisestä johtuen, kun ne edellisenä vuonna sen sijaan tuntuvasti supistuivat. Tärkein syy rahamarkkinoiden kireyteen, ottolainauksen suotuisasta kehityk-

¹ Tiedustelun periaatteet on selostettu seikkaperäisesti »Taloudellisissa Selvityksissä» vuonna 1949. Vuoden 1953 osalta on seuraavissa kohdissa tehty lomakkeeseen ja elinkeinonjen jaotukseen pieniä muutoksia. — Uuteen sarakkeeseen I merkitään luottoasiakkaiden lukumäärä. Paitsi mainittua lukumäärää, joka sinänsäkin on mielenkiinnon arvoinen seikka, saadaan sen avulla selville luottojen keskimääräinen suuruus. — Elinkeinoryhmän 3 otsikoksi on muutettu »rakennusalan yritykset ja yksityisrakennukset», jotta se erottuisi yleensä kaikkiin elinkeinonhaaroihin liittyvästä rakennustoiminnasta kokonaisuudessaan. Koko rakennustoiminnan osalle tullutta luottomäärää on koetettu selvittää erityisten sarakkeiden III ja IV avulla, kuten edellisenäkin vuonna (vrt. aliviittaukseen »Taloudellisissa Selvityksissä» vuodelta 1953, s. 70). — Lomakkeeseen merkitään nyt myös valtiolle annettu luotto. — Lopuksi mainittakoon, että meijerit ja teurastamot luetaan tästä lähtien ryhmään 15 (= ravinto- ja nautintoaineteollisuus), eikä maatalouteen kuten tähän asti.

Taulukko 1.
Luottovolyymien jakaantuminen elinkeinoryhmittäin 31. 12. 1952 ja 31. 12. 1953.

	31. 12. 1952		31. 12. 1953		Luotto- volyymin kasvu		Kasvun osuus kokonais- kasvusta
	mmk	%	mmk	%	mmk	%	%
1. Teollisuus	81 440	28.5	98 707	30.3	17 267	21.2	43.5
11. Metalliteollisuus	15 331	5.4	12 410	3.8	-2 921	-19.1	-7.4
12. Kivi- ja saviteollisuus ...	4 200	1.5	4 505	1.4	305	7.3	0.8
13. Nahka-, kumi- ja tekstiili- teollisuus	12 343	4.3	13 198	4.1	855	6.9	2.2
14. Puu- ja paperiteollisuus ..	32 035	11.2	41 852	12.8	9 817	30.6	24.7
15. Ravinto- ja nautintoaine- teollisuus	8 944	3.1	18 070	5.5	9 126 ¹	102.0	23.0
16. Muu teollisuus ja käsityö	8 587	3.0	8 672	2.7	85	1.0	0.2
2. Voima- ja sähkölaitokset	27 527	9.6	33 165	10.2	5 638	20.5	14.2
3. Rakennusalan yritykset ja yksi- tyiset rakennukset	59 073	20.7	68 956	21.7	9 883	16.7	24.9
31. Rakennusaikainen luotto .	5 706	2.0	5 319	1.6	-387	-6.8	-1.0
32. Kiinnitys- ja asuntolainat	53 367	18.7	63 637	19.5	10 270	19.2	25.9
4. Kauppa ja liikenne	54 411	19.0	57 525	17.6	3 114	5.7	7.8
41. Tukkukauppa	26 240	9.2	25 355	7.8	-885	-3.4	-2.2
42. Vähittäiskauppa	20 994	7.3	23 505	7.2	2 511	12.0	6.3
43. Liikenne	7 177	2.5	8 665	2.6	1 488	20.7	3.7
5. Maatalous	31 502	11.0	31 138	9.6	-364 ¹	-1.2	-0.9
6. Kunnat	18 371	6.4	22 014	6.8	3 643	19.8	9.2
61. Kaupunkikunnat	11 971	4.2	13 370	4.1	1 399	11.7	3.5
62. Maalaiskunnat	6 400	2.2	8 644	2.7	2 244	35.1	5.7
7. Henkilö- ja sekalaiset luotot ..	13 731	4.8	14 254	4.4	523	3.8	1.3
Kaikkiaan	286 055	100.0	325 759	100.0	39 704	13.9	100.0

¹ Meijerit ja teurastamot siirretty maataloudesta ravinto- ja nautintoaineteollisuuden ryhmään.

sestä huolimatta, oli rediskonttauksia koskevien korkoehtojen tiukentuminen. Korkeiden »sakkokorkojen» vuoksi rediskonttaukset vähenivät vuoden kuluessa n. 9 miljardia markkaa 8.3 miljardiin markkaan, kun ne edellisenä vuonna olivat kasvaneet peräti 17.2 miljardia markkaa.

Paitsi yleisestä rahapolitiikan kiristymisestä, mikä koski ennen kaikkea liikepankkien ja Suomen Pankin luotonantoa, johtui luottovolyymien kasvun tuntuva hidastuminen osittain myös luotontarpeen ilmeisestä vähentymisestä eräillä aloilla. Luotontarpeeseen vähentävästi vaikutti ennen kaikkea tuon- nin voimakas supistuminen edelliseen vuoteen verrattuna. Kotimaisen kau- pan osoittaessa jatkuvaa vilkkautta oli kysyntä tyydytettävä suurelta osalta aikaisemmin hankittuihin varastoihin turvautumalla, jolloin liikkeiden likvi-

diteetti pakostakin parani. Tämä koski ennen muita kauppaa, mutta myös useita teollisuuden aloja. Maatalouden puolella vähensi luoton tarvetta sängen hyvä sato. Kokonaisuudessaan luottovolyymien kasvun hidastuminen ei kuitenkaan johtunut niinkään luoton kysynnän heikkenemisestä kuin siitä, että rahalaitokset eivät yksinkertaisesti katsoneet mahdolliseksi tyydyttää luotontarpeita samassa mitassa kuin edellisenä vuonna.

Taulukko 2.
Yksityiselle sektorille annetun luoton kasvu vuosina 1952 ja 1953.

	1952		1953	
	mmk	%	mmk	%
Suomen Pankki	1 821	13.2	562	3.6
Kansaneläkelaitos	7 900	40.0	6 372	23.0
Liikepankit	20 302	23.5	3 725	3.5
Kiinnitysluottolaitokset	175	12.3	3 249	202.9
Postisäästöpankki	4 828	59.4	4 766	36.8
Säästöpankit	13 844	31.6	10 390	18.0
OKO ja osuuskassat	9 177	29.8	5 330	13.3
Vakuutuslaitokset	5 587	30.6	5 310	22.3
Yhteensä	63 634	28.6	39 704	13.9

Ottolainauksen puolella tapahtuneesta elpymisestä huolimatta saattoivat vain kiinnitysluottolaitokset lisätä luotonantoon yksityiselle sektorille enemmän kuin edellisenä vuonna. Mainitut rahalaitokset laskivat liikkeelle ja saivat sijoitetuiksi huomattavan määrän uusia obligaatiolainoja, mikä oli uusi piirre sodanjälkeisillä luottomarkkinoillamme. Kiinnitysluottolaitosten luottovolyymi kasvoi tämän toimenpiteen vuoksi vuoden 1953 aikana jopa kolminkertaiseksi. Näinkään huomattava luotonannon lisääntyminen kiinnitysluottolaitosten osalta ei voinut paljoa muuttaa luottovolyymien kehityksessä muuten havaittavissa ollutta kasvun hidastumista.

Selvimminkin kävi kireän rahapolitiikan vaikutus esille Suomen Pankin ja liikepankkien kohdalla, joiden luotonanto yksityiselle sektorille kasvoi vuonna 1953 vain 3—4 % kaikkien rahalaitosten luottovolyymien kasvun ollessa sentään yhteensä n. 14 %. Liikepankkien luotonannon lisäys yksityiselle sektorille oli ollut edellisenä vuonna yli 20 miljardia markkaa, mutta viime vuonna se oli vain 3.7 miljardia markkaa, kun otetaan huomioon obligaatiosalkunkin kasvu. Varsinaista liikeluottoa liikepankit saattoivat myöntää viime vuonna lisää vain vajaat 1 miljardia markkaa, joskin on myös otettava huomioon, että ne antoivat valtiolle lyhytaikaista luottoa 2.5 miljardin markan verran. Vuonna 1952 määrättyjen uusien rediskonttausehtojen tiukkuus alkoikin vaikuttaa vuonna 1953 sängen tuntuvasti liikepankkeihin, jotka joutuivat vuoden puolivälistä lähtien maksamaan korkeimman sakkokoron, 3 %, kaikista rediskonttauksistaan, koska mainitut ehdot automaattisesti kiristyivät sitä mukaa, kuin ottolainauksessa tapahtui vilkastumista. Liikepankkien oli käytettävä otto-

lainauksen lisäys enimmältä osalta rediskonttausten vähentämiseen. Jotkut liikepankit onnistuivatkin kokonaan vapautumaan rediskonttauksista, mikä kuitenkin samalla merkitsi niiden luotonantokyvyn vastaavaa supistumista.

Suomen Pankin ja liikepankkien jälkeen kasvoi Osuuskassojen Keskus Oy:n ja osuuskassojen yhteinen luottovolyymi suhteellisesti vähiten, jos jätetään ottamatta huomioon niiden suorittama valtion myöntämien luottojen välitys. Kasvu oli 13.3 % eli suhteellisesti suunnilleen sama kuin luottovolyymien lisäys kokonaisuudessaan. Sellaisenaan osuuskassojen oma luotonanto seurasi niiden ottolainauksen kehitystä, joka sekkin osoitti viime vuonna vähäisempää kasvua kuin edellisenä vuonna. Kiinteä yhteys otto- ja antolainauksen kesken vallitsi säästöpankkienkin osalta, joiden yhteinen luotonanto kasvoi kuitenkin suhteellisesti hieman enemmän kuin kaikkien rahalaitosten luottovolyymi kokonaisuudessaan. Hidastumisestaan huolimatta sekä osuuskassojen että säästöpankkien luotonanto jatkoi samaa tasaista kasvuaan, joka niille on ollut ominaista lähinnä edellisinäkin vuosina. Tasaista, joskin edelliseen vuoteen verrattuna hitaampaa kasvua osoitti myöskin Postisäästöpankin, Kansaneläkelaitoksen ja vakuutuslaitosten luotonanto. Postisäästöpankin luotonanto kasvoi suhteellisesti kaikista voimakkaimmin, jos jätetään edellä mainittu kiinnitysluottolaitosten luottovolyymien yhtäkkäinen lisäys vertailun ulkopuolelle.

2. Luottovolyymien jakaantuminen elinkeinoryhmittäin.

Tarkasteltaessa taulukon 1 perusteella teollisuuden osalle viime vuonna tullutta luottovolyymien kasvua kiintyy huomio epäilemättä ensiksi siihen, että ravinto- ja nautintoaineteollisuuden osuus näyttää suorastaan kaksinkertaistuneen edelliseen vuoteen verrattuna. Tämä seikka on kuitenkin enimmältä osaltaan pelkkä muodollisuus sikäli, että ravinto- ja nautintoaineteollisuuden ryhmään on nyt siirretty meijerit ja teurastamot, jotka aikaisemmin luettiin maatalouden piiriin. Siirto merkitsi arviolta n. 8 miljardin markan lisäystä ravinto- ja nautintoaineteollisuuden luottovolyymiin ja samantyyppistä vähennystä maatalouden osalta. Jos tämä siirto jätettäisiin ottamatta huomioon, kutistuisi koko teollisuuden saama luottovolyymien lisäys samalla ehkä vain noin puoleen siitä, mitä se oheisen taulukon mukaan näyttää olevan, eli hieman yli 10 %:iin.

Jos arvostellaan teollisuuden saamaa luoton lisäystä viimeksi mainitun seikan valossa, on ilmeistä, että etenkin kotimarkkinateollisuuden piirissä vaikutti varastojen vähentyminen oleellisessa määrin luoton tarpeen supistumiseen. Ilmeisesti sitä paitsi teollisuuden sijoitustoiminta jossain määrin supistui, joskaan siinä suhteessa ei vielä ole esitettävissä tarkempia laskelmia. Tähän viittaavat ennakkotiedot, joiden mukaan teollisuuden rakennustoiminta viime vuonna hieman supistui edelliseen vuoteen verrattuna. Analogisesti sen pe-

rusteella voidaan päätellä, että teollisuuden sijoitustoiminta myös koneiden ja laitteiden osalta väheni. Melko varmaa on, että tällainen supistuva suunta koski etenkin metalliteollisuutta, jonka tuotanto on ollut alenemaan päin sotakorvaustoimitusten loppumisesta lukien. Metalliteollisuuden osalta luottovolyymi osoittikin suoranaista vähentymistä huomattavassa määrin.

Puunjalostusteollisuutta lukuun ottamatta luottovolyymien kasvu jäi yleensä teollisuuden osalta sangen pieneksi vuoden 1952 vastaaviin lukuihin verrattuna. Se että teollisuuden tuotannon volyyymi viime vuoden loppukuukausina nousi melkein kaikilla aloilla jopa ennätyskelliselle tasolle, ei ilmeisesti vielä vaikuttanut varsinaiseen sijoitustoimintaan, vaan volyymin kasvu tapahtui entisen kapasiteetin puitteissa.

Vaikka puunjalostusteollisuudenkin kohdalla tapahtui luottovolyymien kasvun hidastumista, oli se kuitenkin sekä absoluuttisesti että suhteellisesti suurempi kuin yleensä muilla aloilla. Tämä lienee johtunut ennen kaikkea raaka-puun hankintojen vilkastumisesta viennin näköalojen parannuttua viime vuoden loppupuolella. Vientiteollisuuden kriisi oli tunnetusti eräältä osaltaan rahoituskriisiä, jota pyrittiin työllisyysnäkökohtien mukaisesti ja ilmeisesti virallisiin toivomuksiin perustuen helpottamaan. Metsätyöt saatiinkin jopa vilkkaammiksi kuin edellisenä vuonna. Puunjalostusteollisuuden alalla jatkettiin sitä paitsi varsinaista sijoitustoimintaakin huomattavassa laajuudessa, josta on esimerkkinä uusien paperikoneiden hankkiminen ja nimenomaan sanomalehtipaperia tuottavan teollisuuden jatkuva laajentuminen. Viimeksi mainittujen sijoitustehtävien rahoituksessa on kuitenkin ulkomaisilla luotoilla ollut ratkaiseva osuus.

Voima- ja sähkölaitosten osalle viime vuonna tullut luottovolyymien kasvu oli sekä suhteellisesti että absoluuttisesti jossain määrin vähäisempää kuin edellisenä vuonna. Uutta voimantuotannon kapasiteettia valmistui viime vuonna kuitenkin jopa enemmänkin kuin vuonna 1952, ja rakenteilla olevat voimalaitostyöt osoittavat kasvavaa suuntaa. Kotimaisista lähteistä saadun luottovolyymien kasvun hidastuminen ei johtunut siten luoton-tarpeen vähenemisestä, vaan luottomarkkinoiden kireydestä. Tilannetta voimalaitosten osalta helpotti kuitenkin ulkomailta saatu luotto. Viime vuonna ei tosin saatu ulkomailta lainkaan varsinaisia uusia luottoja, mutta aikaisemmin saaduista luotoista oli osia vielä käytettävissä. Ne olivat tervetulleella tavalla avuksi ulkomailta tapahtuvien konehankintojen osalta nimenomaan viime vuonna, jolloin paitsi rahamarkkinat, myös valuuttatilanne oli erityisen kiristynyt. Voimalaitostyöt onkin voitu toteuttaa täysin suunnitelmien mukaisesti.

Rakennustoiminnan ryhmään pyydettiin merkitsemään nyt niin kuin edellisessäkin luottotiedustelussa vain ammattimaisille rakennusyrittäjille sekä yksityisille henkilöille annetut rakennusaikaiset ja kiinnitysluotot, kuten kirjoituksen alussa olevasta aliviittauksesta selviää. Ryhmän otsikoksikin

muutettiin »rakennusalan yritykset ja yksityisrakennukset». Nimen muutoksesta huolimatta on ilmeistä, että tähän ryhmään ovat luottotiedustelussa tulleet merkityiksi samanlaiset luotot kuin aikaisemmin »rakennustoiminta»-ryhmään. Mainittu aikaisempi nimitys oli sikäli harhaanjohtava, että rakennustoimintaan käytettyjä luottoja kuuluu kaikkien muidenkin elinkeinonhaarojen luottovolyymiin.

Tarkasteltaessa »rakennusalan yrityksille ja yksityisrakennuksia varten» myönnettyjen luottojen kehitystä — lähtien siitä, että tällöin on kysymys samasta ryhmästä, jota aikaisemmin merkittiin »rakennustoiminta»-nimellä — voidaan todeta, että luottojen lisäys on ollut mainitulla alalla jonkin verran suurempi kuin yleensä luottovolyymien kasvu. Vuoteen 1952 verrattuna tämän alan luottojen lisäys oli kuitenkin viime vuonna jonkin verran vähäisempi, vaikka asuntotuotanto, josta tässä lähinnä on kysymys, jatkui suurin piirtein entisellään. Erotuksen selitys lienee pääasiallisesti siinä, että Aravaluottojen määrä kasvoi. Otaksuttavaa on lisäksi, että yksityistä asuntotuotantoa jouduttiin entistä suuremmassa määrin rahoittamaan asianomaisten omin varoin rahamarkkinoiden ollessa kireät, mikä ilmeni rakennusaikaisen luoton suoranaishana supistumisena.

Koko rakennustoiminnan luottorahoitusta ei tämän tutkimuksen puitteissa ole mahdollista ainakaan toistaiseksi selvittää. Luottotiedustelussa käytettyyn lomakkeeseen on tosin varattu tilaa rakennustuotantoon käytettyjen luottojen ilmoittamiseen kaikkien eri elinkeinonhaarojen osalta — erikseen tuotannolliseen ja sosiaaliseen rakennustoimintaan jaoiteltuina — mutta huomattava osa rahalaitoksista on vielä jättänyt vastaavat tiedot merkitsemättä. Ymmärrettävää onkin, että ei edes luotonkäyttäjän ole aina helppo sanoa, mihin tarkoitukseen hän on jostain tietystä rahalaitoksesta saamansa luoton käyttänyt, jos asianomaisella on useita luottolähteitä ja myös muita varoja käytettäväänään. Siihen katsoen, että rakennustoiminnalla kokonaisuudessaan on keskeinen merkitys kansantaloutemme kehitykselle yleensä ja etenkin sen suhdannemuutoksille, lienee kuitenkin pidettävä tarkoituksenmukaisena, että mahdollisimman tarkan yleiskuvan muodostamiseen jatkuvasti pyritään tältäkin osalta. Toistaiseksi tässä suhteessa käytettävissä olevien tietojen perusteella voidaan vain yleispiirtein todeta, että rakennustuotantoon käytetyt luottomäärät ovat kasvaneet kiinteästi samassa tahdissa kuin yleensäkin luottovolyymi. Selvimmin tämä on tietenkin havaittavissa mm. Kansaneläkelaitoksen luotonannon osalta, joka lähes kokonaisuudessaan suuntautuu rakennustoimintaan. Suunnilleen samoin on asian laita kuitenkin myös Postisäästöpankin ja säästöpankkien luotonannon suhteen. Muilta rahalaitoksilta ei tällä kohden olekaan saatu edelliseen vuoteen verrattavissa olevia tietoja.

Luottovolyymien sangen vähäinen kasvu kaupalla on selitettävissä pääasiallisesti varastojen vähentymiseen viitaten. Tuonnin arvo väheni

viime vuonna jopa 33 % edelliseen vuoteen verrattuna. Tämä tuonnin supistuminen tuntui erityisesti tukkukaupan rahoitusilanteen helpottumisena, mikä ilmeni suorastaan luottovolyymien vähenemisenä siltä osalta. Varastojen painopiste ilmeisesti siirtyi jossakin määrin vähittäiskaupan puolelle, koska sillä kohden sentään tapahtui melko huomattavaa luottovolyymien kasvua. Tukku- ja vähittäiskaupan eroittaminen toisistaan luottotiedustelun yhteydessä ei ole kuitenkaan mitenkään tarkkaa, koska samat luottoasiakkaat harjoittavat usein kumpaakin liiketoimintaa ja ehkä teollisuuttakin lisäksi, joten pitkälle meneviä johtopäätöksiä näiden kaupan eri portaiden suhteen ei ole syytä tehdä. Joka tapauksessa voidaan todeta, että molempien kaupan haarojen osalta luottojen kasvu jäi viime vuonna oleellisesti pienemmäksi kuin edellisenä vuonna, kaupan alalla jatkuneesta vilkkaudesta huolimatta.

Vaikka mm. autojen tuonti viime vuonna väheni suorastaan kolmannekseen edellisen vuoden määrään verrattuna, jatkui liikenteen osalle tullut luottovolyymien kasvu lähes entisellään. Kehitys liikenteen alalla pysyikin sangen vilkkaana. Rekisteriin ja siis liikenteeseen otettujen autojen lukumäärä nousi edelliseen vuoteen verrattuna 10 %. Kotimainen lentoliikenne vilkastui lentokilometrien mukaan laskettuna n. 20 %. Merenkulun alalla liikenne supistui, mutta kauppalaivastomme kasvoi kuitenkin n. 7 % bruttotonnimäärältään. Tässä yhteydessä lienee kuitenkin paikallaan huomauttaa, että ryhmä »liikenne» ei edusta luottotiedustelussa koko alaa, vaan siihen tarkoitukseen myönnettyjä luottoja esiintyy, samoin kuin rakennustoiminnankin osalta, muidenkin elinkeinonhaarojen kohdalla.

Kuten edellä on todettu, siirrettiin viime vuotta koskeneessa luottotiedustelussa meijerit ja teurastamot pois maatalouden ryhmästä ravinto- ja nautintoaineteollisuuteen, joka osoittikin poikkeuksellisen suurta kasvua tämän johdosta. Mainittu siirto saattoi merkitä n. 8 miljardin markan poistoa maatalouden luottovolyymista. Ilman sellaista muutosta luottomäärän kasvu olisi tälläkin alalla ilmeisesti ollut suhteellisesti samaa suuruusluokkaa kuin elinkeinoelämässä yleensä, kun sen sijaan taulukon I luvut nyt osoittavat maatalousluoton osalta jopa vähentymistä. Toisaalta voidaankin kyllä olettaa, että ainakin varsinaiseen maataloustuotantoon tarvittut luotot ovat saattaneet supistua, koska satotulos oli viime vuonna poikkeuksellisen hyvä. Metsänmyyntien vilkastuminen ja kantohintojen nousu jo viime vuoden loppupuolella ilmeisesti myöskin helpotti maanviljelijäväestön rahatilannetta, joskin metsäkaupat pääsivät oleellisemmin vauhtiin vasta vuoden 1954 puolella. Luottovolyymien viimevuotista vähäisemmästä kasvusta ilmeisesti kuitenkin johtui, että rakennustoiminta maaseudulla hieman supistui edelliseen vuoteen verrattuna, etenkin maatalousrakennusten osalta. Erityistä supistumista tapahtui sitä paitsi maanhankintalain mukaisessa rakennustoiminnassa. Vuoden 1954 alkaessa rakenteilla olleet rakennukset osoittavat vähentyvää suuntaa maaseudun osalta vuoden 1953 vastaaviin lukuihin verrattuna.

Kuntien rahoitusprobleemat ovat tunnetusti saaneet viime aikoina entistä enemmän julkisuudenkin huomiota osakseen, koska näiden ongelmien ratkaiseminen tavallisten luottomarkkinoiden puitteissa ei näytä mahdolliselta. Kuntien lainaustarve olisi epäilemättä ollut huomattavasti suurempi, kuin mitä taulukon 1 mukainen luottovolyymin kasvu viime vuodelta osoittaa. Kuntien osalta luottomarkkinoiden kireys on tuntunut ilmeisesti sängen kipeästi, vaikka niiden luottovolyymin kasvu olikin viime vuonna yhteensä laskien suurempi kuin rahalaitosten luotonannon yleinen kasvu. Maalaiskunnat saattoivat tällä kertaa pitää huomattavasti paremmin puolensa kuin kaupunkikunnat, joten kehitys meni siinä suhteessa toiseen suuntaan kuin edellisenä vuonna. Nyt saivat maalaiskunnat luoton lisäystä suhteellisesti lähes kolme kertaa niin paljon kuin kaupunkikunnat. Muutamit kaupunkikunnat tosin laskivat liikkeelle uusia obligaatiolainoja, mutta ne eivät korvanneet mainittua erotusta luotonsaannissa. Kuntien luotontarve kasvoi viime vuonna erityisesti työttömyyksiin liittyvien sijoitustehtävien vuoksi. Kuntien rakennustoiminta osoitti muutenkin kasvavaa suuntaa.

3. Elinkeinoryhmien luottovolyymin jakaantuminen eri luottolaitosten osalle.

Tarkasteltaessa taulukon 3 perusteella teollisuuden saaman luoton kasvun jakaantumista eri luottolaitosryhmien osalle, on otettava jälleen huomioon se, jo edellä mainittu muutos, että meijerit ja teurastamot on siirretty maataloudesta tähän ryhmään. Tämä markkamääräisesti huomattava siirto selittää ilmeisesti kokonaan mm. sen, että Osuuskassojen Keskus Oy:n ja osuuskassojen yhteen laskettu luotonanto teollisuudelle kasvoi viime vuonna poikkeuksellisen runsaasti verrattuna muiden rahalaitosten myöntämiin luottoihin tämän ryhmän osalta. Samalla on OKO:n ja osuuskassojen osuus teollisuudelle myönnetystä koko luottovolyymista kasvanut vähän alle 3 %:sta yli 9 %:iin, nousten tällä tavoin teollisuuden rahoituksessa kolmannelle sijalle liikepankkien ja Suomen Pankin jälkeen.

Perinnäisesti suurin teollisuuden rahoittaja, liikepankkien ryhmä, jäi luotonannon kasvun suhteen tältä osalta viime vuonna melkein pä viimeiseksi. Vain Suomen Pankin luotonanto teollisuudelle osoitti vähäisempää kasvua, mikä vastasi keskuspankin pidättyvää luottopolitiikkaa. Viimeksi mainitusta seikasta johtui myöskin liikepankkien heikentynyt luotonantokyky, kuten edellä jo on todettu. Niin teollisuuden kuin muidenkin elinkeinonhaarojen osalta liikepankkien luotonannon lisäys supistui sängen vähäiseksi. Ainakaan teollisuuden osalta sitä supistumista ei varmaankaan vastannut luotontarpeen vähentyminen, vaan liikepankkien luotonantokyvyn heikentyminen tuntui ilmeisesti sängen kipeästi juuri teollisuuden piirissä.

Taulukko 3. Eri elinkeinoryhmien saaman luoton kasvun jakaantuminen eri luottolaitosryhmien osalle vuonna 1953.

	1. Teollisuus		2. Voima- ja sähkölaitokset		3. Rakennusalan yritykset ja yksityiset rakennukset		4. Kauppa ja liikenne		5. Maatalous ¹		6. Kunnat		7. Henkilö- ja sekalaiset luotot		8. Kaikkiaan (1-7)	
	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%
Suomen Pankki	484	2.8	130	2.3	-38	-0.4	-42	-1.3	-	-	-4	-0.1	32	6.1	562	1.4
Kansaneläkelaitos ...	2 483	14.4	3 647	64.7	-428	-4.3	162	5.2	-147	-40.4	656	18.0	-1	-0.2	6 372	16.0
Liikepankit	881	5.1	95	1.7	1 297	13.1	1 311	42.1	375	103.0	58	1.6	-292	-55.8	3 725	9.4
Kiinnitysluottolaitokset	3 259	18.9	-	-	-158	-1.6	-	-	5	1.4	144	4.0	-1	-0.2	3 249	8.2
Postisäästöpankki ...	958	5.5	1 676	29.7	1 608	16.3	180	5.8	-272	-74.7	508	13.9	108	20.6	4 766	12.0
Säästöpankit	1 063	6.2	-31	-0.5	5 190	52.5	917	29.4	1 964	539.5	716	19.7	571	109.2	10 390	26.2
OKO ja osuuskassat.	7 015	40.6	-43	-0.8	333	3.4	-325	-10.4	-2 259	-620.6	551	15.1	58	11.1	5 330	13.4
Vakuutuslaitokset ...	1 124	6.5	164	2.9	2 079	21.0	911	29.2	-30	-8.2	1 014	27.8	48	9.2	5 310	13.4
Yhteensä	17 267	100.0	5 638	100.0	9 883	100.0	3 114	100.0	-364	-100.0	3 643	100.0	523	100.0	39 704	100.0

¹ Suuret muutokset johtuvat siitä, että meijerit ja teurastamot nyt on siirretty maatalouden ryhmästä ravinto- ja nautintoaineteollisuuden ryhmään.

Kiinnitysluottolaitosten huomattavan suuri osuus teollisuuden saamstaa luoton lisäyksestä viime vuonna perustui, kuten jo edellä on todettu, uuisen obligaatiolainojen liikkeelle laskuun, mikä samalla merkitsi tiettyä elpymisen vaihetta obligaatiomarkkinoillamme.

V o i m a - j a s ä h k ö l a i t o s t e n saama luoton lisäys tuli jälleen viime vuonna kuten yleensä aikaisemminkin enimmältä osaltaan Kansaneläkelaitoksen ja Postisäästöpankin taholta. Huomattavaa on, että säästöpankkien ja osuuskassojen myöntämät luotot tämän ryhmän osalta osoittivat vähenevää suuntaa.

Ryhmä **r a k e n n u s a l a n y r i t y k s e t j a y k s i t y i s e t r a k e n n u k s e t** (= rakennustoiminta) sai viime vuonna perinnäiseen tapaan pääasiallisen luotonlisäyksensä säästöpankeilta. Muissakaan suhteissa ei tällä kohden ole tapahtunut mainittavia muutoksia. Voidaan kuitenkin todeta, että Postisäästöpankin ja vakuutuslaitosten osuus on edelliseen vuoteen verrattuna tuntuvasti suurentunut, samalla kun mm. Kansaneläkelaitoksen ja kiinnitysluottolaitosten osuus on suorastaan supistunut. Mahdollista on kuitenkin, että tällainen muutos on tapahtunut ainakin osittain ryhmän nimen uudistamisen vuoksi.

K a u p a n j a l i i k e n t e e n osalle tulleesta luoton kasvusta, joka edelliseen vuoteen verrattuna oli vain kolmannes, oli pääosa nyt niin kuin aikaisemminkin peräisin liikepankeista. Muutenkin pysyi kasvun jakaantumisen eri rahalaitosten kesken tällä kohden suurin piirtein entisellään, ellei oteta lukuun, että osuuskassat jossain määrin vähensivät ja mm. Postisäästöpankki hieman lisäsi luotonantoaan tällä sektorilla. Kaupan ja liikenteen saaman koko luottovolyymien perusjakaantumiaan eri rahalaitosten osalle nämä kasvun muutokset eivät kuitenkaan sanottavasti vaikuttaneet.

Tarkasteltaessa taulukon 3 perusteella **m ä t ä l o u d e n** luottovolyymissa eri rahalaitosten osalta tapahtuneita muutoksia, jotka liikkuvat sadoissa prosenteissa, voidaan todeta, että meijereiden ja teurastamoiden siirtäminen teollisuuden ryhmään on tehnyt vertailtavuuden edelliseen vuoteen täysin ole-mattomaksi. Tämä siirto on vaikuttanut erityisesti osuuskassojen osalta. Kun muutosprosentti osuuskassojen kohdalla on mennyt pitkälle minus-puolelle, on säästöpankkien osalta vastaava muutos voimakkaasti plus-voittoinen, ilman että näillä luvuilla kuitenkaan on itse asian kannalta sanottavaa merkitystä. Ne eivät myöskään ole vaikuttaneet paljoa maatalouden saaman luoton perusjakaantumiaan eri rahalaitosten kesken. Siinä suhteessa ovat osuuskassat edelleen ensimmäisellä sijalla, ja yhtä ehdoton toinen sija on säästöpankeilla.

K u n t i e n saaman luoton kasvu jakaantui viime vuonna eri rahalaitosryhmien osalle hieman toisella tavalla kuin edellisenä vuonna. Kansaneläkelaitoksen suhteellinen osuus aleni 36.4 %:sta 18.0 %:iin, ja liikepankkien vastaava osuus supistui 11.4 %:sta jopa vain 1.6 %:iin. Toisaalta säästöpankkien ja etenkin osuuskassojen sekä vakuutuslaitosten osuudet tästä luotonannon

Taulukko 4. Eri elinkeinoryhmien saaman luoton jakaantuminen eri luottolaitosryhmien osalle 31. 12. 1953.

	1. Teollisuus		2. Voima- ja sähkölaitokset		3. Rakennusalan yritykset ja yksityiset rakennukset		4. Kauppa ja liikenne		5. Maatalous		6. Kunnat		7. Henkilö- ja sekalaiset luotot		8. Kaikkiaan (1—7)	
	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%
Suomen Pankki	11 100	11.2	1 779	5.4	13	0.0	3 241	5.6	—	—	9	0.0	33	0.2	16 175	5.0
Kansaneläkelaitos . . .	6 671	6.8	20 581	62.0	271	0.4	1 172	2.0	33	0.1	5 290	24.0	4	0.0	34 022	10.4
Liikepankit	54 560	55.2	1 567	4.7	10 868	15.8	31 346	54.5	3 333	10.7	2 381	10.8	6 378	44.8	110 433	33.9
Kiinnitysluottolaitokset	3 429	3.5	—	—	881	1.3	—	—	153	0.5	387	1.8	—	—	4 850	1.5
Postisäästöpankki . . .	3 121	3.2	7 300	22.0	3 889	5.6	550	1.0	—	—	2 552	11.6	305	2.1	17 717	5.4
Säästöpankit	4 949	5.0	682	2.1	33 184	48.1	7 060	12.3	12 406	39.9	4 996	22.7	4 801	33.7	68 078	20.9
OKO ja osuuskassat . .	9 290	9.4	542	1.6	5 942	8.6	10 328	17.9	15 021	48.2	2 031	9.2	2 184	15.3	45 338	13.9
Vakuutuslaitokset . . .	5 587	5.7	714	2.2	13 908	20.2	3 828	6.7	192	0.6	4 368	19.9	549	3.9	29 146	9.0
Yhteensä	98 707	100.0	33 165	100.0	68 956	100.0	57 525	100.0	31 138	100.0	22 014	100.0	14 254	100.0	325 759	100.0

Taulukko 5. Eri luottolaitosten prosenttinen osuus eri elinkeinoryhmien alaryhmien luotonkäytöstä 31. 12. 1953.

	1. Teollisuus						3. Rakennusalan yritykset ja yksityiset rakennukset		4. Kauppa ja liikenne			6. Kunnat	
	11. Metalliteollisuus	12. Kivi- ja saviteollisuus	13. Nahka-, kumi- ja tekstiiliteollisuus	14. Puu- ja paperiteollisuus	15. Ravinto- ja nautintoaine-teollisuus	16. Muu teollisuus ja käsityö	31. Rakennus- aikainen luotto	32. Kiinnitys- ja asuntolainat	41. Tukku- kauppa	42. Vähittäis- kauppa	43. Liikenne	61. Kaupunki- kunnat	62. Maalais- kunnat
Suomen Pankki	6.0	9.5	4.3	20.1	2.4	5.8	—	0.0	11.3	1.5	0.3	0.1	—
Kansaneläkelaitos ...	8.4	10.7	0.5	7.6	5.6	10.4	—	0.4	3.4	—	3.6	38.6	1.5
Liikepankit	70.3	33.7	86.6	51.1	37.3	54.8	52.5	12.7	69.9	36.3	58.6	11.2	10.2
Kiinnitysluottolait. ...	0.0	0.1	0.0	7.9	0.8	0.0	—	1.4	—	—	—	0.2	4.2
Postisäästöpankki ...	6.7	2.7	0.2	1.3	5.8	6.2	—	6.1	2.1	—	0.2	14.0	7.8
Säästöpankit	3.2	9.9	3.8	2.9	8.2	10.4	37.3	49.0	1.8	20.6	20.2	16.9	31.7
OKO ja osuuskassat.	0.7	5.4	1.8	5.2	34.5	3.7	9.6	8.6	8.2	30.9	11.6	1.6	21.0
Vakuutuslaitokset ...	4.7	28.0	2.8	3.9	5.4	8.7	0.6	21.8	3.3	10.7	5.5	17.4	23.6
Yhteensä % mmk	100.0 12 410	100.0 4 505	100.0 13 198	100.0 41 852	100.0 18 070	100.0 8 672	100.0 5 319	100.0 63 637	100.0 25 355	100.0 23 505	100.0 8 665	100.0 13 370	100.0 8 644

Taulukko 6. Eri luotonkäyttäjryhmien osuus eri luottolaitosten luotonannosta
31. 12. 1953.

	Suomen Pankki		Kansaneläkelaitos		Liikepankit		Kiinnitys-luotto-laitokset		Postisäästö-pankki		Säästö-pankit		O'KO ja osuuskassat		Vakuutus-laitokset	
	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%	mmk	%
1. Teollisuus	11 100	28.0	6 671	17.2	54 560	46.8	3 429	68.8	3 121	8.9	4 949	7.0	9 290	19.4	5 587	17.4
2. Voima- ja sähköl. .	1 779	4.5	20 581	53.1	1 567	1.3	—	—	7 300	20.8	682	1.0	542	1.1	714	2.2
3. Rakennusalan yri- tykset ja yksityiset rakennukset	13	0.0	271	0.7	10 868	9.3	881	17.7	3 889	11.1	33 184	47.0	5 942	12.4	13 908	43.4
4. Kauppa ja liikenne	3 241	8.2	1 172	3.0	31 346	26.9	—	—	550	1.6	7 060	10.0	10 328	21.6	3 828	11.9
5. Maatalous	—	—	33	0.1	3 333	2.9	153	3.1	—	—	12 406	17.6	15 021	31.4	192	0.6
6. Kunnat	9	0.0	5 290	13.6	2 381	2.0	387	7.8	2 552	7.2	4 996	7.1	2 031	4.2	4 368	13.6
7. Henkilö- ja sekal. I.	33	0.1	4	0.0	6 378	5.5	—	—	305	0.9	4 801	6.8	2 184	4.6	549	1.7
8. Luotto- ja vak.lait.	8 572	21.7	2 385	6.2	2 365	2.0	129	2.6	1 066	3.0	906	1.3	1 876	3.9	561	1.8
9. Valtio	14 856	37.5	2 383	6.1	3 800	3.3	2	0.0	16 334	46.5	1 576	2.2	680	1.4	2 364	7.4
Yhteensä	39 603	100.0	33 790	100.0	116 598	100.0	4 981	100.0	35 117	100.0	70 560	100.0	47 894	100.0	32 071	100.0

lisäyksestä vastaavasti tuntuvassa määrin kasvoivat. Kuntien koko luottokannan jakaantuminen eri rahalaitosryhmien kesken säilyi näistä lisäyksessä tapahtuneista muutoksista huolimatta kuitenkin suurin piirtein entisellään.

4. Eri luottolaitosten luotonanto luotonkäyttäjryhmittäin.

Tarkasteltaessa eri rahalaitosten luotonantoa käyttäjryhmittäin, on asiallista laskea mukaan myöskin valtiolle annettu luotto. Tällöin voidaan todeta, että viime vuonna tapahtuneet muutokset edellisiin ja aikaisempiinkin vuosiin verrattuna ovat olleet melko vähäisiä.

Suomen Pankin osalta on suurin muutos havaittavissa rediskonttausten kohdalla, jotka ovat supistuneet puoleen siitä, mitä ne olivat vuoden 1952 päättyessä. Tämän vuoksi on rediskonttausten osuus Suomen Pankin luotonannossa pienentynyt 36.1 %:sta 21.7 %:iin, mikä on samalla nostanut muiden erien suhteellista merkitystä. Valtiolle myönnetty luotto, josta on vähennetty valtion pano- ja ottotilillä olevat nettosaatavat, osoitti viime vuoden lopussa markkamääräisesti lievää supistumista edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna, vaikka tämän erän suhteellinen osuus pankin koko luotonannosta jossakin määrin kasvoi.

Kansaneläkelaitoksen luotonannon jakaantuminen on pysynyt suurin piirtein entisellään. Teollisuuden osuus on jossain määrin kasvanut, kun taas mm. voima- ja sähkölaitosten sekä kuntien kohdalla on havaittavissa lievää suhteellista vähentymistä, vaikka niidenkin saamat luottomäärät ovat markkamääräisesti kasvaneet.

Liikepankkien luotonanto ei viime vuonna muuttunut paljoa edelliseen vuoteen verrattuna markkamääräisesti eikä suhteellisestikaan jakaantumisensa puolesta. Niiden luotoista on edelleen suuntautunut lähes kaksi kolmannesta teollisuuden ja kaupan hyväksi.

Kiinnitysluottolaitosten kohdalla ovat teollisuudelle järjestetyt obligaatiolainat merkinneet paitsi koko luotonannon oleellista vilkastumista, kuten edellä on ollut puhe, myöskin sen perusteellista uudelleen suuntautumista. Aikaisemmin niiden luotonannon painopiste oli hyvinkin selvästi rakennusalan kohdalla, mutta nyt se on siirtynyt ratkaisevasti teollisuuden puolelle. Teollisuuden osuus on noussut 68.8 %:iin, kun rakennusalan osuus on alentunut 17.7 %:iin, suhteiden oltua edellisenä vuonna päinvastaiset.

Postisäästöpankin kohdalla on todettavissa elinkeinoelämälle annetun luoton kasvua, samalla kun valtion osuus on suhteellisesti vähentynyt. Erityisesti ovat teollisuudelle sekä voima- ja sähkölaitoksille annetut luotot lisääntyneet. Mistään aivan oleellisista muutoksista ei kuitenkaan ole kysymys.

Kuten aikaisempinakin vuosina, on säästöpankkien luotonanto edelleen pysynyt jokseenkin muuttumattomasti entisellään jakautumisensa puolesta. Pääpaino on rakennusalan luotoissa.

O K O:n ja osuuskassojen luotonanto on saanut, kuten edellä jo

on tullut mainituksi, hieman uutta väriä sen vuoksi, että meijerit ja teurastamot on nyt siirretty teollisuuden ryhmään. Teollisuus on tämän kautta tullut tärkeäksi osuuskassojen luoton käyttäjäksi kaupan ja maatalouden ohella, joskin viimeksi mainitulla elinkeinolla on edelleen luonnollinen johtoasema.

V a k u u t u s l a i t o s t e n osalta on todettava, että niiden luotonanto on edelleen suuntautunut pääosaltaan rakennusosalalle, eikä jakaantumassa luotonkäyttäjärhymittain ole muutenkaan havaittavissa oleellisia muutoksia edellisiin vuosiin verrattuna.

5. Luottojen keskimääräinen suuruus.

Luottotiedustelussa kerättyjä tietoja rahalaitosten luottoasiakkaiden lukumäärästä on käytetty tässä tutkimuksessa hyödyksi lähinnä luottojen keskimääräisen suuruuden selvittämiseksi, vaikka mainituilla luvuilla saattaisi ehkä olla mielenkiintoa sinänsäkin. Kun valtion varoista rahalaitosten kautta myönnettyt luotot (etupäässä ASO:n asuttamis- ja jälleenrakennuslainat) on jätetty huomioon ottamatta luottovolyymia selvitettäessä, mutta luottoasiakkaiden lukumäärän kohdalla ei olekaan voitu tehdä vastaavaa »puhdistusta», eivätkä jäljempänä esitettävät tiedot ja luvut luottojen keskimääräisistä suuruuksista kaikkien alojen ja kaikkien rahalaitosten kohdalla ole täysin vertailukelpoisia. Tämä koskee etenkin rakennusalan ja maatalouden saamia luottoja, joilla aloilla valtion varoista myönnettyjä luottoja välittävät rahalaitokset, OKO ja osuuskassat, säästöpankit sekä eräät kiinteistöluottolaitokset, ovat keskeisessä asemassa.

Mielenkiintoista on todeta, että rahalaitosten luotot ovat keskimäärin niin-kin suuria kuin 0.6 milj. markkaa, ja ilman edellä mainittua luottoasiakkaiden »liiallista» lukumäärää keskiuusisuus olisi ehkä 1 milj. markkaa.

Keskimäärin suurimmat luotot on myönnetty, kuten luonnollista onkin, s ä h k ö - j a v o i m a l a i t o k s i l l e. Niiden osalta luottojen keskiuusisuus on jopa 36.5 milj. markkaa. Kansaneläkelaitoksen myöntämät luotot ovat tämän ryhmän osalta keskimäärin lähes 800 milj. markan suuruisia, ja Suomen Pankin sekä Postisäästöpankin antamat luotot yli 350 milj. markan suuruisia.

Lähinnä seuraavaksi suurimpia luottoja ovat saaneet t u k k u k a u p p a, k a u p u n k i k u n n a t j a p u u n j a l o s t u s t e o l l i s u u s, kuten jo ennakkoltakin olisi voinut arvata. Suurimmat luotot tukkukaupalle on antanut — erikoista kylläkin — Kansaneläkelaitos, joskin tässä tapauksessa tukkuliikkeet ovat ilmeisesti sellaisia, jotka harjoittavat samalla teollisuustoimintaa. OKO ja osuuskassat ovat tällä kohden myös suurluottojen antajia. Kaupunkikunnat ovat myöskin saaneet suurimmat luottonsa Kansaneläkelaitokselta Postisäästöpankin ollessa niiden osalta toisella sijalla. Puunjalostusteollisuuden keskimääräisesti suurimmat luotot ovat peräisin Suomen Pankilta ja Kansaneläkelaitokselta.

Koko t e o l l i s u u d e n saamat luotot ovat olleet keskimäärin 5.5 milj.

Taulukko 7. Luottojen keskimääräinen suuruus 31. 12. 1953.
(milj. mk)

	Suomen Pankki	Kansan- eläke- laitos	Liike- pankit	Kiinni- tysluot- tolai- tokset	Posti- säästö- pankki	Säästö- pankit	OKO ja osuus- kassat	Vakuu- tuslai- tokset	Yhteensä
1. Teollisuus	277.5	162.7	6.4	63.5	58.9	0.9	3.0	9.0	5.5
11. Metalliteollisuus	93.1	347.7	5.7	1.0	69.0	0.6	0.5	4.3	4.9
12. Kivi- ja saviteollisuus	430.0	96.6	2.5	2.0	40.0	0.8	0.9	23.8	3.1
13. Nahka-, kumi- ja tekstiiliteollisuus ..	81.0	30.5	9.3	0.3	8.3	1.2	1.7	4.7	6.9
14. Puu- ja paperiteollisuus	442.9	396.9	12.1	142.8	61.9	0.9	2.7	12.0	10.1
15. Ravinto- ja nautintoaineteollisuus ..	218.5	55.8	8.3	5.8	47.9	1.7	12.4	10.0	7.7
16. Muu teollisuus ja käsityö	168.3	180.8	1.9	1.0	134.5	0.5	0.3	6.4	1.5
2. Voima- ja sähkölaitokset	355.8	791.6	13.6	—	365.0	1.6	2.1	15.9	36.5
3. Rakennusalan yritykset ja yksityiset ra- kennukset	6.5	8.5	0.7	0.7	9.5	0.4	0.2	1.8	0.5
31. Rakennusaikainen luotto	—	—	0.7	—	—	0.4	0.3	6.8	0.5
32. Kiinnitys- ja asuntolainat	6.5	8.5	0.7	0.7	9.5	0.4	0.2	1.8	0.5
4. Kauppa ja liikenne	92.6	195.3	1.9	—	78.6	0.8	2.3	5.8	1.9
41. Tukkukauppa	168.3	286.3	10.5	—	88.3	2.9	159.2	11.4	12.9
42. Vähittäiskauppa	22.2	—	0.8	—	—	0.8	3.1	6.6	1.2
43. Liikenne	12.5	104.3	1.4	—	20.0	0.5	0.5	2.3	0.9
5. Maatalous	—	33.0	0.7	0.7	—	0.7	0.7	0.5	0.7
6. Kunnat ja seurakunnat	3.0	21.7	7.3	4.6	21.6	4.1	4.7	6.2	7.0
61. Kaupunkikunnat	3.0	105.3	10.7	4.2	43.7	4.2	7.0	8.6	12.4
62. Maalaiskunnat	—	0.7	4.7	4.6	9.0	4.0	4.6	4.8	4.2
7. Henkilö- ja sekalaiset luotot	16.5	0.8	0.7	—	19.7	0.7	0.7	0.4	0.7
Kaikkiaan (1—7)	185.9	94.0	0.8	1.2	28.5	0.3	0.2	2.5	0.6

markan suuruisia, mitä lienee syytä pitää meidän oloissamme melko korkeana tasona. Lähinnä puunjalostusteollisuutta luottojen keskimääräisen suuruuden puolesta on ravinto- ja nautintoaineteollisuus. Seuraavalla sijalla on nahka-, kumi- ja tekstiiliteollisuuden ryhmä.

Vaikka ennakolta saattaisi olettaa, että rakennusalan luotot olisivat keskimäärin suurimpiin kuuluvia, näyttävät ne oheisen taulukon mukaan kuitenkin olevan keskitasoa hieman pienempiä. Tämä johtuu kuitenkin osaltaan edellä mainitusta tilastollisesta heikkoudesta, ja toisaalta on muistettava, että rakennusalan ryhmä käsittää tässä tutkimuksessa etupäässä asuntorakennuksia, joissa lainat eivät tavallisesti sentään kohoa kovin suuriin summiin ja joissa luotot usein ovat myönnetty huoneistoittain tai erillisiin omakotitaloihin. Suurimmat rakennusalan luotot ovat epäilemättä tulleet myönnetyiksi voima- ja sähkölaitoksille sekä teollisuudelle.

Maatalouden käyttämät luotot ovat luonnostaan pieniä, ja niiden keskimääräiseksi suuruudeksi onkin laskelmissa tullut vain 0.1 milj. markkaa. Tältä osalta ovat kuitenkin edellä mainitut tilastolliset heikkoudet ilmeisesti aiheuttaneet melko voimakasta pienentymistä.

Rahalaitoksittain tarkasteltuna käy ilmi, että keskimäärin suurimmat luotot ovat peräisin Suomen Pankista, ja seuraavalla sijalla on Kansaneläkelaitos. Myös Postisäästöpankki kuuluu selvästi suurluottojen myöntäjien joukkoon. Muiden rahalaitosten kohdalla luottoasiakkaiden suuri lukumäärä painaa yhtä asiakasta kohden tulevan luoton keskikoon olennaisesti pienemmäksi. Näiden rahalaitosten, t.s. ennen kaikkea liikepankkien, säästöpankkien ja osuuskassojen, valta-asema luoton myöntäjinä määrää toisaalta ratkaisevasti kaikkien rahalaitosten luottojen yhteisen keskitason.

6. Loppupäätelmiä.

Edellä oleva katsaus luottovolyymien kehitykseen ja sen jakaantumiseen elinkeinoryhmittäin vuoden 1953 lopulta osoittaa, että luotonannon kasvun tuntuvaa hidastumista lukuun ottamatta sanottavia muutoksia ei ole todettavissa edelliseen taikka yleensäkin aikaisempiin vuosiin verrattuna. Rakenteellisesti on kehitys luottomarkkinoilla siten tapahtunut jatkuvasti vakautuvaan suuntaan, ja volyymiltaan luottomäärät ovat seuranneet kiinteästi elinkeinoelämän ja rahapolitiikan edellyttämiä vaatimuksia. Se, että luottojen kysyntä kuitenkin edelleen tuntuvassa määrin on ylittänyt ottolainauksen tarjoamat puitteet, on toisaalta osoitus raha- ja pääomamarkkinoittemme perustavaa laatua olevasta, sodanjälkeisestä tasapainottomuudesta, ja toisaalta se todistaa ekspansiivisen suunnan säilymisestä maamme elinkeinoelämässä ja yrittäjätoiminnassa kokonaisuudessaan. Sitähän on sinänsä pidettävä positiivisena ilmiönä, etenkin kun talouselämä monessa suhteessa samanaikaisesti, mm. rahan arvon osalta, on kulkenut entistä rauhallisemmille vesille.

Vuosi ja kuukausi	Tukkuhintaindeksi ¹								Elinkustannus-		
	Yleis- indeksi	Tuotanto- hyödyk- keet	Kulutus- tavarat	Koti- maiset tavarat	Maa- talous- tuotteet	Metsä- talous- tuotteet	Teolli- suus- tuotteet	Tuonti- tavarat	Yleis- indeksi	Ra- vinto	Asun- to
1938	114	119	106	118	117	145	110	104	108	108	111
1939	120	125	111	122	118	150	115	114	110	112	117
1940	161	166	151	158	155	182	151	165	131	137	121
1941	197	204	184	192	190	224	182	207	155	162	125
1942	243	246	238	237	221	281	227	256	183	189	129
1943	276	281	268	267	250	328	253	295	207	211	131
1944	305	315	287	293	260	364	280	333	219	214	136
1945	438	441	432	432	420	545	399	443	307	334	142
1946	686	646	749	653	652	834	594	763	490	525	144
1947	825	775	904	793	1 010	1 063	636	904	636	769	152
1948	1 090	1 044	1 162	1 117	1 397	1 499	903	1 022	856	1016	161
1949	1 098	1 086	1 112	1 099	1 136	1 431	980	1 092	871	1047	201
1950	1 265	1 268	1 257	1 287	1 378	1 664	1 131	1 222	992	1203	248
1951	1 809	1 988	1 499	1 886	1 617	3 103	1 561	1 646	1 156	1284	360
1952	1 793	1 944	1 531	1 892	1 752	3 056	1 545	1 581	1 203	1379	438
1953	1 727	1 850	1 514	1 840	1 730	2 857	1 532	1 486	1 219	1395	569
1952											
I	1 913	2 120	1 554	2 037	1 787	3 638	1 576	1 649	1 208	1370	417
II	1 849	2 025	1 543	1 956	1 782	3 275	1 568	1 619	1 202	1362	417
III	1 849	2 023	1 548	1 960	1 797	3 275	1 568	1 613	1 199	1364	417
IV	1 817	1 981	1 531	1 916	1 751	3 149	1 552	1 606	1 194	1374	417
V	1 808	1 969	1 528	1 909	1 768	3 105	1 551	1 592	1 197	1382	417
VI	1 799	1 953	1 533	1 906	1 773	3 105	1 545	1 570	1 195	1378	417
VII	1 744	1 866	1 531	1 825	1 770	2 750	1 530	1 571	1 196	1380	417
VIII	1 740	1 864	1 525	1 821	1 754	2 750	1 529	1 568	1 197	1383	417
IX	1 734	1 857	1 521	1 816	1 724	2 749	1 530	1 559	1 197	1385	417
X	1 739	1 866	1 519	1 831	1 700	2 852	1 528	1 544	1 216	1395	478
XI	1 759	1 896	1 522	1 864	1 708	3 001	1 529	1 537	1 215	1395	478
XII	1 765	1 911	1 511	1 869	1 707	3 026	1 531	1 542	1 217	1375	554
1953											
I	1 769	1 914	1 518	1 884	1 733	3 073	1 530	1 525	1 210	1375	554
II	1 771	1 909	1 533	1 891	1 765	3 065	1 535	1 516	1 219	1394	554
III	1 755	1 891	1 518	1 866	1 717	2 988	1 534	1 517	1 219	1396	554
IV	1 752	1 882	1 526	1 869	1 736	2 988	1 534	1 502	1 219	1399	554
V	1 738	1 859	1 527	1 856	1 743	2 920	1 534	1 484	1 223	1406	554
VI	1 726	1 848	1 514	1 843	1 725	2 865	1 535	1 477	1 217	1393	554
VII	1 714	1 827	1 517	1 824	1 744	2 759	1 534	1 478	1 221	1402	554
VIII	1 699	1 800	1 523	1 803	1 757	2 631	1 539	1 475	1 225	1408	554
IX	1 687	1 788	1 512	1 789	1 723	2 596	1 538	1 469	1 225	1406	554
X	1 703	1 819	1 502	1 811	1 703	2 734	1 534	1 474	1 231	1414	616
XI	1 703	1 823	1 496	1 820	1 712	2 806	1 521	1 455	1 212	1380	616
XII	1 709	1 836	1 487	1 825	1 701	2 856	1 516	1 461	1 205	1364	616
1954											
I	1 733	1 857	1 518	1 844	1 726	2 884	1 531	1 495	1 210	1373	689
II	1 733	1 856	1 521	1 846	1 735	2 892	1 529	1 492	1 210	1375	689
III	1 738	1 857	1 532	1 847	1 740	2 892	1 529	1 504	1 207	1366	689
IV	1 731	1 846	1 531	1 850	1 735	2 929	1 523	1 477	1 215	1388	689
V	1 732	1 849	1 530	1 851	1 736	2 935	1 522	1 480	1 214	1384	689
VI											

¹ Tilastollisen päätoimiston laskema virallinen indeksi.² Sosiaaliministeriön sosiaalisen tutkimustoimiston laskema virallinen indeksi.

1938—1954

100.

indeksi ^a				Tuontihinnat (cif) ^b					Vientihinnat (fob) ^b		
Lämpö- ja valo	Vaa- tetus	Verot	Muut	Yleis- indeksi	Raaka- aineet	Koneet yms.	Ravinto- ja nautin- toaineet	Muut kulutus- tavarat	Yleis- in- deksi	Puu- tava- rat	Paperi- teollisuus- tuotteet
137	105	90	105	113	115	121	111	101	131	142	126
141	105	94	107	115	117	131	109	103	128	145	113
194	126	96	127	182	202	168	170	143	161	184	133
227	169	106	150	247	267	231	236	223	190	212	160
291	214	127	181	333	379	279	338	271	244	242	241
332	250	164	205	420	457	346	486	324	304	291	312
378	281	182	229	457	468	360	560	400	323	312	328
560	339	271	293	709	729	798	713	447	452	443	459
907	532	791	445	896	888	883	947	846	799	864	732
1 015	586	942	502	950	941	898	1 030	912	1 175	1 213	1 044
1 369	858	1 604	717	1 036	1 080	957	1 019	998	1 383	1 375	1 394
1 508	977	1 875	822	1 105	1 117	1 134	1 089	1 043	1 336	1 495	1 160
1 530	1 169	1 987	924	1 403	1 358	1 395	1 590	1 257	1 500	1 645	1 340
2 395	1 652	2 270	1 142	1 946	2 133	1 585	1 955	1 594	2 801	2 478	3 394
2 700	1 484	2 509	1 206	1 841	1 946	1 586	2 017	1 396	2 614	2 705	2 710
2 500	1 441	2 395	1 221	1 695	1 677	1 633	1 935	1 361	2 074	2 437	1 716
2 807	1 570	2 487	1 197	1 928	2 043	1 704	2 000	1 572	3 484	2 660	4 160
2 744	1 565	2 487	1 195	1 878	2 025	1 572	2 042	1 521	3 446	2 531	4 093
2 745	1 537	2 487	1 197	1 855	2 024	1 457	2 061	1 453	3 307	2 531	3 868
2 731	1 476	2 487	1 196	1 859	2 034	1 497	2 061	1 380	3 108	2 588	3 449
2 720	1 463	2 487	1 207	1 859	2 033	1 497	2 081	1 356	2 931	2 840	3 104
2 695	1 465	2 487	1 206	1 879	2 023	1 559	2 071	1 356	2 834	2 917	2 883
2 681	1 462	2 487	1 210	1 879	2 023	1 583	2 018	1 365	2 720	2 917	2 630
2 677	1 466	2 487	1 208	1 868	1 972	1 583	1 993	1 365	2 519	2 782	2 298
2 671	1 456	2 487	1 211	1 826	1 920	1 639	1 985	1 365	2 301	2 627	1 973
2 675	1 455	2 574	1 211	1 800	1 879	1 637	1 960	1 373	2 143	2 501	1 802
2 673	1 448	2 574	1 211	1 781	1 820	1 609	1 960	1 342	2 032	2 388	1 757
2 575	1 445	2 574	1 217	1 761	1 796	1 654	1 961	1 312	1 944	2 265	1 754
2 567	1 441	2 431	1 217	1 761	1 796	1 707	1 984	1 331	1 858	2 107	1 738
2 564	1 441	2 431	1 220	1 752	1 762	1 703	2 003	1 390	1 800	2 043	1 732
2 555	1 440	2 431	1 220	1 752	1 758	1 703	2 013	1 363	1 800	2 043	1 736
2 544	1 428	2 431	1 220	1 742	1 740	1 682	2 004	1 420	1 850	2 135	1 740
2 546	1 433	2 431	1 220	1 720	1 712	1 612	2 009	1 420	2 016	2 347	1 720
2 521	1 439	2 431	1 221	1 715	1 707	1 612	1 995	1 388	2 174	2 490	1 720
2 492	1 437	2 431	1 224	1 692	1 691	1 571	1 987	1 339	2 217	2 522	1 719
2 487	1 448	2 431	1 224	1 692	1 669	1 571	1 970	1 331	2 217	2 522	1 715
2 487	1 450	2 431	1 228	1 666	1 665	1 595	1 934	1 331	2 197	2 519	1 698
2 425	1 454	2 287	1 227	1 644	1 629	1 706	1 852	1 343	2 126	2 470	1 700
2 413	1 441	2 287	1 214	1 644	1 627	1 666	1 852	1 350	2 012	2 378	1 717
2 408	1 443	2 287	1 213	1 652	1 623	1 779	1 851	1 370	1 925	2 299	1 747
2 400	1 431	2 062	1 214	1 688	1 609	1 937	1 905	1 373	1 878	2 193	1 776
2 397	1 429	2 062	1 212	1 699	1 598	1 994	1 937	1 362	1 878	2 175	1 819
2 373	1 429	2 062	1 216	1 699	1 598	1 909	1 960	1 362	1 880	2 175	1 859
2 367	1 426	2 062	1 217								
2 360	1 426	2 062	1 219								

^a Kuukausiluvut on laskettu Tullihallituksen tilastotoimiston laskemista kuukausi-indekseistä viiden kuukauden liukuvina punnittuina keskiarvoina. Keskiarvoja laskettaessa suuruudeltaan keskimäinen on kerrottu kahdella, pienin ja suurin jätetty huomioon ottamatta sekä muut otettu sellaisinaan huomioon.

nuskustannusindeksi

100.

		1953														1954						
XI	XII	Kes- kim.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Kes- kim.	I	II	III	IV	V	VI	VII
103	101	103	101	100	100	101	100	101	100	101	101	101	101	100	101	100	99	100	99	99	101	101
102	102	104	102	102	102	102	101	101	101	101	101	100	99	99	101	99	99	99	98	98	98	
102	102	105	101	101	102	102	102	102	102	102	101	101	101	101	102	101	101	101	101	101	101	
105	105	106	105	105	105	105	105	105	105	105	105	105	105	105	105	105	105	105	105	105	105	
88	88	99	88	88	88	88	88	88	88	88	88	88	88	88	88	88	88	88	88	88	88	
94	94	97	91	91	91	91	91	91	91	91	91	91	91	91	91	91	91	91	91	91	91	
113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	
107	107	107	107	107	110	110	110	110	110	110	110	110	110	110	110	110	110	110	110	110	110	
109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	
104	104	104	104	104	104	104	104	104	104	104	104	104	104	104	104	104	104	104	104	104	104	
97	97	102	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97	
108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	
114	114	108	114	114	114	114	114	114	114	114	114	114	114	114	114	114	114	114	114	114	114	
100	100	108	100	100	100	100	100	100	100	100	97	97	97	97	99	94	94	94	94	94	94	
107	107	107	107	107	107	107	107	107	107	107	107	107	107	107	107	107	107	107	107	107	107	
109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	109	
100	100	101	100	100	100	100	100	100	100	100	100	97	97	97	99	97	97	97	97	97	97	
114	114	108	114	114	114	114	114	114	114	114	114	103	103	103	111	103	103	103	103	103	103	
98	98	99	98	98	98	98	98	98	98	98	98	91	91	91	96	91	91	91	91	91	91	
101	101	99	101	101	101	101	101	101	101	101	101	92	92	92	99	92	92	92	92	92	92	
99	99	101	99	99	99	99	99	99	99	99	99	99	99	99	99	99	99	99	99	99	99	
100	100	102	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
106	106	105	106	106	103	103	102	102	102	102	101	101	97	97	102	97	97	97	92	92	92	
114	114	108	114	114	114	114	114	114	114	114	114	114	109	109	113	109	109	109	100	100	100	
108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	108	102	102	107	102	102	100	100	100	100	
105	105	107	105	105	89	89	80	80	80	80	80	72	72	71	71	83	71	71	67	67	67	
87	87	94	87	87	87	87	87	87	87	87	87	87	87	87	87	87	87	87	88	88	88	
104	104	104	103	103	104	104	104	104	102	102	102	102	102	102	103	102	102	100	100	98	98	
105	105	105	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
104	104	104	104	104	105	105	105	105	105	105	105	105	105	105	104	105	104	104	104	104	99	
104	104	104	104	104	104	104	104	104	100	100	100	100	100	100	102	100	100	96	96	96	96	

(jatk.)

Nimike	Pai- no	1952									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
<i>B. Sivu- ja alaurakat</i>	225	105	105	105	105	105	105	105	105	105	105
26. Louhinta (avo-)	11	103	103	103	103	103	93	93	93	93	93
27. Vesijohdot ja viemärit	79	106	107	107	107	107	107	107	108	108	108
28. Lämpöjohdot ja ilmanvaihtolait- teet	54	111	111	111	111	111	111	111	111	112	112
29. Sähköjohdot	24	106	106	106	106	106	106	106	106	106	106
30. Heikkovirtajohdot	6	102	102	102	102	102	102	102	102	102	102
(31. Hissit)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
32. Sähköliedet (3-levyiset)	14	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
33. Maalaus	37	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97
<i>C. Työpalkat</i>	245	107	98	99	101	105	103	111	107	106	106
a. Ammattityöt	133	101	97	94	97	102	102	109	107	103	104
34. Puutyö	50	104	98	95	95	106	106	109	108	104	105
35. Muuraus- ja rappautyö	50	101	91	92	97	98	101	108	100	100	101
36. Armeeraus-, betoni- ja eristystyö ..	20	92	95	91	97	99	90	95	95	91	94
37. Pelti- ja kaidetyö	13	100	115	104	104	107	109	146	151	132	127
b. Sekatyöt	112	101	100	104	107	108	105	113	108	109	109
38. Tiilien ja laastin kanto	10	92	91	91	88	94	94	96	88	101	98
39. Miesaputyö	74	101	99	106	109	111	106	118	111	111	111
40. Naisaputyö	28	107	107	106	108	105	104	106	106	107	109
<i>D. Työmaan yleiskulut</i>	105	104	103	103	104	105	104	106	105	105	105
a. Työnjohto ja sos. menot	49	104	102	102	104	106	105	109	107	106	106
41. Työnjohtajat ja konttorihenkilö- kunta	21	107	107	107	107	107	107	107	107	107	107
42. Vakuutukset, vuosilomat ym.	28	101	98	99	101	105	103	111	107	106	106
b. Muut kulut	56	104	103	103	103	103	103	103	103	103	103
43. Kuljetukset	23	103	103	103	103	103	103	103	103	103	103
44. Työvälineet, -koneet ja varastot ..	22	102	102	102	102	102	101	101	101	101	101
45. Sähkövirta	4	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117
46. Lämmitysaineet	7	106	103	103	103	103	102	102	102	102	102
<i>E. Asiantuntijapalkkiot</i>	32	104	103	103	104	105	104	106	105	105	104
<i>F. Rakennuspääoman korot</i>	*	84	84	84	84	85	84	86	85	85	85
Kokonaisindeksi ilman ryhmiä E ja F ..	**	104	103	103	104	105	104	106	105	105	104

1951 1952—1954

* Rakennuspääoman korot 49 40

»Punnusvara» 19 28

** 919 v. 1951, 928 v. 1952—1954.

nuskustannusindeksi (jatk.)

100

			1953												1954							
XI	XII	Kes- kim.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Kes- kim.	I	II	III	IV	V	VI	VII
106	106	105	105	105	105	104	104	104	104	104	104	104	103	103	104	103	103	102	102	102	102	
93	93	97	93	93	93	93	98	98	98	98	98	98	94	94	96	94	94	94	94	94	94	94
108	108	107	108	108	108	107	107	106	106	106	106	106	106	106	107	106	106	106	106	106	106	106
112	112	111	112	112	112	112	111	110	110	110	110	110	110	110	111	110	110	110	110	110	110	110
108	108	106	108	108	108	108	108	108	108	107	107	107	105	105	107	105	105	104	104	104	104	104
104	104	102	104	104	104	104	104	104	104	104	104	104	102	102	104	102	102	102	101	101	101	101
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
97	97	97	94	93	93	91	91	91	91	91	91	91	91	91	92	88	87	87	87	87	87	87
103	99	103	97	95	97	100	98	100	98	101	102	102	103	99	99	100	98	100	100	100	106	
101	95	101	94	91	94	98	96	99	96	99	100	101	102	96	97	98	95	99	98	98	104	
104	98	103	97	93	93	101	101	101	100	104	107	104	106	104	101	101	100	102	103	106	109	
90	89	97	86	83	89	93	94	9	95	97	97	101	101	91	94	96	93	97	98	95	99	
97	91	94	95	91	91	89	84	84	82	83	88	86	87	84	87	89	84	84	83	88	90	
137	117	121	117	111	118	122	102	118	100	112	98	114	110	107	111	114	115	122	109	101	126	
106	104	106	101	101	102	101	100	101	100	104	105	104	104	103	102	102	101	102	103	103	108	
90	87	93	92	91	95	91	84	81	85	88	90	85	87	85	88	80	80	79	83	85	86	
109	106	108	100	100	101	101	100	103	101	106	108	107	107	106	103	106	104	105	107	105	112	
107	107	107	107	110	108	107	109	106	109	106	109	108	107	106	108	105	103	105	105	107	109	
104	103	104	102	102	102	103	102	102	101	102	103	102	102	101	102	102	101	102	102	102	103	
105	103	105	102	101	102	104	103	104	103	105	106	106	106	104	104	105	104	105	106	106	109	
107	109	107	109	109	109	109	109	109	110	110	110	110	110	110	110	110	111	112	113	113	113	
103	99	103	97	95	97	100	98	100	98	101	102	102	103	99	99	100	98	100	100	100	106	
103	102	103	102	102	102	102	102	100	100	100	100	99	99	99	101	99	99	99	99	99	97	
103	103	103	103	103	103	103	103	97	97	97	97	97	97	97	100	97	97	97	97	97	97	
102	102	102	102	102	102	102	102	102	102	102	103	102	102	102	102	102	102	102	102	102	102	
117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	117	
102	92	102	92	92	91	91	91	91	91	91	91	88	88	88	90	88	88	88	88	88	76	
104	102	104	101	101	101	102	101	102	101	102	102	102	102	101	101	101	100	101	100	100	102	
84	83	85	82	82	82	83	82	83	82	83	83	83	83	82	83	82	81	82	82	82	83	
104	102	104	101	101	101	102	101	102	101	102	102	102	102	101	101	101	100	101	100	100	102	